

URED ZA REVIZIJU INSTITUCIJA BiH
КАНЦЕЛАРИЈА ЗА РЕВИЗИЈУ ИНСТИТУЦИЈА БИХ
AUDIT OFFICE OF THE INSTITUTIONS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

www.revizija.gov.ba

Broj: 07-16-1-1377-1/23

Datum: 20.12.2023. godine

Zastupnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine

Trg BiH 1

71000 Sarajevo

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO: 21-12-2023			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
01-	16-10-	2675/23	

Predmet: Dostava Izvješća revizije učinka

Cijenjeni,

Sukladno članku 16. Zakona o reviziji institucija BiH («Službeni glasnik BiH», broj: 12/06), u privitku dopisa dostavljamo Vam Izvješće o provedenoj reviziji učinka na temu „Aktivnosti institucija BiH na osiguravanju rodne ravnopravnosti“.

S poštovanjem

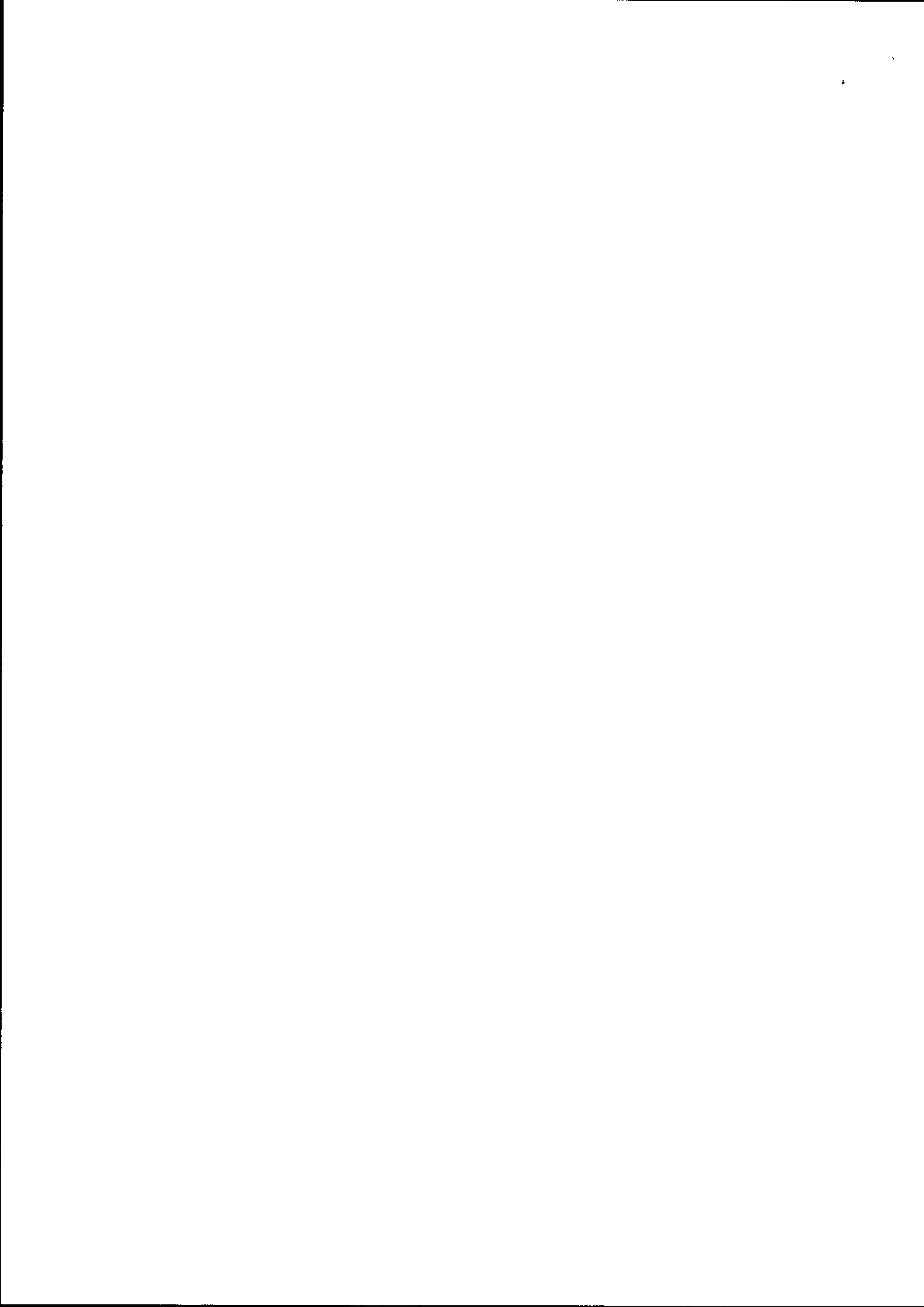
GLAVNI REVIZOR
Ivoje Tyrtković

Privitak:

- Izvješće revizije učinka

Dostavljeno:

- Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine
- a/a.

URED ZA REVIZIJU INSTITUCIJA BiH
КАНЦЕЛАРИЈА ЗА РЕВИЗИЈУ ИНСТИТУЦИЈА БИХ
AUDIT OFFICE OF THE INSTITUTIONS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

www.revizija.gov.ba

Broj: 07-16-1-1377-2/23

Datum: 20.12.2023. godine

Dom naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine
Trg BiH 1
71000 Sarajevo

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO: 21-12-2023			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
02 -	16-10-	2675/23	

Predmet: Dostava Izvješća revizije učinka

Cijenjeni,

Sukladno članku 16. Zakona o reviziji institucija BiH («Službeni glasnik BiH», broj: 12/06), u privitku dopisa dostavljamo Vam Izvješće o provedenoj reviziji učinka na temu „Aktivnosti institucija BiH na osiguravanju rodne ravnopravnosti“.

S poštovanjem

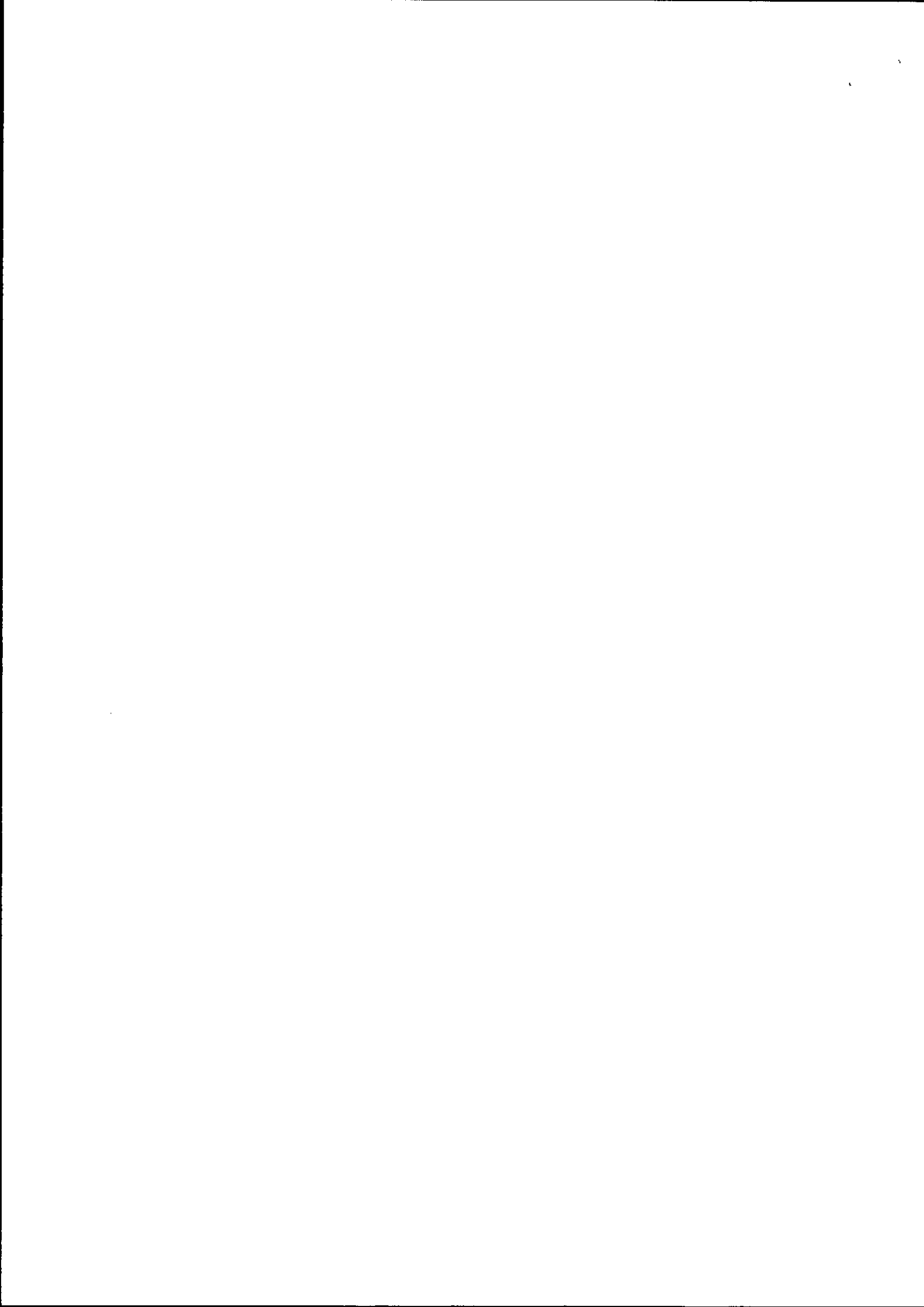
GLAVNI REVIZOR
Hrvoje Tvrković

Privitak:

- Izvješće revizije učinka

Dostavljeno:

- Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine
- a/a.

URED ZA REVIZIJU INSTITUCIJA BIH
КАНЦЕЛАРИЈА ЗА РЕВИЗИЈУ ИНСТИТУЦИЈА БИХ
AUDIT OFFICE OF THE INSTITUTIONS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

www.revizija.gov.ba

IZVJEŠTAJ O REVIZIJSKOJ DIELNOŠĆI

**„AKTIVNOSTI INSTITUCIJA BIH NA OSIGURAVANJU RODNE
RAVNOPRAVNOSTI“**

Broj: 07-16-1-1377/23

Sarajevo, decembar 2023. godine

AKTIVNOSTI INSTITUCIJA BiH NA OSIGURAVANJU RODNE RAVNOPRAVNOSTI

Ured za reviziju institucija BiH je proveo reviziju učinka na temu: „Aktivnosti institucija BiH na osiguravanju rodne ravnopravnosti“. Revizija je provedena u skladu sa Zakonom o reviziji institucija BiH, Međunarodnim standardima vrhovnih revizionih institucija – ISSAI i metodologijom za rad revizije učinka vrhovnih revizionih institucija u BiH.

Revizija je provedena u sklopu projekta paralelne revizije učinka u oblasti rodne ravnopravnosti uz podršku UN WOMEN, UN organizacije koja se bavi pitanjima rodne ravnopravnosti. Pored Ureda za reviziju institucija BiH u projekat su uključeni i Ured za reviziju institucija u Federaciji BiH, Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske, Državna revizorska institucija Republike Srbije i Državna revizorska institucija Crne Gore. Ured za reviziju institucija BiH je proveo reviziju s ciljem da ispita da li su institucije BiH efikasne i efektivne u preduzimanju aktivnosti koje će voditi ka osiguravanju pretpostavki za rodnu ravnopravnost.

Prema nalazima revizije, način na koji je Vijeće ministara pristupao usvajanju planskih i akcijskih dokumenata u ovoj oblasti, izgradnji mehanizama za praćenje usvojenih obaveza, izvještaja o provedenim aktivnostima, vidljiva je neefikasnost i neefektivnost koja upućuje na nedovoljnu posvećenost Vijeća ministara osiguravanju rodne ravnopravnosti.

Institucije BiH u pravilu nisu provodile analize stanja u oblasti svoje nadležnosti, tzv. rodne analize, iako je to njihova zakonska obaveza već duži niz godina. Također, institucije BiH ne vode potrebne statistike razvrstane prema spolu kao jednu od pretpostavki za analizu stanja i preduzimanje korektivnih radnji. Uvođenje rodno odgovornog budžetiranja u institucije BiH, čija svrha je alokacija budžetskih sredstava u odnosu na različite potrebe žena i muškaraca, spor je proces koji i dalje ne daje željene rezultate i neispunjena je obaveza bh. institucija već desetljeće.

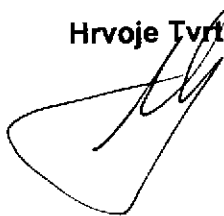
Izvještaj revizije sadrži preporuke upućene Vijeću ministara BiH, institucijama BiH i Ministarstvu finansija i trezora BiH. Realizacija preporuka bi trebala doprinijeti osiguravanju pretpostavki za rodnu ravnopravnost.

Ured za reviziju je, u skladu s odredbama Zakona o reviziji institucija BiH, dostavio Nacrt izvještaja institucijama koje su bile obuhvaćene provedenom revizijom. Ovim institucijama je u skladu sa Zakonom ostavljena mogućnost da daju svoje komentare i primjedbe na Nacrt izvještaja. Komentare i primjedbe na Nacrt izvještaja su dostavili Agencija za državnu službu BiH i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH.

U dostavljenim komentarima nisu iznesene nove činjenice ili dokazi koji bi uticali na izmjenu nalaza i zaključaka navedenih u Nacrtu izvještaja. Dio komentara koji su tehničke prirode ili doprinose jasnijoj prezentaciji nalaza i zaključaka su prihvaćeni i isti su uvršteni u konačan izvještaj.

GENERALNI REVIZOR

Hrvoje Tvrković

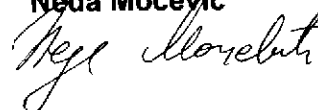
**ZAMJENIK GENERALNOG
REVIZORA**

Nedžad Hajtić

**ZAMJENICA
GENERALNOG REVIZORA**

Neda Močević

Sadržaj

1. UVOD.....	12
1.1. Pozadina problema i motivi za reviziju	12
1.2. Cilj, obim i ograničenja revizije.....	13
1.3. Revizijska pitanja i kriteriji revizije	15
1.4. Izvori informacija i metode revizije.....	18
1.5. Struktura izvještaja	18
2. RODNA RAVNOPRAVNOST - OSNOVNE INFORMACIJE ZA RAZUMIJEVANJE RODNIH PITANJA I OBAVEZA INSTITUCIJA BiH.....	20
2.1. Ključni dokumenti oblasti ravnopravnosti spolova u BiH.....	20
3. NALAZI.....	26
3.1. Nedonošenje i kašnjenje u donošenju, praćenju i izvještavanju o provođenju strateških i operativnih dokumenata iz oblasti rodne ravnopravnosti	26
3.1.1. Okvirna strategija za provođenje Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini (Istanbulska konvencija), praćenje i izvještavanje	27
3.1.2. Donošenje Gender akcionog plana 2018 – 2022, praćenje i izvještavanje	28
3.1.3. Rezolucija UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“, praćenje i izvještavanje.....	29
3.1.4. Okvir ciljeva održivog razvoja i novi Strateški okvir institucija BiH do 2030, praćenje i izvještavanje	30
3.2. Integracija rodniha pitanja u planske dokumente, izrada rodniha analiza i vođenje statistike	32
3.2.1. Integracija aktivnosti koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti u planske dokumente ministarstava u VM-u	32
3.2.2. Sve institucije BiH ne provode zakonsku obavezu izrade rodniha analiza u oblasti za koju su nadležne	33
3.2.3. Institucije BiH ne vode u potpunosti statistike podataka razvrstaniha prema spolu.....	34
3.3. Rodno odgovorno budžetiranje u institucijama BiH	35
3.3.1. Uspostava rodno odgovornog budžetiranja u institucijama BiH	36
3.3.2. Analiza budžetskih programa u ministarstvima VM BiH i stanje u ostalim institucijama BiH	37
3.3.3. Grantovi institucija BiH kao posebno rodno osjetljiv segment poslovanja	39
3.3.4. Nedostatak planskog pristupa u oblasti uvođenja rodno odgovornog budžetiranja.....	41
3.3.5. Obuke iz oblasti uvođenja i primjene rodno odgovornog budžetiranja	42
4. ZAKLJUČCI.....	43
4.1. Neefikasnost u usvajanju strateških i akcionih dokumenata u ovoj oblasti te izgradnji potrebnih mehanizama za praćenje preuzetih obaveza.....	43

4.2. Neuvrštavanje aktivnosti u planske dokumente, odsustvo rodni analiza i vođenja statistike ne osigurava potrebne pretpostavke za rodnu ravnopravnost.....	44
4.3. I pored desetogodišnjih nastojanja uvođenja rodno odgovornog budžetiranja u institucije BiH nije dalo značajnije rezultate	44
5. PREPORUKE.....	46
6. PRILOZI.....	49

Korištene skraćenice

Skraćenice	Puni naziv
AZRS	Agencija za ravnopravnost spolova
Agenda 2030	Agenda 2030 za održivi razvoj
BiH	Bosna i Hercegovina
BPMIS	Informacioni sistem za planiranje i upravljanje budžetom
CEDAW	Konvencija UN-a o ukidanju svih oblika diskriminacije žena
DEP	Direkcija za ekonomsko planiranje
DOB	Dokument okvirnog budžeta
GAP	Gender akcioni plan
INTOSAI	Međunarodna organizacija vrhovnih revizorskih institucija
Istanbulska konvencija	Konvencija Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici
MFT	Ministarstvo finansija i trezora BiH
MLJPI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
MO	Ministarstvo odbrane BiH
MS	Ministarstvo sigurnosti BiH
MCP	Ministarstvo civilnih poslova
OECD	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (Organization for Economic Co-operation and Development)
Rezolucija 1325	Rezolucija 1325 „Žene, mir i sigurnost“
ROB	Rodno odgovorno budžetiranje
SDG	Ciljevi održivog razvoja (Sustainable Development Goals)
HDI	UN-ov indeks ljudskog razvoja
Ured za reviziju	Ured za reviziju institucija BiH
VM	Vijeće ministara Bosne i Hercegovine

Izvršni rezime:

Cilj revizije je ispitati da li su institucije BiH efikasne i efektivne u preduzimanju aktivnosti koje će voditi ka osiguravanju pretpostavki za rodnu ravnopravnost. Svrha revizije je da unaprijedi stanje rodne ravnopravnosti u domenu aktivnosti koje preduzimaju institucije BiH. To će u konačnici rezultovati unapređenjima u ovoj oblasti koje će voditi ka održivom razvoju, boljem i pravednijem društvu kao i realizaciji Agende 2030.

Neke od bazičnih pretpostavki koje bi trebale voditi ka osiguranju rodne ravnopravnosti nisu do kraja uspostavljene

- VM kasni ili uopće nije donosio značajne strateške i operativne dokumente koji se tiču rodne ravnopravnosti. Također je bio i neefikasan u osiguravanju mehanizama praćenja implementacije strateških i akcionih dokumenata kao i usvajanju izvještaja o provedenim aktivnostima.
- VM nije usvojio Okvirnu strategiju za provođenje Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Prisutna su i kašnjenja, od oko godinu dana, u donošenju gender akcionih planova BiH i nedonošenje operativnog plana za realizaciju GAP-a 2018 – 2022, kao i kašnjenje u donošenju Okvira ciljeva održivog razvoja.
- VM je također bio neefikasan u uspostavi tijela koja bi bila zadužena za praćenje i izvještavanje o implementaciji preuzetih obaveza. To se odnosi na kašnjenje u uspostavi i osnivanju Odbora za praćenje i izvještavanje po Istanbulskoj konvenciji i femicidu u BiH, uspostavu Koordinacionog tijela za praćenje implementacije Gender akcionog plana za period 2018 – 2022 godina, Koordinacionog odbora za nadzor nad provođenjem Akcionog plana 2018 – 2022, Rezolucije UNSCR 1325, kao i formiranje interresorne radne grupe koja predstavlja mehanizam zadužen za izvještavanje o implementaciji Okvira ciljeva održivog razvoja.
- Ni izvještaji o provedenim aktivnostima iz preuzetih strateških i akcionih dokumenata, koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti, nisu usvajani od strane VM-a ili je evidentno kašnjenje u njihovom usvajanju.

Institucije BiH su neefikasne u integraciji rodnih pitanja u planske dokumente, izradi rodnih analiza i vođenju statistike

- Prepoznatljivost Ciljeva održivog razvoja, i konkretno Cilja 5 održivog razvoja, u planskim dokumentima ministarstava i izvještajima o radu i dalje nije prisutna iako osam godina traju obaveze nastale preuzimanjem Agende 2030.
- Sve institucije BiH ne provode zakonski propisanu obavezu donošenja potrebnih programa mjera, koji u sebe uključuju i rodne analize stanja u oblasti, kao i mjere za otklanjanje uočenih nedostataka.
- Prikupljanje i razvrstavanje podataka po spolu iz domena nadležnosti institucija BiH također nije u potpunosti osigurano.

Rodno odgovorno budžetiranje nije uspostavljeno u institucijama BiH

- Već 12 godina je proteklo od kada je bilo u planu da institucije BiH uspostave i primjenjuju rodno odgovorno budžetiranje, ali ono je i danas na samom začetku. To se prije svega odnosi na odsustvo rodno osjetljivih programa u dokumentima okvirnog budžeta, rodno osjetljivih indikatora provođenja, nedovoljno jasnim instrukcijama za njegovu primjenu, odsustvu planskog pristupa u oblasti kao i nedovoljnom pohađanju obuka iz ove oblasti.
- Analizom budžetskih instrukcija za pripremu DOB-ova od 2012. do 2023. godine nije utvrđeno da postoje jasna pojašnjenja šta podrazumijeva rodno osjetljiv program niti uputstvo na osnovu kojih elemenata se vrši kategorizacija rodno osjetljivog programa.
- Analizirajući dokumente okvirnog budžeta svih devet ministarstava u Vijeću ministara BiH utvrđeno je da postoji samo jedan program sa definisanom rodnom komponentom, što čini tek 3% od ukupno svih analiziranih programa. Jedan program s rodnom komponentom se nalazi u okviru Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH u kojem je smještena i Agencija za ravnopravnost spolova, što je i glavni razlog rodne osjetljivosti programa.
- Samo 17% institucija BiH tvrdi da ima kreirane rodno osjetljive programe u dokumentima okvirnog budžeta. Od 12 institucija koje su potvrdile da imaju kreirane rodno osjetljive programe ukupan iznos navedenih programa je oko 20 miliona KM, što iznosi oko 2% ukupnog budžeta institucija BiH. Preko 83% institucija BiH tvrdi da nema kreirane rodno osjetljive programe.
- Analizom odgovora na upitnik koji je dostavljen svim institucijama BiH, institucije BiH smatraju da oko 30% budžeta (programa) ili jedna trećina budžeta može biti rodno osjetljivo. Među institucije BiH koje smatraju da mogu imati rodno osjetljive programe spada i Ministarstvo odbrane BiH koje je mišljenja da svi programi mogu biti rodno osjetljivi, ali je potrebno izvršiti analizu istih. Također, većina institucija koje u svojim budžetima raspolažu sredstvima za grantove su mišljenja da programi u čijoj strukturi se nalaze grantovi mogu biti rodno osjetljivi.
- Institucije BiH nisu na sveobuhvatan način uključile rodni aspekt kroz sve faze procesa upravljanja grantovima iako postoje određena poboljšanja. Izvještavanje o rodnom aspektu grantova kod analiziranih institucija nije bilo u funkciji praćenja, analize i unapređenja stanja rodne ravnopravnosti u oblastima u kojima se dodjeljuju tekući grantovi.
- Jedan od razloga za odsustvo rodno odgovornog budžetiranja unutar institucija BiH je i odsustvo planskog pristupa u ovoj oblasti. Iako se od 2006. godine rodno odgovorno budžetiranje navodi kao obaveza institucija BiH i princip u svim do sada usvojenim gender akcionim planovima u oblasti rodne ravnopravnosti, donošenje posebnog plana uvođenja ROB-a je izostalo. Izostala su i detaljnija uputstva i smjernice za uvođenje i primjenu ROB-a od strane MFT-a.

- Iako se obuke službenika u institucijama BiH u oblasti rodno odgovornog budžetiranja provode već duži niz godina, većina institucija BiH čiji službenici su prošli obuke iz oblasti ROB-a navode da su im potrebne dodatne obuke.

Ured za reviziju, na osnovu prikupljenih nalaza i zaključaka do kojih je došao tokom provođenja revizije, daje preporuke VM-u, institucijama BiH i MFT-u. U cilju osiguravanja pretpostavki za provođenje aktivnosti institucija BiH koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti Ured za reviziju preporučuje sljedeće:

Preporuke Vijeću ministara BiH:

- VM treba blagovremeno donositi sve strateške i operativne dokumente čije aktivnosti su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti u domenu nadležnosti institucija BiH.
- VM treba blagovremeno donositi odluke koje se tiču uspostave mehanizama za praćenje donesenih strateških i operativnih dokumenata kao i blagovremeno usvajati izvještaje o provedenim aktivnostima.

Preporuke institucijama BiH:

- Institucije BiH su dužne provesti zakonski propisanu obavezu provođenja rodni analiza odnosno analizu stanja u oblasti.
- Institucije BiH su dužne provesti zakonski propisanu obavezu te voditi statistike razvrstane prema spolu iz svoje nadležnosti.
- Institucije BiH trebaju integrisati pitanja rodne ravnopravnosti u svoje strateške i operativne dokumente kao i izvršiti analizu svih programa u dokumentima okvirnog budžeta s ciljem utvrđivanja rodno potencijala.

Preporuka institucijama BiH koje u oblasti svog poslovanja dodjeljuju grantove:

- Institucije BiH koje u segmentu svog poslovanja dodjeljuju grantove trebaju u cijeli proces upravljanja grantovima integrisati pitanja rodne ravnopravnosti.

Preporuka Ministarstvu finansija i trezora BiH:

- MFT treba uvesti planski pristup u oblasti uvođenja rodno odgovornog budžetiranja u institucije BiH.

1. UVOD

1.1. Pozadina problema i motivi za reviziju

Rodna ravnopravnost, odnosno ravnopravnost spolova, je temeljno ljudsko pravo i nužan preduslov za miran, prosperitetan i održiv svijet. Osiguranje jednakog pristupa obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i dostojanstvenom radu ženama i djevojkama te njihove zastupljenosti u političkim i privrednim procesima donošenja odluka, potiče održivu ekonomiju i donosi korist društvu i čovječanstvu u cjelini.¹

Unapređenje ravnopravnosti spolova u proteklim decenijama u Bosni i Hercegovini je bilo sporo, a strateški naponi nedovoljni za osiguranje rodne ravnopravnosti².

U septembru 2015. godine Bosna i Hercegovina, skupa sa 192 države članice Ujedinjenih nacija (u daljem tekstu: UN), se obavezala da će provesti Agendu 2030 za održivi razvoj – Ciljevi održivog razvoja (u daljem tekstu: Agenda 2030), koja se sastoji od 17 ciljeva održivog razvoja. Cilj 5 održivog razvoja konkretno se tiče postizanja rodne ravnopravnosti, ali uvrštavanje principa jednakosti i nediskriminacije u svih 17 ciljeva održivog razvoja obaveza je Bosne i Hercegovine. Postojanje rodni politika i legislative koja se primjenjuje, a koje imaju za cilj promovisanje i unapređenje rodne ravnopravnost jedna je od obaveza definisana Ciljem 5 održivog razvoja kao i uspostava sistema za praćenje i izdvajanja javnih sredstava za rodnu ravnopravnost, odnosno rodno odgovorno budžetiranje (u daljem tekstu: ROB).³ Opredjeljenje međunarodne organizacija vrhovnih revizorskih institucija - INTOSAI, je da ohrabruje i pomaže uredima za reviziju da, između ostalog, provode i revizije učinka vladinih programa koji doprinose specifičnim aspektima Ciljeva održivog razvoja.⁴ S tim u vezi, provođenje ove revizije predstavlja i regionalni napor doprinosu rodnoj ravnopravnosti kroz projekat u kojem učestvuje Ured za reviziju institucija BiH, entitetski uredi za reviziju, Državna revizorska institucija Srbije i Državna revizorska institucija Crne Gore. Ovih pet ureda u 2023. godini provodili su paralelnu reviziju učinka u oblasti rodne ravnopravnosti uz podršku UN WOMAN, UN organizacije koja se bavi pitanjima rodne ravnopravnosti.

Rasprostranjeni su oblici neravnopravnosti spolova i diskriminacije u našem društvu, a prema UN-ovom indeksu ljudskog razvoja – HDI, Bosna i Hercegovina je rangirana u grupu četiri što znači da je zemlja sa srednjim-nižim nivoom jednakosti između muškaraca i žena. Cilj je da BiH do 2030. godine bude u prvoj grupi⁵ zajedno s državama u okruženju⁶, odnosno da se postigne visok nivo jednakosti između muškaraca i žena. U poređenju s državama u regionu sa sličnim tranzicijskim procesima, BiH ima najmanji nivo učešća žena

¹ Cilj 5 Održivog razvoja – Rodna ravnopravnost

² <https://www.unicef.org/bih/rodna-ravnopravnost>

³ Cilj 5 - potcilj 5c, 5c1 indikator

⁴ Canadian Audit and Accountability Fondation, *Practice Guide to Auditing the United Nations Sustainable Development Goals: Gender Equality, 2017.*

⁵ Okvir za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini <https://www.undp.org/bs/bosnia-hercegovina/publications/okvir-za-realizaciju-ciljeva-odr%C5%BEivog-razvoja-u-bosni-i-hercegovini>
https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ba/NHDR_2020_ENG.pdf

⁶ Slovenijom, Hrvatskom i Srbijom, koje su klasifikovane u grupu jedan, što znači da imaju visok nivo jednakosti u ostvarenju indikatora humanog razvoja između žena i muškaraca.

na tržištu rada⁷. Još uvijek je prisutna rodno uslovljena segregacija i prisutni su stereotipi o „ženskim i muškim poslovima“, kao i horizontalna (koja se odnosi na razlike u plaćama između muškaraca i žena) i vertikalna segregacija (koja predstavlja raspodjelu pozicija muškaraca i žena)⁸. Na tržištu rada postoji fenomen „staklenog stropa“ i žene su podzastupijene kao članice upravljačkih struktura preduzeća u BiH. Prema OECD-ovom tzv. SIGI⁹ indeksu diskriminacije, Bosna i Hercegovina u odnosu na zemlje kao što je npr. Danska¹⁰ bilježi dvostruko lošiji pokazatelj diskriminacije žena u porodici te znatno lošiji pristup produktivnim i finansijskim resursima nego što je to slučaj u zemljama regiona.

Da bismo govorili o ravnopravnosti između žena i muškaraca, djevojčica i dječaka potrebno je preduzeti brojne aktivnosti koje imaju za cilj osiguranje ravnopravnosti spolova.

1.2. Cilj, obim i ograničenja revizije

Cilj revizije

Cilj revizije je ispitati da li su institucije BiH efikasne i efektivne u preduzimanju aktivnosti koje će voditi ka osiguravanju pretpostavki za rodnu ravnopravnost.

Svrha revizije je da unaprijedi stanje rodne ravnopravnosti u domenu aktivnosti koje preduzimaju institucije BiH. Na takav način potaknut će se nadležni da efikasnije i efektivnije pristupe realizaciji obaveza koje proizilaze iz međunarodne i domaće regulative koja obavezuje BiH te da dosegnu i istraju u poštivanju principa rodne ravnopravnosti, odnosno ravnopravnosti spolova. To će u konačnici rezultovati unapređenjima u ovoj oblasti koje će voditi ka održivom razvoju, boljem i pravednijem društvu kao i realizaciji Agende 2030.

Obim i ograničenja revizije

Predmet revizije su aktivnosti institucija BiH na osiguravanju rodne ravnopravnosti. To se prije svega odnosi na stvaranje pretpostavki za rodnu ravnopravnost kroz donošenje strateških i operativnih dokumenata koji se tiču provođenja aktivnosti usmjerenih ka tom cilju. Fokus je stavljen na planiranje, donošenje, praćenje i izvještavanje o aktivnostima koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti. Analizirali smo dinamiku donošenja konkretnih planskih i operativnih dokumenata koji se tiču rodne ravnopravnosti, dinamiku izgradnje mehanizama za praćenje implementacije planiranih aktivnosti kao i dinamiku usvajanja izvještaja o provedenim aktivnostima od strane nadležnih institucija, prije svega Vijeća ministara BiH.

Tim je analizirao informacije iz upitnika, koji je dostavljen na adrese svih 73 institucije BiH¹¹, a koje se tiču aktivnosti donošenja programa mjera koji uključuje, ali ne ograničava, analizu

⁷ Sanela Bašić, Milanka Miković. „Rodne (ne)jednakosti na tržištu rada u BiH“. Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), Udruženje Žene ženama i publikacija „Žene i muškarci u BiH“, Agencija za statistiku BiH, 2022. godina

⁸ Ibid.

⁹ Indeks mjeri 4 dimenzije: diskriminaciju u porodici, restrikcije fizičkog integriteta (reproduktivna autonomija) ograničen pristup produktivnim i finansijskim resursima, ograničenje u građanskim slobodama.

¹⁰ [Where in Europe is it best to be a woman? | Euronews](#)

¹¹ Dvije institucije nisu dostavile svoje odgovore, Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH i Ministarstvo komunikacija i prometa BiH. Upitnik nije dostavljen Obavještajno-sigurnosnoj agenciji

stanja u oblasti za koju su nadležni kao i mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti. Također, informacije se tiču i aktivnosti na osiguranju prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu iz domena nadležnosti institucija. Analizom odgovora na upitnik tim je ispitivao aktivnosti institucija BiH na uvođenju rodno odgovornog budžetiranja, a propitivali su se i stavovi institucija BiH o potrebi postojanja planskog pristupa u oblasti rodno odgovornog budžetiranja. Također smo ispitivali da li su budžetske instrukcije MFT-a dovoljno jasne za postupanje institucija kada je u pitanju ROB te da li su zaposlenici pohađali obuke iz ROB-a i da li imaju potrebu za obukama u ovoj oblasti (upitnik koji je dostavljen institucijama BiH je prezentovan u prilogu broj 1). Navedene aktivnosti predstavljaju pretpostavke za ocjenu stanja u oblasti kako bi se dalje preduzimale korektivne radnje¹².

Na uzorku svih devet (9) ministarstava u VM-u, pregledom dokumentacije analizirane su aktivnosti integracije pitanja rodne ravnopravnosti u planske i strateške dokumente i izvještaje o radu odnosno analizirano je da li ministarstva u VM-u povezuju, i na koji način, svoje aktivnosti s Ciljem 5 održivog razvoja.

Detaljnija analiza stanja u oblasti ravnopravnosti spolova, posebno u domenu ROB-a analizirana je dalje posjetama na terenu na odabranom uzorku od šest institucija predstavljenih u tabeli:

Tabela broj 1: Izabrani uzorak Institucija BiH

R. br.	Naziv institucije BiH
1.	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (Agencija za ravnopravnost spolova)
2.	Ministarstvo odbrane BiH
3.	Ministarstvo finansija i trezora BiH
4.	Ministarstvo civilnih poslova BiH
5.	Ministarstvo sigurnosti BiH
6.	Direkcija za ekonomsko planiranje BiH

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH

Razlozi za odabir institucija u uzorak za posjetu na terenu i detaljnije sagledavanje određenih specifičnih pitanja važnih za ovu oblast, vežu se za specifičnost njihove nadležnosti. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (u daljem tekstu: MLJPI) zajedno s Agencijom za ravnopravnost spolova, kao njegovom organizacionom jedinicom (u daljem tekstu: AZRS), jedna je od ključnih institucija kada su u pitanju inicijative za aktivnosti u domenu rodne ravnopravnosti. Ministarstvo civilnih poslova BiH (u daljem tekstu: MCP) zajedno s MLJPI-jem i Ministarstvom sigurnosti BiH (u daljem tekstu: MS) raspolaže dodjelom grantova koji mogu imati potencijal za rodnu analizu, te je tim na uzorku grantova ovih ministarstava analizirao postojanje rodno osjetljivog pristupa¹³. Uloga Ministarstva finansija i trezora BiH (u daljem tekstu: MFT) je nezaobilazna u segmentu ROB-a, posebno u dijelu instrukcija koje upućuje institucijama u ovoj oblasti. Ministarstvo odbrane BiH (u daljem tekstu: MO) i MS¹⁴ su ministarstva koja imaju svoju ulogu u sistemu odbrane i sigurnosti te su njihove aktivnosti vezane i za obaveze koje proizilaze iz Rezolucije 1325

¹² Aktivnosti institucija BiH iz sektora pravosuđa na unapređenju rodne ravnopravnosti su navedene kao primjer dobre prakse u prilogu broj 2.

¹³ U smislu definisanja ciljeva koji se žele postići, indikatora i izvještavanja o postignutim rezultatima.

¹⁴ MS dodjeljuje i grantove

„Žene, mir i sigurnost“ (u daljem tekstu: Rezolucija 1325). Direkcija za ekonomsko planiranje BiH (u daljem tekstu: DEP) je zaključkom VM-a određena kao institucija odgovorna za praćenje aktivnosti u svim oblastima kada je u pitanju Agenda 2030 i izradom relevantnih analiza koje se odnose na postizanje zadatih ciljeva. Obim revizije nije obuhvatio aktivnosti institucija na unapređenju rodne ravnopravnosti u sektoru pravosuđa, konkretno Strategiju za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH¹⁵.

Nisu zabilježena ograničenja u provođenju revizije.

1.3. Revizionna pitanja i kriteriji revizije

Nakon što su utvrđeni ciljevi revizije, definisano je opće revizionno pitanje koje glasi:

Da li su institucije BiH efikasne i efektivne u preduzimanju aktivnosti koje vode ka osiguravanju rodne ravnopravnosti?

Za što bolje razumijevanje i analizu problema, te da bi se olakšalo prikupljanje potrebnih podataka, definisana su tri revizionna potpitanja:

- 1. Da li se blagovremeno planira, prati i izvještava o aktivnostima institucija BiH koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti?**
- 2. Da li institucije BiH integrišu rodna pitanja u svoje planske dokumente, provode rodne analize i vode potrebne statistike?**
- 3. Da li je uspostavljen sistem rodno odgovornog budžetiranja u institucijama BiH?**

Kriteriji revizije

Institucije BiH implementiraju obaveze koje proizilaze usvajanjem međunarodne¹⁶ i domaće regulative¹⁷ kojom se osigurava rodna ravnopravnost spolova. Postoji kontinuitet u usvajanju strateških i operativnih dokumenata u ovoj oblasti, uspostavljaju se potrebni mehanizmi za praćenje preuzetih obaveza, izvještavanje je redovno. Institucije BiH provode rodne analize, ministarstva u Vijeću ministara BiH integrišu u svoje planske dokumente i izvještaje o radu aktivnosti usmjerene ka postizanju rodne ravnopravnosti. Institucije BiH

¹⁵ Više u prilogu broj 2

¹⁶ Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici ratifikovana 2013. godine (Službeni glasnik BiH - Međunarodni ugovori, broj: 19/13) i UN Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (u daljem tekstu: CEDAW)

¹⁷ Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst (Službeni glasnik BiH, broj 32/10)

vode potrebne statističke podatke iz domena svoje nadležnosti razvrstane prema spolu. Rodno odgovorno budžetiranje je zastupljeno u institucijama BiH.¹⁸

Kriteriji za prvo reviziono pitanje

Okvirna strategija za provođenje Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: Istanbulska konvencija) nakon isteka ponovo je donesena. Završni Izvještaj o realizaciji ranije donesene Okvirne strategije razmatran je i usvojen od strane VM-a s predloženim korektivnim budućim aktivnostima. Mehanizam za praćenje i izvještavanje o obavezama koje proizilaze iz ove Konvencije je uspostavljen po preuzimanju obaveza definisanih Konvencijom. Uspostavljena je jedinstvena metodologija za prikupljanje podataka o nasilju nad ženama uključujući i femicid te je osiguran pregled stanja u BiH u ovoj oblasti i mogućnost mjerenja napretka.¹⁹

Značajan planski dokument Gender akcioni plan (u daljem tekstu: GAP) za period od 2018 - 2022. godine donesen je po isteku razdoblja za koji je prethodni donesen, kao i prateći operativni plan za njegovu realizaciju. Pojedinačne institucije BiH usvojile su svoje godišnje operativne planove u skladu s operativnim planom GAP-a. Mehanizam zadužen za koordinaciju i praćenje provođenja aktivnosti koje su predviđene GAP-om uspostavljen je po donošenju GAP-a i funkcionalan je.²⁰ Završni izvještaj, godišnji i četverogodišnji, o provođenju ovog akcionog plana redovno se usvaja od strane VM-a s prijedlogom budućih mjera. Po isteku vremenskog perioda za koji je prethodni GAP donesen je i naredni Gender akcioni plan za period od 2023 – 2027. godine.

Mehanizam za praćenje i izvještavanje o obavezama koje proizilaze iz Rezolucije UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u Bosni i Hercegovini za period 2018 – 2022. godine je uspostavljen, a izvještaje o provedenim aktivnostima VM redovno usvaja.

Planiranom dinamikom donesen je i uspostavljen i Okvir ciljeva održivog razvoja, koji u sebe uključuje i Cilj 5 održivog razvoja koji se odnosi na rodnu ravnopravnost kao i mehanizam za praćenje i izvještavanje o implementaciji ciljeva održivog razvoja uključujući i Cilj pet održivog razvoja.

Kriteriji za drugo reviziono potpitanje:

Sva ministarstva u Vijeću ministara u svojim strateškim i planskim dokumentima navode aktivnosti koje su vezane za osiguravanje rodne ravnopravnosti pozivajući se na Cilj 5 održivog razvoja i ciljeve održivog razvoja općenito koji su referenca prilikom definisanja mjera u planskim dokumentima. Ministarstva u VM-u u svojim planskim dokumentima i izvještajima o radu spominju ciljeve održivog razvoja kao i konkretno Cilj 5 održivog razvoja.²¹

¹⁸ Gender akcioni plan BiH za period 2018 – 2022.

¹⁹ CEDAW Odbor za uklanjanje diskriminacije žena, Zaključna zapažanja u vezi sa Šestim periodičnim izvještajem Bosne i Hercegovine

²⁰ Gender akcioni plan BiH za period 2018 – 2022.

²¹ Šinko Marjeta, Ana Petek, „Rodno osvještavanje politika u Hrvatskoj; Prožimajući ili marginalni cilj politika u Hrvatskoj“ Univerzitet u Zagrebu, 2022., Gender akcioni plan BiH za period 2018 – 2022.

Institucije BiH vode statistike razvrstane po spolu iz domena svoje nadležnosti koje su preduslov za provođenje obaveza u pogledu izrade programa mjera za postizanje ravnopravnosti spolova. Sve institucije, u skladu s obavezom iz Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, prikupljaju i razvrstavaju podatke, iz svoje nadležnosti, po spolu i čine ih dostupnim javnosti.²²

Institucije BiH sačinjavaju rodne analize odnosno analize stanja spolova u oblasti za koju su nadležne te preduzimaju mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti. To se odnosi na zakonsku obavezu²³ da institucije BiH donose programe mjera čiji cilj je osiguranje rodne ravnopravnosti, a koji između ostalog podrazumijeva i analizu stanja u oblasti za koju su nadležne kao i mjere za otklanjanje eventualnih nepravilnosti.

Kriteriji za treće reviziono potpitanje:

Institucije BiH provode analize uticaja budžeta na različite potrebe žena i muškaraca odnosno provode rodno odgovorno budžetiranje. Prilikom planiranja aktivnosti i izrade analiza stanja u pojedinačnim oblastima budžetski korisnici vrše analizu kako bi se ocijenio uticaj postojećih budžetskih sredstava na zadovoljavanje različitih potreba žena i muškaraca.²⁴

Instrukcije MFT-a²⁵ za pripremu dokumenta okvirnog budžeta su jasne i nedvosmislene te ih institucije u segmentu rodno odgovornog budžetiranja i primjenjuju. Gdje god je to primjenjivo institucije BiH su prepoznale rodno odgovorne programe, uvrstile ih u svoje dokumente okvirnog budžeta zajedno s aktivnostima i indikatorima provođenja. MFT prati i analizira stanje u oblasti.

Grantovi su oblast rada institucija BiH u kojoj je aspekt rodne osjetljivosti najvidljiviji. Rodni potencijal u ovoj oblasti poslovanja institucija BiH je prepoznat i primijenjen. Institucije BiH koje u svojim budžetima planiraju tekuće grantove vode računa o rodnom aspektu prilikom planiranja i rasporeda sredstava tekućih grantova kao i prilikom izvještavanja o namjenskom utrošku sredstava te kod istih uključuju rodnu osjetljivost u obimu u kojem je to moguće kao i definišu pokazatelje ishoda.²⁶ Prisutan je planski pristup u oblasti uvođenja rodno odgovornog budžetiranja u institucije BiH te službenici institucija BiH pohađaju potrebne obuke iz oblasti.

²² Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst (Službeni glasnik BiH, broj 32/10)

²³ Zakon o ravnopravnosti spolova BiH član 24. Sastavni dio Programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na analizu stanja spolova u određenoj oblasti, implementaciju donesenih državnih politika kroz akcijske planove za ravnopravnost spolova i mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti

²⁴ Gender akcioni plan BiH za period 2018 – 2022.

²⁵ Instrukcija br. 1 za budžetske korisnike za pripremu dokumenta okvirnog budžeta za period 2023 -2025. godine

²⁶ Zakon o budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine za 2022. Službeni glasnik BiH broj 42/22

1.4. Izvori informacija i metode revizije

Da bi se analizirale aktivnosti institucija BiH na osiguravanju rodne ravnopravnosti, revizorski tim se upoznao sa sadržajima relevantnih zakona koji uređuju ovu oblast, podzakonskih akata, propisa, internih akata subjekta revizije i drugih relevantnih dokumenata koji su vezani za cilj i predmet revizije. Tu se prije svega misli na Zakon o ravnopravnosti spolova, strategije i akcione dokumente u ovoj oblasti, prije svega Gender akcioni plan 2018 – 2022. godine, Okvir ciljeva održivog razvoja, UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“, odluke i pravilnike koji tretiraju ovu oblast, izvještaje o provođenju aktivnosti na realizaciji preuzetih obaveza iz spomenutih akcionih i planskih dokumenata, opredjeljenja iz reformskih strateških dokumenata i sl. Tim je također tokom provođenja studije vršio redovne konsultacije sa UN WOMAN ekspertima iz oblasti rodne ravnopravnosti. Održavanjem regionalnih sastanaka s kolegama iz ostalih ureda za reviziju, koji su učestvovali u projektu paralelne revizije, timovi su razmjenjivali iskustva, prakse i znanja iz ove oblasti.

Primarne metode revizije, koje je koristio revizioni tim u cilju osiguranja informacija za dobijanje odgovora na postavljena revizijska pitanja, su dokumentarni pregledi, intervjui s predstavnicima institucija BiH, ispitivanje stanja u oblasti i stavovi institucija kroz upitnik.

Tim je analizirao dostupne srednjoročne programe rada, programe rada i izvještaje o radu za 2020, 2021. i 2022. godinu, izvještaje o izvršenju budžeta te DOB-ove ministarstava u VM-u za periode 2021-2023. ili 2022-2024. godine. Predmet analize je bilo preko 70 dokumenata ministarstava.

Metodom poluotvorenog intervjua, obavili smo razgovore s relevantnim učesnicima u procesu i predstavnicima nadležnih institucija u MFT, MLJPI i AZRS, MO, MCP, MS i DEP.

Također, podaci su prikupljeni i posredstvom upitnika, a dobijeni podaci iz upitnika su upoređivani s podacima iz prikupljene dokumentacije iz institucija iz uzorka i drugih izvora.

Za objektivno sagledavanje problematike, korišteni su i izvori s interneta, te stručne i akademske studije, iskustva drugih zemalja, studijske posjete, ali i druge informacije relevantne za predmetnu oblast.

Prikupljeni podaci su korišteni za procjenu stanja u ovoj oblasti s ciljem da se stekne uvid u stanje kao i mogućnosti za unapređenja.

1.5. Struktura izvještaja

U poglavlju 1. predstavljene su teme zbog kojih je Ured za reviziju proveo reviziju učinka aktivnosti institucija na osiguravanju rodne ravnopravnosti. U ovom poglavlju su predstavljena i revizijska pitanja, cilj, obim i ograničenja revizije, kriteriji te izvori i metode revizije.

Kroz poglavlje 2. daju se podaci i informacije neophodne za razumijevanje pitanja rodne ravnopravnosti.

U poglavlju 3. predstavljeni su nalazi revizije, a koji se odnose na neefikasnost institucija BiH u preduzimanju aktivnosti koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti, a koje se tiču planiranja, praćenja i izvještavanja o preuzetim obavezama, integrisanju rodnih pitanja u planske dokumente, provođenju rodnih analiza, vođenju potrebnih statistika kao i uspostavi sistema rodno odgovornog budžetiranja u institucijama BiH.

Poglavlje 4. sadrži zaključke revizije koji daju odgovore na revizijska pitanja i odnose se na efikasnost institucija u preduzimanju aktivnosti koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti.

U poglavlju 5. su date preporuke čijom implementacijom bi se jasnije uredila i unaprijedila ova oblast te stvorile pretpostavke za osiguravanje rodne ravnopravnosti unutar domena nadležnosti institucija BiH.

2. RODNA RAVNOPRAVNOST - OSNOVNE INFORMACIJE ZA RAZUMIJEVANJE RODNIH PITANJA I OBAVEZA INSTITUCIJA BiH

U ovom poglavlju ćemo prikazati²⁷ ključne dokumente bitne za razumijevanje pitanja rodne ravnopravnosti kao i obaveza koje imaju institucije BiH naspram ovog pitanja.

2.1. Ključni dokumenti oblasti ravnopravnosti spolova u BiH

Ciljevi održivog razvoja (SDGs)

Sedamnaest globalnih ciljeva za održivi razvoj (Sustainable Development Goals, SDGs), poznati i kao Globalni ciljevi, Agenda 2030. novi su, univerzalni ciljevi i pokazatelji za koje se očekuje da će ih članice Ujedinjenih nacija, pa samim tim i BiH, koristiti u kreiranju svojih programa i politika u sljedećih 15 godina.

Jedan od 17 ciljeva održivog razvoja je i Cilj 5 održivog razvoja - Postići rodnu ravnopravnost i osnaživati sve žene i djevojčice.

Osnaživanje žena i promovisanje rodne ravnopravnosti je od suštinskog značaja za brže postizanje održivog razvoja. Ukidanje svih oblika diskriminacije žena i djevojčica ne samo da je osnovno ljudsko pravo, nego ima višestruki efekat na druga područja razvoja. Cilj pet ima devet potciljeva²⁸.

Okvir ciljeva održivog razvoja usvojen je od strane VM-a u aprilu 2021. godine kao zajednički dokument svih nivoa vlasti koji utvrđuje šire razvojne pravce, putem kojih vlasti na svim nivoima i društvo u Bosni i Hercegovini nastoje doprinijeti ostvarivanju Ciljeva održivog razvoja, on predstavlja ključni dokument koji usmjerava procese strateškog planiranja, a time i budžetiranja, na svim nivoima vlasti u BiH.

Konvencija Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Službeni glasnik BiH broj 15/13) je usvojena 11. maja 2011. godine u Istanbulu. Naime, nakon niza preporuka Vijeća Evrope o zabrani diskriminacije na osnovu spola i zaštiti

²⁷ Definicije osnovnih pojmova u oblasti rodne ravnopravnosti date u prilogu broj 3.

²⁸ Okončati svuda i sve oblike diskriminacije protiv žena i djevojčica. Eliminirati sve oblike nasilja nad ženama i djevojčicama u javnoj i privatnoj sferi, uključujući trgovinu ljudima, odnosno seksualnu eksploataciju i druge oblike eksploatacije. Eliminirati sve štetne prakse kao što su dječiji, rani i nasilni brakovi i obrezivanje ženskih genitalija.

Prepoznati i vrednovati neplaćeno staranje i rad u domaćinstvu kroz osiguravanje javnih usluga, infrastrukture i politike socijalne zaštite, te kroz promovisanje zajedničke odgovornosti u domaćinstvu i porodici, na način koji je prikladan u odgovarajućoj državi.

Osigurati da žene u potpunosti i djelotvorno učestvuju i imaju jednake mogućnosti da učestvuju u rukovođenju na svim nivoima donošenja odluka u političkom, privrednom i javnom životu.

Osigurati univerzalnu dostupnost spolnog i reproduktivnog zdravlja i reproduktivnih prava, kako je dogovoreno u skladu s „Programom akcije Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju“ i „Pekinškom platformom za akciju“, odnosno dokumentima koji su nastali kao rezultat njihovih analitičkih konferencija.

Sprovesti reforme kako bi žene dobile jednaka prava na ekonomske resurse, kao i pristup vlasništvu i kontroli nad zemljištem i ostalim oblicima svojine, finansijskim uslugama, nasljedstvu i prirodnim resursima, u skladu s nacionalnim zakonima.

Povećati upotrebu inovativnih tehnologija, posebno informacione i komunikacione tehnologije, radi promovisanja osnaživanja žena.

Usvojiti i osnažiti dobre politike i izvršno zakonodavstvo za promovisanje rodne ravnopravnosti i osnaživanja svih žena i djevojčica na svim nivoima.

od nasilja, koje su imale za cilj postavljanja zajedničkih ciljeva i minimuma zajedničkih standarda za države članice, ali nisu imale pravno obavezujući efekt, Konvencija predstavlja prvi pravno obavezujući akt Vijeća Evrope u oblasti sprečavanja i borbe protiv nasilja nad ženama. Po svojoj prirodi, ovaj akt ne mora biti direktno primjenjiv u državama potpisnicama, ali zahtijeva posebno prilagođavanje zakonskih i institucionalnih okvira država potpisnica radi njene uspješne implementacije. BiH je 7. novembra 2013. godine postala 6. zemlja članica Vijeća Evrope koja je ratificirala ovu Konvenciju. Ovim se BiH obavezala na preduzimanje zakonodavnih i drugih mjera radi osiguranja pravnog, institucionalnog i organizacionog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava nasilja te kažnjavanje počinitelaca nasilja²⁹.

UN Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena usvojena je na Generalnoj skupštini UN-a 18. decembra 1979. godine, kao prvi sveobuhvatni međunarodno priznati dokument o pravima žena. Na snagu je stupila, kao međunarodni ugovor, 03. septembra 1981. godine, nakon što ju je ratifikovalo 20 zemalja. Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama je sastavni dio Ustava BiH, te se primjenjuje direktno i ima prioritet nad domaćim zakonima. Konvencija naglašava principe koje država mora garantovati u uživanju ljudskih prava i osnovnih sloboda, te u osiguranju jednakih mogućnosti za žene u napredovanju na svim poljima. Konvencija predstavlja poziv državama potpisnicama da preduzmu odgovarajuće mjere za eliminaciju diskriminacije nad ženama od pojedinaca, institucija ili preduzeća, kako na socijalnom, kulturnom, ekonomskom, političkom i građanskom tako i na bilo kojem drugom polju života.³⁰

Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini donesen je još 2003. godine i ima za cilj da uređuje, promoviše i štiti ravnopravnost spolova, garantiraju jednake mogućnosti i ravnopravan tretman svih osoba bez obzira na spol, u javnoj i u privatnoj sferi društva, te uređuje zaštitu od diskriminacije na osnovu spola.

Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine značajan je planski dokument definisan Zakonom o ravnopravnosti spolova kao obaveza i predstavlja strategiju kojom se definišu programski ciljevi za ostvarivanje ravnopravnosti spolova u svim oblastima društvenog života i rada, u javnoj i privatnoj sferi. Donosi se svake četiri godine.

Rezolucija 1325 „Žene, mir i sigurnost“ Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija, kao tijelo odgovorno za međunarodni mir i sigurnost, usvojilo je 2000. godine Rezoluciju 1325 „Žene, mir i sigurnost“. Rezolucija 1325 je prva Rezolucija Vijeća sigurnosti koja se konkretno bavi uticajem rata na žene i djevojčice i ženskim doprinosom rješavanju konflikta i održivom miru. Naročit značaj Rezolucije 1325 je u tome što poziva na povećanje učešća žena u procesima donošenja odluka, sprečavanju konflikata, post-konfliktnim procesima, mirovnim pregovorima i mirovnim operacijama.

²⁹ <https://arsbih.gov.ba/project/istanbulska-konvencija/>

³⁰ <https://arsbih.gov.ba/project/un-konvencija-o-eliminaciji-svih-oblika-diskriminacije-nad-zenama/>

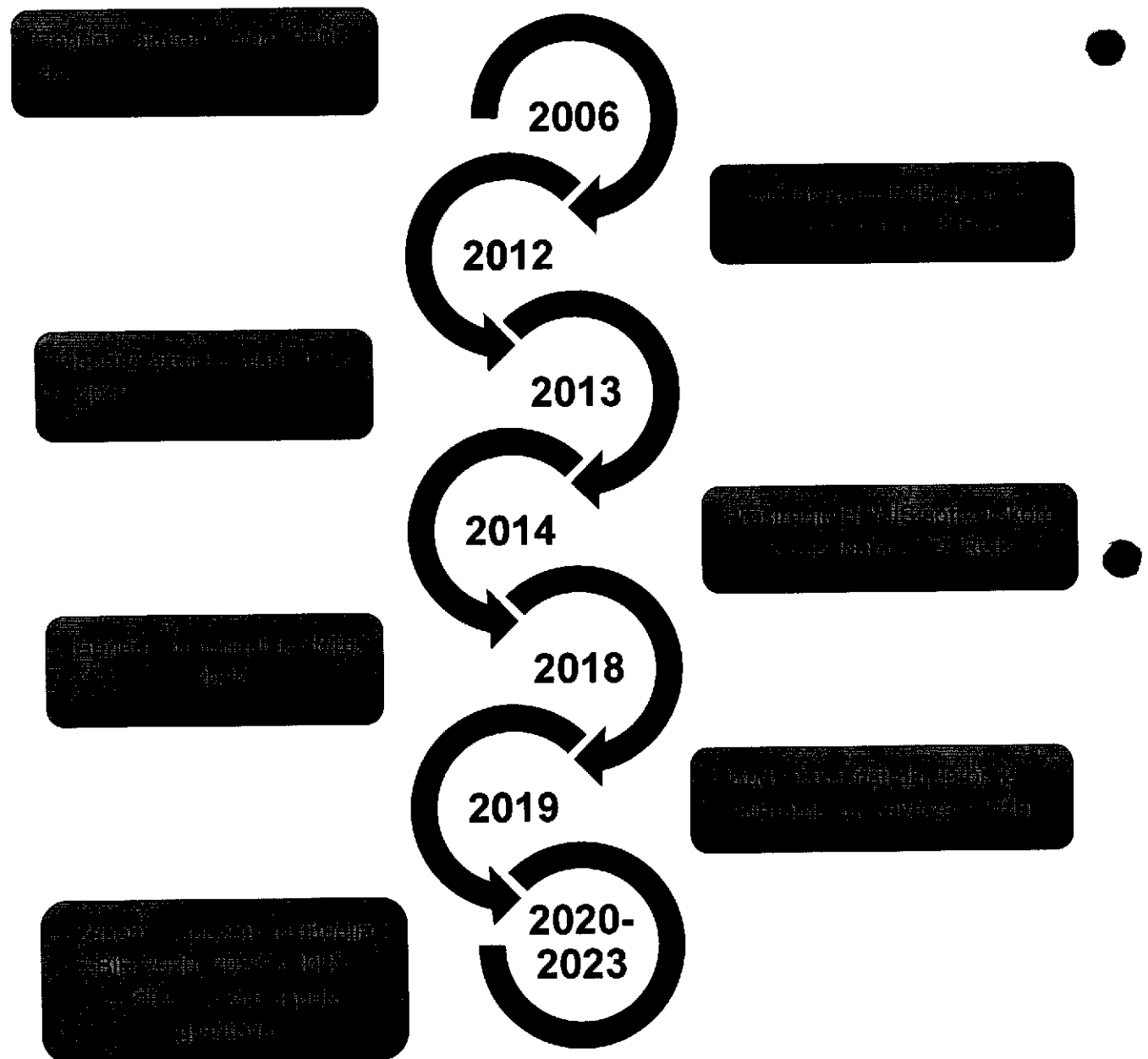
2.2. Rodno odgovorno budžetiranje

2.2.1. Pojam i hronologija uvođenja rodno odgovornog budžetiranja

Rodno odgovorno budžetiranje predstavlja uključivanje principa rodne ravnopravnosti u budžetske procese. Podrazumijeva rodno zasnovanu procjenu budžeta, uključivanje rodne perspektive na svim nivoima budžetskog procesa i prestrukturisanje prihoda i rashoda s ciljem unapređenja rodne ravnopravnosti.

U nastavku je predstavljen hronološki slijed dešavanja u oblasti uspostave rodno odgovornog budžetiranja na nivou institucija BiH.

Ilustracija 1: Hronološki prikaz dinamike uspostave rodno odgovornog budžetiranja

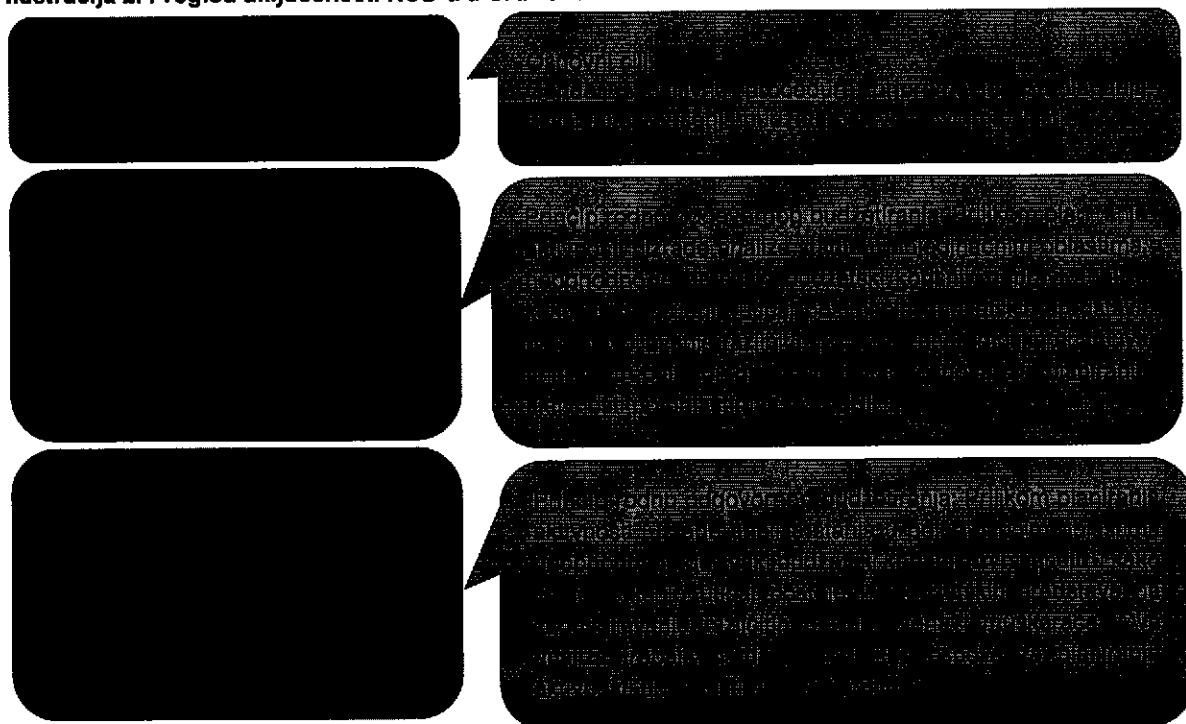

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH

Rodno odgovorno budžetiranje se spominje u posebnom poglavlju u prvom Gender akcionom planu 2006 – 2011. koji je usvojen od strane Vijeća ministara BiH. Ovim se VM jasno opredijelio za uvođenje i primjenu na svim nivoima vlasti pa tako i na državnom nivou. Prvi GAP je predstavljao plan za operacionalizaciju Zakona o ravnopravnosti spolova, a glavni cilj u okviru poglavlja o rodno odgovornom budžetiranju je bio uvesti i primijeniti „Gender senzitivne procedure pripremanja, predlaganja, usvajanja i izvršavanja budžeta na svim nivoima vlasti“.

Rodno odgovorno budžetiranje je prikazano kao princip i u GAP-u 2013-2017. i u GAP-u 2018-2022, a sažetak je prikazan na narednoj ilustraciji.

Ilustracija 2: Pregled uključenosti ROB-a u GAP-ove

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH

Osim što se uvođenje rodno odgovornog budžetiranja promovira kroz budžetske instrukcije duži niz godina, isto se definiše i kao princip u gender akcionim planovima. Isti predstavljaju strateške dokumente koji sadrže ciljeve, programe i mjere za ostvarivanje ravnopravnosti spolova u svim oblastima društvenog života i rada, u javnoj i privatnoj sferi. ROB od 2020. godine za 2022. i 2023. godinu dio je i zakona o budžetu.

Postoje primjeri dobre prakse u uvođenju i primjeni rodno odgovornog budžetiranja, detaljnije u prilogu br. 4.

2.2.2. Rodni aspekt kod grantova

Tekući grantovi, transferi, subvencije i slično predstavljaju sva nepovratna davanja za tekuće svrhe, odnosno nepovratna davanja koja nisu data u svrhu nabavke kapitalne imovine.³¹

Prema mišljenju institucija BiH rodna komponenta može biti najvidljivija kod institucija koje imaju odobrena budžetska sredstva za grantove. Grantovi se dodjeljuju za različite svrhe, a krajnji korisnici mogu biti građani, nevladine organizacije i udruženja.

U zadnjim usvojenim zakonima o budžetu institucija BiH (od 2020. godine) napravljen je pomak u obuhvatu prikazivanja rodnog aspekta čime su obavezane institucije koje implementiraju grantove da obavežu krajnje korisnike da vode računa o rodnom aspektu kod raspodjele sredstava i prilikom izvještavanja.

Član 10. tekući transferi i grantovi, stav 8. Zakona o budžetu institucija i međunarodnih obaveza za 2022. godinu (Službeni glasnik BiH, broj 42/22):

„Budžetski korisnici kod kojih su planirani tekući grantovi i transferi dužni su obavezati krajnje korisnike tekućih grantova i transfera da uključe rodni aspekt prilikom rasporeda sredstava tekućih grantova i transfera, kao i prilikom izvještavanja o namjenskom utrošku sredstava.“

Prema podacima iz Zakona o budžetu za 2022. godinu odobreno je ukupno 31.498.000 KM za tekuće grantove i transfere³². Tekući grantovi imaju izražen rodni aspekt, s obzirom na to da se dodjeljuju pojedincima i neprofitnim organizacijama, a biraju se na osnovu definisanih i usvojenih kriterija. Većina krajnjih korisnika ovih grantova nisu unaprijed poznati. Za tekuće grantove je ukupno u 2022. godini odobreno 11.626.000 KM dok tri institucije BiH koje su izabrane u uzorak učestvuju s 90% sredstava, a što je prikazano u narednoj tabeli.

Tabela 2: Pregled odobrenih sredstava za tekuće grantove u institucijama BiH iz uzorka

Institucija BiH	Ukupno odobreno za tekuće grantove u 2022. godini
MCP	5.990.000 KM
MLJPI	4.296.000 KM
MS	140.000 KM
UKUPNO	10.426.000 KM

Izvor: Zakon o budžetu 2022. godine

³¹ Pravilnik o računovodstvu s računovodstvenim politikama i procedurama za korisnike budžeta institucija BiH od 04.02.2015. godine

³² Pored tekućih grantova, značajan iznos se odnosi na transfere u inostranstvo (7,6 miliona KM), druge tekuće transfere (4 miliona) i kontribucije ili članarine (8,2 miliona KM) koji nisu u fokusu naše analize jer tekući grantovi imaju izraženiju rodnu komponentu.

Procedura odobravanja i raspodjele grantova nije ista i jedinstvena za sve institucije BiH koje dodjeljuju tekuće grantove. Postoje grantovi koji se dodjeljuju unaprijed poznatim korisnicima i grantovi koji se dodjeljuju korisnicima koji nisu unaprijed poznati.

Za grantove kod kojih nisu unaprijed poznati korisnici, Vijeće ministara BiH donosi odluke o kriterijima za raspored sredstava namijenjenih za grantove, a ministarstva raspisuju javne pozive. U pozivima se definišu osnovni zahtjevi koje podnosioci projekata koji će biti finansirani iz sredstava grantova moraju ispuniti te zahtjevi po pitanju potrebne dokumentacije.

Sastavni dio većine javnih poziva i odluka o kriterijima čine aplikacioni obrasci, evaluacioni obrasci i obrasci za sačinjavanje narativnog izvještaja koji mogu da sadrže i elemente koji se tiču rodne ravnopravnosti kao što su kriteriji koji su rodno osjetljivi ili podaci koji su rodno razvrstani.

3. NALAZI

U ovom poglavlju prezentovani su glavni nalazi do kojih smo došli provodeći reviziju. Nalazi revizije prikazuju odstupanja od kriterija koje je revizija koristila prilikom procjene da li su institucije BiH efikasne i efektivne u preduzimanju aktivnosti koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti.

Neke od bazičnih pretpostavki koje bi trebale voditi ka osiguranju rodne ravnopravnosti nisu do kraja uspostavljene. To se prije svega odnosi na nedonošenje ili kašnjenje u donošenju strateških i operativnih dokumenata u ovoj oblasti, neefikasnu uspostavu mehanizama za praćenje preuzetih obaveza kao i neefikasnost u procesu usvajanja izvještaja o provođenju preuzetih obaveza.

To se odnosi na prepoznatljivost ciljeva održivog razvoja i konkretno Cilja 5 održivog razvoja u planskim dokumentima ministarstava i izvještajima o radu, na odsustvo zakonom propisanih potrebnih programa mjera, koji u sebe uključuju i rodne analize stanja u oblasti, kao i mjere za otklanjanje uočenih nedostataka. Prikupljanje i razvrstavanje podataka po spolu iz domena nadležnosti institucija BiH također nije u potpunosti osigurano.

Rezultati provedene revizije pokazuju da iako nastojanja u oblasti traju već desetljeće, rodno odgovorno budžetiranje nije zaživjelo u institucijama BiH. To je posebno vidljivo u oblasti poslovanja institucija BiH, koja se tiče dodjele grantova krajnjim korisnicima.

3.1. Nedonošenje i kašnjenje u donošenju, praćenju i izvještavanju o provođenju strateških i operativnih dokumenata iz oblasti rodne ravnopravnosti

VM kasni ili uopće nije donosio značajne strateške i operativne dokumente koji se tiču rodne ravnopravnosti. Također je bio i neefikasan u osiguravanju mehanizama praćenja implementacije strateških i akcionih dokumenata kao i usvajanju izvještaja o provedenim aktivnostima.

S tim u vezi, VM nije usvojio Okvirnu strategiju za provođenje Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Prisutna su i kašnjenja, od oko godinu dana, u donošenju gender akcionih planova BiH i nedonošenje operativnog plana za realizaciju GAP-a 2018-2022, kao i kašnjenje u donošenju Okvira ciljeva održivog razvoja.

VM je također bio neefikasan u uspostavi tijela koja bi bila zadužena za praćenje i izvještavanje o implementaciji preuzetih obaveza. To se odnosi na kašnjenje u uspostavi i osnivanju Odbora za praćenje i izvještavanje po Istanbulskoj konvenciji i femicidu u BiH, uspostavu Koordinacionog tijela za praćenje implementacije Gender akcionog plana za period 2018 – 2022. godina, Koordinacionog odbora za nadzor nad provođenjem Akcionog plana 2018 – 2022. Rezolucije UNSCR 1325, kao i formiranje interresorne radne grupe koja predstavlja mehanizam zadužen za izvještavanje o implementaciji Okvira ciljeva održivog razvoja.

Ni izvještaji o provedenim aktivnosti iz preuzetih strateških i akcionih dokumenata, koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti, nisu usvajani od strane VM-a ili je evidentno kašnjenje u njihovom usvajanju.

U nastavku je prikazan pregled³³ dinamike usvajanja i uspostave mehanizama za osiguravanje rodne ravnopravnosti.

Tabela 3: Pregled dinamike usvajanja i uspostave mehanizama za osiguravanje rodne ravnopravnosti

PRETPOSTAVKE	STRATEŠKI DOKUMENTI*	OPERATIVNI DOKUMENTI**	MEHANIZMI PRAĆENJA***	MEHANIZMI IZVJEŠTAVANJA****
ISTANBULSKA KONVENCIJA	🕒	🕒	🕒	✗
GAP 2018 -2022.	✓	✗	🕒	🕒
REZOLUCIJA UNSCR 1325	✓	✓	🕒	✗
SDG OKVIR	🕒	🕒	🕒	✓

Legenda: ✓ - usvojeno bez značajnog kašnjenja, 🕒 - usvojeno uz značajna kašnjenja, ✗ - nije usvojeno

U nastavku su prezentovani detaljniji nalazi koji govore o neefikasnosti VM-a kada je u pitanju donošenje spomenutih strateških i operativnih dokumenata iz oblasti rodne ravnopravnosti kao i uspostavi mehanizama praćenja i izvještavanja.

3.1.1. Okvirna strategija za provođenje Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini (Istanbulska konvencija), praćenje i izvještavanje

Iako se BiH suočava sa slučajevima femicida³⁴ i nasilja u porodici, VM po isteku Okvirne strategije za provođenje Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini (Istanbulska konvencija) za period od 2015. do 2018. godine, nije ponovo usvajao ili razmatrao novu. Nacrt okvirne strategije, nakon isteka ranije, nije

³³ *Pojedine obaveze i opredjeljenja nisu podrazumijevala donošenje strateških dokumenata osim donošenja planova za provođenje istih (npr. takav slučaj je evidentiran u ispunjenju obaveza koje su proizašle ratifikacijom Rezolucije UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“ pri čemu je BiH do danas usvojila i realizovala tri akciona plana za provođenje Rezolucije) **Sastavni dio pojedinih strateških dokumenata čine planovi za implementaciju istih s definisanim rokovima, odgovornim institucijama, indikatorima uspjeha (npr. Okvirna strategija za provođenje Istanbulske konvencije) ***U pojedinim slučajevima je bilo predviđeno formiranje više mehanizama za praćenje za određeni strateški dokument (npr. Upravni odbor za koordinaciju i praćenje provođenja GAP-a 2018-2022. je uspostavljen s kašnjenjem dok Koordinacioni odbor za praćenje provođenja GAP-a 2018-2022. nije uspostavljen iako je bilo predviđeno formiranje istog). ****U određenim slučajevima su bili usvojeni završni izvještaji dok svi godišnji izvještaji nisu (npr. Zbrini izvještaj o provođenju GAP-a 2018-2022 i jedan godišnji izvještaj su usvojeni dok preostala tri godišnja izvještaja nisu iako je predviđeno usvajanje istih treći mjesec u godini za prethodnu godinu.) ili primjer SDG okvira gdje je DEP institucija koja je bila zadužena od strane VM-a da godišnje izvještava o implementaciji SDG okvira u BiH dok je od 2023. godine ta obaveza pripala interesnoj radnoj grupi za praćenje implementacije istog.

³⁴ Evropski institut za ravnopravnost: Ubistva žena kao rezultat nasilja intimnih partnera, mučenje i mizogino pogublivanje žena, ubijanje žena i djevojčica u ime takozvane časti i druga ubistva vezana uz štetne prakse, ciljano ubijanje žena i djevojčica u kontekstu oružanog sukoba te slučajeve femicida povezane s kriminalnim skupinama, organizovanim kriminalom, deridera drogze i krijumčarenjem žena i djevojčica. <https://eige.europa.eu/hr/taxonomy/term/1128>

nikada ni izrađen i upućen na usvajanje VM-u od strane MLJPI-ja.³⁵ Završni³⁶ Izvještaj o realizaciji donesene strategije također nije upućen VM-u, tako da VM nikad nije usvojio zbirni izvještaj o realizaciji spomenute okvirne strategije.

VM je tek u 2019. godini, sa šest godina zakašnjenja, donio Odluku³⁷ o osnivanju Odbora za praćenje i izvještavanje o Istanbulskoj konvenciji i femicidu. BiH je još 2013. godine imala tu obavezu³⁸ ratifikujući Konvenciju Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici i obavezala se na preduzimanje zakonodavnih i drugih mjera radi osiguranja pravnog, institucionalnog i organizacionog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava nasilja te kažnjavanje počinitelaca nasilja.

Odbor za praćenje i izvještavanje po Istanbulskoj konvenciji i femicidu u BiH je sačinio izvještaj za 2020. godinu. Iako ima obavezu da informiše VM jednom godišnje, izvještaji za 2021. i 2022. nisu sačinjavani. VM nije razmatrao ni usvojio izvještaj za 2020. godinu, zbog, kako je navedeno, povlačenja materijala sa sjednice od strane predlagača. Do sada nije uspostavljen jedinstven sistem za prikupljanje podataka o svim oblicima rodno zasnovanog nasilja u BiH³⁹.

3.1.2. Donošenje Gender akcionog plana 2018 – 2022, praćenje i izvještavanje

Značajan planski dokument je i Gender akcioni plan, čije donošenje je obaveza prema međunarodnoj i domaćoj regulativi⁴⁰ iz oblasti ravnopravnosti spolova. Za period od 2018. do 2022. godine donesen je pred kraj 2018. godine, ali operativni plan za njegovu realizaciju nije nikada usvojen od strane VM-a. Institucije za navedeni period nisu donosile ni pojedinačne godišnje operativne planove za realizaciju mjera iz GAP-a 2018 – 2022. godina. Također su prisutna i kašnjenja u usvajanju narednog GAP-a za period 2023 – 2027. godina koji do oktobra⁴¹ 2023. godine nije bio usvojen od strane VM-a.

³⁵ Zaključkom Vlade Republike Srpske od marta 2019. godine konstatuje se da Vlada daje negativno mišljenje na završni izvještaj o implementaciji Okvirne strategije za provođenje Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini za period od 2015. do 2018. godine jer nije data saglasnost za implementaciju ove strategije na teritoriji ovog entiteta.

³⁶ Nekoliko parcijalnih izvještaja o provođenju konvencije jeste razmotreno i usvojeno od strane VM-a. Završni izvještaj o realizaciji donesene Strategije je izrađen od strane AZRS MLJPI, ali nije upućen VM-u zbog negativnog mišljenja Vlade Republike Srpske.

³⁷ Službeni glasnik BiH, broj 60/19

³⁸ Član 10. Istanbulske konvencije predviđa uspostavljanje jednog ili više zvaničnih tijela nadležnih za koordinaciju, provođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za sprečavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom.

³⁹ Pomak je zabilježen za zadnje dvije godine gdje su AZRS i VSTV BiH započeli s evidentiranjem podataka o odnosu žrtve i počinioca u slučajevima ubistva žena. Ovi podaci su pokazali da je u periodu 2021. i 2022. godine ubijeno ukupno 19 žena.

⁴⁰ Zakon o ravnopravnosti spolova, Preporuci CM/Rec (2007)17 Komiteta ministara Vijeća Evrope „Standardi i mehanizmi za ravnopravnost spolova“, Konvencija UN-a o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) iz 1979. godine, Pekinška deklaracija i Platforma za akciju iz 1995. godine.

⁴¹ GAP za period 2023 – 2027. je usvojen na 26. sjednici VM-a održanoj 18.10.2023. godine, a uz GAP 2023 – 2027 je usvojen i Operativni plan koji sadrži planirane aktivnosti koje će provesti nadležne institucije BiH u preciziranim rokovima do kraja 2027. godine.

VM je neefikasan i u uspostavi mehanizama za praćenje realizacije obaveza iz GAP-a. Koordinacioni odbor⁴² za praćenje provođenja ovog dokumenta za period 2018 - 2022. godine, iako je naveden rok od tri mjeseca od usvajanja GAP-a BiH, pomenuti mehanizam nije do isteka 2022. godine, odnosno do isteka ovog dokumenta, ni uspostavljen.⁴³

Također, neefikasan je bio i proces uspostave Upravnog odbora⁴⁴ za koordinaciju i praćenje provođenja GAP-a 2018 - 2022. godine koji je formiran tek u drugoj polovini 2019. godine.

Neefikasnost VM-a je vidljiva i prilikom razmatranja i usvajanja kako godišnjih izvještaja o provođenju GAP-a tako i zbirnih izvještaja na kraju planskog perioda ovog dokumenta. Završni izvještaj o provođenju GAP-a za prethodni period 2013 - 2017. godine VM nikada nije usvojio. Tek jedan godišnji izvještaj narednog GAP-a za period od 2018 - 2022. godine, prvi, je usvojen od strane VM-a dok ostala tri godišnja nisu⁴⁵. Praksa kašnjenja u usvajanju godišnjih izvještaja o provođenju GAP-a od strane VM-a prisutna je i od ranije⁴⁶. Zbirni izvještaj o provođenju GAP-a za period od 2018 - 2022. godine u konačnici je usvojen od strane VM-a sredinom 2023. godine.

3.1.3. Rezolucija UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“, praćenje i izvještavanje

Treći akcioni plan za implementaciju Rezolucije UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“⁴⁷ u Bosni i Hercegovini za period 2018 - 2022. godine, VM je usvojio u augustu 2018. godine. Međutim, i pored relativno blagovremenog usvajanja Akcionog plana za implementaciju ove Rezolucije od strane VM-a, uspostava mehanizama za nadzor nad provođenjem kao i usvajanje izvještaja o provođenju ovog akcionog plana, nije teklo predviđenom dinamikom. Koordinacioni odbor (KO) za nadzor nad provođenjem Akcionog plana UNSCR 1325 (2018-2022) uključuje, pored ARS BiH, i druge ključne aktere u provođenju⁴⁸. Odlukom VM-a BiH

⁴² Čine ga predstavnici institucija BiH i Distrikta Brčko

⁴³ VM je na 28. sjednici od 9.11.2023. godine na prijedlog MLJPI donio Odluku o osnivanju Koordinacionog odbora za praćenje provođenja GAP-a 2023 - 2027 kao međuresornog i stručnog tijela VM-a koje će koordinirati provođenje i praćenje realizacije aktivnosti GAP-a 2023 - 2027.

⁴⁴ Nadležan za koordinaciju i praćenje provođenja Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine za period 2018 - 2022. godina na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini i čine ga predstavnici AZRS BiH i institucija gender centara entiteta.

⁴⁵ Primjera radi, Izvještaj o godišnjem provođenju GAP-a BiH za period od 2018. do 2022. godine i to dio koji se tiče izvještaja od novembra 2019. do decembra 2020. godine razmatrao se na sjednici tek krajem 2022. godine iako je rok za njegovo usvajanje treći mjesec u godini za prethodnu godinu. Međutim, do usvajanja ni ovog izvještaja nije došlo uz argument da nije bio prisutan ovlašten predlagač koji bi obrazložio suštinu materijala. I ostali godišnji izvještaji o provođenju GAP-a 2018 - 2022 su izrađeni i dostavljeni VM-u od strane MLJPI-ja, ali isti nisu usvojeni.

⁴⁶ VM BiH je usvojio dva godišnja izvještaja o realizaciji GAP-a BiH 2013-2017. koje je AZRS MLJPI BiH, u saradnji s entitetskim gender centrima, izradio na osnovu informacija dostavljenih od Institucija zastupljenih u koordinacionim odborima. Izvještaj o realizaciji GAP-a BiH za 2014. godinu usvojen je na 41. sjednici VM BiH, održanoj 28.1.2016, a Izvještaj o provođenju GAP-a BiH za 2015. i 2016. godinu usvojen je na 98. sjednici VM BiH, održanoj 12.4.2017. godine.

⁴⁷ Rezolucije Vijeća sigurnosti koja se bavi uticajem rata na žene i djevojčice i ženskim doprinosom rješavanju konflikta i održivom miru

⁴⁸ Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, zamjenica predsjedavajuće Koordinacionog odbora, Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine, Gender Centar Federacije Bosne i Hercegovine, Državna agencija za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine, Granična policija Bosne i Hercegovine, Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, Centar za uklanjanje mina Bosne i Hercegovine, Federalna uprava policije, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, Ured parlamentarnog vojnog

uspostavljeno je tijelo za nadzor nad provođenjem Akcionog plana UNSCR 1325 u BiH u augustu 2019. godine, godinu dana nakon usvajanja ovog akcionog dokumenta.

Čak i kada nisu evidentna značajna kašnjenja u usvajanju planskih i operativnih dokumenata, kao u slučaju pomenute Rezolucije, neefikasnost je prisutna prilikom usvajanja izvještaja o provođenju⁴⁹. Završni izvještaj o provođenju Akcionog plana za implementaciju UN Rezolucije 1325 "Žene, mir i sigurnost" u Bosni i Hercegovini za period 2018 - 2022. godine nije usvojen od strane VM-a iako je od strane MLJPI-ja dostavljan na usvajanje VM-u.

3.1.4. Okvir ciljeva održivog razvoja i novi Strateški okvir institucija BiH do 2030, praćenje i izvještavanje

Pored navedenih strateških i operativnih dokumenata institucija BiH koji imaju za cilj osiguravanje rodne ravnopravnosti, neefikasnost je evidentna i prilikom usvajanja Okvira ciljeva održivog razvoja čiji Cilj 5 se odnosi na rodnu ravnopravnost.

Iako se BiH u septembru 2015. godine, skupa sa 192 države članice Ujedinjenih nacija, obavezala da će provesti Agendu 2030 za održivi razvoj koja se sastoji od 17 ciljeva održivog razvoja, Okvir ciljeva održivog razvoja VM je usvojio tek u aprilu 2021. godine, s preko tri godine kašnjenja u odnosu na planove koji su postojali prilikom njegove izrade.⁵⁰ Kad govorimo konkretno o Cilju 5 održivog razvoja koji se veže za rodnu ravnopravnost, od postojećih devet potciljeva Cilja 5 u dokumentu Okvir ciljeva održivog razvoja odabrana su tek tri potcilja⁵¹. AZRS BiH nije bio uključen u proces izrade Okvira ciljeva održivog razvoja⁵². Primjera radi, potcilj 5c sistemi praćenja i izdvajanja za rodnu ravnopravnost (rodno

---

povjerenika Bosne i Hercegovine, Agencija za policijsku podršku, Oružane snage Bosne i Hercegovine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ured za zakonodavstvo Vijeća ministara BiH, Ministarstvo pravde BiH, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH, Ministarstvo finansija i trezora BiH, NVO "Lara" Bijeljina, NVO "Žene sa Une" Bihać.

⁴⁹ Tako je ARS BiH koordinirao izradom godišnjeg izvještaja o provođenju AP UNSCR 1325 u BiH za period od 1. 8. 2018. do 1. 8. 2019. godine. Izvještaj je dostavljen na razmatranje Vijeću ministara BiH, ali nije bio uvršten na sjednicu Vijeća ministara do juna 2020. godine. Budući da se približio rok za izradu narednog godišnjeg izvještaja, odlučeno je da se izradi i dostavi VM BiH na razmatranje kao dvogodišnji izvještaj, na način da se postojeći izvještaj za period od 1. 8. 2018. do 1. 8. 2019. godine dopuni informacijama za period od 1. 8. 2019. do 1. 8. 2020. godine. U skladu s tim, izrađen je Izvještaj o provođenju za dvogodišnji period. Pomenuti izvještaj nije prihvaćen na sjednici VM-a u martu 2021. godine.

⁵⁰ „Spremnost institucija BiH da odgovore na preuzete obaveze iz Programa održivog razvoja do 2030. godine“ Ured za reviziju institucija BiH, 2019. godine

⁵¹ Potciljevi 5.1., Svuda eliminisati sve oblike diskriminacije protiv svih žena i djevojčica 5.4. Prepoznati i cijeniti neplaćenu njegu i poslove u domaćinstvu kroz pružanje javnih usluga, infrastrukturu i politike socijalne zaštite i promovisanje zajedničke odgovornosti u domaćinstvu i porodici, u skladu s potrebama na nacionalnom nivou, 5.5. Osigurati puno i djelotvorno učešće žena i jednake mogućnosti za vođstvo na svim nivoima odlučivanja u političkom, privrednom i javnom životu

⁵² Odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine iz marta 2017. godine, Direkcija za ekonomsko planiranje Bosne i Hercegovine je imenovana kao tehnički koordinator procesa, dok je u ime Vlade Federacije Bosne i Hercegovine imenovan Federalni zavod za programiranje razvoja, u ime Vlade Republike Srpske Ministarstvo za evropske integracije i međunarodnu saradnju te su imenovani i predstavnici Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Potom je formirana međuvladina Radna grupa za podršku pripremi implementacije Ciljeva održivog razvoja i izrađena Mapa puta za Ciljeve održivog razvoja u Bosni i Hercegovini. Sveobuhvatnu podršku procesu iniciranja realizacije Agende 2030 u Bosni i Hercegovini pružaju Ujedinjene nacije (UN) i Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP), u saradnji s Vladom Švedske i uz njenu finansijsku pomoć.

odgovorno budžetiranje) nije se našao u dokumentu Okvir ciljeva održivog razvoja kao ni potcijl 5.2. koji je vezan za prevenciju nasilja nad ženama i djevojčicama. Nije planirano eventualno revidiranje ovog dokumenta.

Implementacioni dokument Okvira ciljeva održivog razvoja je novi Strateški okvir institucija BiH do 2030. godine⁵³. Radna grupa za izradu Strateškog okvira institucija BiH do 2030, formirana je u oktobru⁵⁴ 2020. godine i imala je rok od šest mjeseci za izradu Strateškog okvira institucija BiH do 2030. i upućivanje ka VM-u. Ni taj proces nije bio efikasan te je i ovaj dokument usvojen krajem 2022. godine sa oko godinu i pol kašnjenja. Na usvajanje VM-u upućen je krajem marta 2022. godine. Međutim, novi Strateški okvir institucija BiH do 2030, između ostalog, podrazumijevat će i izmjene nižih akata koji su u vezi sa strateškim planiranjem u institucijama BiH. Tokom provođenja revizije izmjene akata koji regulišu pitanje srednjoročnog planiranja na nivou institucija BiH još nisu bile okončane. Pomak je napravljen donošenjem Odluke o godišnjem planiranju rada i načinu praćenja i izvještavanja o radu u institucijama Bosne i Hercegovine⁵⁵ i donošenjem Uputstva o načinu pripremanja godišnjeg programa rada i izvještaja o radu u institucijama BiH⁵⁶.

Mehanizam izvještavanja i praćenja implementacije Ciljeva održivog razvoja i samo godišnje izvještavanje o implementaciji pojedinačnih Ciljeva održivog razvoja tek je u začetku. Naime, nakon usvajanja Okvira ciljeva održivog razvoja, VM je zadužio Direkciju za ekonomsko planiranje da godišnje dostavlja izvještaj o implementaciji Okvira ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini. Prvi godišnji izvještaj o provođenju Okvira ciljeva održivog razvoja za period 2021. do 2022. je izrađen u decembru 2022. godine i usvojen u martu 2023. godine. U izvještaju se naglašava potreba formiranja interresorne radne grupe koja bi bila zadužena za redovno, godišnje izvještavanje i praćenje implementacije Ciljeva održivog razvoja. Tokom provođenja revizije preduzimale su se aktivnosti na formiranju interresorne radne grupe koja bi predstavljala mehanizam zadužen za izvještavanje i praćenje o implementaciji Okvira ciljeva održivog razvoja. Odluka⁵⁷ o formiranju Interresorne radne grupe za praćenje implementacije ciljeva održivog razvoja donesena je sredinom juna 2023. godine, osam godina od preuzimanja obaveza iz Agende 2030.

---

⁵³ Smisao novog Strateškog okvira institucija BiH do 2030. godine je da svi strateški dokumenti na nivou institucija BiH u budućnosti sadrže relevantne ciljeve, prioritete, mjere i aktivnosti te alokaciju resursa (kao i vezu s budžetskim programom) koji će biti povezani s Ciljevima održivog razvoja pa i Ciljem 5 koji se tiče rodne ravnopravnosti.

⁵⁴ Službeni glasnik BiH, broj 1/21

⁵⁵ Službeni glasnik BiH, broj 80/22, Nosiocima aktivnosti se propisuje da u izradi godišnjeg programa rada Vijeća ministara i drugih institucija BiH, praćenju i izvještavanju o radu Vijeća ministara i drugih institucija, osnovnim nosiocima pomaže i Agencija za ravnopravnost spolova BiH. AZRS bi trebao pružati stručnu pomoć i koordinirati usaglašavanje godišnjih programa rada Vijeća ministara i drugih institucija s obavezama iz Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, Rodnog akcionog plana i međunarodnih standarda. Uputstvo o načinu pripreme godišnjeg programa rada i izvještaja o radu po prvi put u sebe uključuje i obavezu uključivanja rodne komponente, ali isto tokom provođenja revizije nije bilo doneseno.

⁵⁶ Službeni glasnik BiH, broj 48/23

⁵⁷ Prema Odluci, u SDG vijeće su imenovani predstavnici Ministarstva vanjskih poslova BiH, Direkcije za ekonomsko planiranje, Ministarstva za evropske integracije i međunarodnu saradnju Vlade Republike Srpske, Federalnog zavoda za programiranje razvoja, Ureda koordinatora Brčko distrikta BiH pri Vijeću ministara BiH i Odjela za privredni razvoj, sport i kulturu Vlade Brčko distrikta BiH. Za predsjedavajućeg i kopredsjedavajućeg SDG vijeća imenovani su Zoran Zeljko iz Direkcije za ekonomsko planiranje i Miloš Prica iz Ministarstva vanjskih poslova BiH.

3.2. Integracija rodnih pitanja u planske dokumente, izrada rodnih analiza i vođenje statistike

Prepoznatljivost Ciljeva održivog razvoja i konkretno Cilja 5 održivog razvoja u planskim dokumentima ministarstava i izvještajima o radu i dalje nije prisutna iako osam godina traju obaveze nastale preuzimanjem Agende 2030. Sve institucije BiH ne provode zakonski propisanu obavezu donošenja potrebnih programa mjera, koji u sebe uključuju i rodne analize stanja u oblasti, kao i mjere za otklanjanje uočenih nedostataka. Prikupljanje i razvrstavanje podataka po spolu iz domena nadležnosti institucija BiH također nije u potpunosti osigurano.

3.2.1. Integracija aktivnosti koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti u planske dokumente ministarstava u VM-u

Sva ministarstva u Vijeću ministara u svoje strateške i planske dokumente nisu navela aktivnosti koje su vezane za osiguravanje rodne ravnopravnosti, odnosno Cilj 5 održivog razvoja i ciljeva održivog razvoja općenito. Analiza dostupne dokumentacije⁵⁸ svih ministarstava VM-a BiH (ukupno devet) pokazuje da su samo dva ministarstva (Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice i Ministarstvo odbrane) u barem jednom⁵⁹ planskom dokumentu formulisala cilj ili indikator koji je rodno osjetljiv.

Niti u jednom analiziranom dokumentu izrada rodne analize nije navedena kao posebna projektna aktivnost, mjera ili indikator iako je ova aktivnost dugogodišnja obaveza prema zakonu o ravnopravnosti spolova.⁶⁰ Osim MLJPI i MO, programi rada i izvještaji o radu svih ostalih ministarstava ne pružaju ni najosnovnije informacije o aspektu rodne ravnopravnosti u okviru nadležnosti svakog od analiziranih ministarstava. Većina ministarstava su u svojim dokumentima navodili tek spolnu strukturu zaposlenih što ne podrazumijeva stvarno stanje rodne ravnopravnosti u oblasti za koju je nadležno svako od ministarstava.

U nastavku je pregled ministarstava u VM BiH koji se u svojim planskim dokumentima i izvještajima o radu referiraju, pozivaju konkretno na Ciljeve održivog razvoja, kao i na konkretno Cilj 5 održivog razvoja – Rodna ravnopravnost.

---

⁵⁸ Analiza je obuhvatila oko 70 dostupnih dokumenata ministarstava: Srednjoročne programe rada 2020-2022, Programe rada za 2020, 2021. i 2022. godinu, izvještaje o radu za 2020, 2021. i 2022. godinu, Dokumente okvirnog budžeta 2020-2022. ili 2022-2024.

⁵⁹ Godišnji program rada Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, u čijem sastavu je Agencija za ravnopravnost spolova, ima formulisani jedan cijeli program koji je rodno odgovoran i tiče se direktno oblasti Rodne ravnopravnosti „Program: Zaštita ljudskih prava i ravnopravnost spolova“. Ministarstvo odbrane je u programima rada za 2020, 2021. i 2022. godinu, a u okviru programa Vojna odbrana definisalo projektnu aktivnost „Praćenje, analiza stanja i provođenje aktivnosti iz oblasti rodne ravnopravnosti“ što karakteriše program Vojna odbrana kao rodno odgovoran.

⁶⁰ MO ima izrađenu rodnu analizu koja je rezultat obaveza preuzetih pristupanjem OS BiH Mreži načelnika štabova „Žene, mir i sigurnost“ i Dinamičkim planom implementacije. Više o rodnoj analizi u prilogu br. 7.

Tabela 4: Analiza dokumentacije ministarstava BiH sa osvrtom na Ciljeve održivog razvoja općenito i sa osvrtom konkretno na Cilj 5 - Rodna ravnopravnost

1.	MS	NE	NE
2.	MP	NE	NE
3.	MCP	DA	NE
4.	MKP	NE	NE
5.	MVTEO	NE	NE
6.	MFT	NE	NE
7.	MVP	DA	NE
8.	MLJPI	DA	DA
9.	MO	NE	DA ⁶¹

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na osnovu planske dokumentacije i izvještaja ministarstava u VM BiH

3.2.2. Sve institucije BiH ne provode zakonsku obavezu izrade rodni analiza u oblasti za koju su nadležne

Pored toga što je VM neefikasan u procesima donošenja strateških i akcionih dokumenata kao i izgradnje mehanizama za praćenje i izvještavanje o preuzetim obavezama, kao i integraciju rodni pitanja u planske dokumente, ni institucije BiH ne provode potrebne analize stanja u oblasti kao preduslov za planiranje aktivnosti koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti. Iako je donošenje Programa mjera⁶² obaveza prema članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, koji ima za cilj postizanje rodne ravnopravnosti spolova u oblasti nadležnosti institucija, veliki dio institucija BiH nije provodio ovu obavezu.

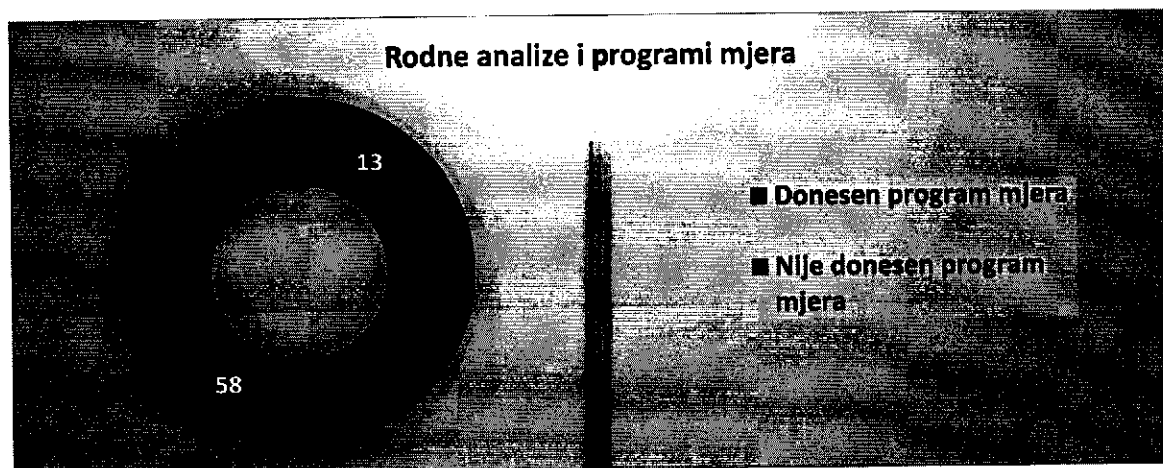
Na cjelokupnom uzorku institucija BiH, revizorski tim je ispitivao da li su u institucijama BiH doneseni programi mjera čiji cilj je postizanje rodne ravnopravnosti spolova koji uključuje, ali ne ograničava se na analizu stanja u oblasti za koju je institucija nadležna i mjere za otklanjanje neravnopravnosti.

Nakon analize pristiglih odgovora na upitnik, od strane 71 institucije BiH, rezultati su sljedeći:

⁶¹ MO BiH se u planskim dokumentima i izvještajima o radu referira i posvećuje značajnu pažnju rodnoj ravnopravnosti, ali nije uočeno da se referiraju konkretno na Ciljeve održivog razvoja.

⁶² Sastavni dio Programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na analizu stanja spolova u određenoj oblasti, implementaciju donesenih državnih politika kroz akcijske planove za ravnopravnost spolova i mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti

Grafik 1: Postojanje rodni analiza i programa mjera u institucijama

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na osnovu odgovora institucija i dostavljene prateće dokumentacije

Rezultati obrade podataka pokazuju da 82% institucija BiH nema donesen zakonski obavezan program mjera. U većini slučajeva su institucije imenovale savjetnike za prevenciju seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na osnovu spola. Aktivnosti o pitanju analize stanja u cilju postizanja rodne ravnopravnosti koje podrazumijeva izradu rodni analiza, identifikaciju oblasti u kojoj je uočena neravnopravnosti kao i donošenje mjera za otklanjanje uočene neravnopravnosti su izostale u većem broju institucija BiH. Primjeri dobre prakse i nastojanja pojedinačnih institucija u segmentu analize stanja dati su u prilogu br. 5⁶³.

3.2.3. Institucije BiH ne vode u potpunosti statistike podataka razvrstanih prema spolu

Obaveza⁶⁴ svih institucija, koja proizilazi iz Zakona o ravnopravnosti spolova, je da prikupljaju i razvrstavaju podatke, iz svoje nadležnosti, po spolu i učine ih dostupnim javnosti, ali to i dalje nije slučaj. Predviđena je kazna⁶⁵ za prekršaj za pravne osobe ukoliko ne razvrstavaju po spolu statističke podatke i informacije koji se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju, međutim, kazne u ovoj oblasti do sada nisu izricane. Revizorski tim je kao dio istraživanja u predstudiji, i istraživanja u glavnoj studiji, na adrese svih 73 institucije BiH poslao upitnik koji u sebi sadrži i pitanja vezana za vođenje statistika razvrstanih prema spolu, iz domena nadležnosti institucija, a koje se ne odnose samo na evidencije zaposlenih po spolu. Od analiziranog broja pristiglih odgovora, samo jedna trećina je navela da prikuplja, analizira i prikazuje podatke razvrstane po spolu iako su sve institucije dužne ispuniti navedenu obavezu.

⁶³ Primjeri rodni analiza u institucijama BiH su dati u prilogu br. 6 dok su određeni primjeri identifikovanih rodni jazova u institucijama BiH dati u prilogu br. 7.

⁶⁴ Podaci koji su razvrstani po spolu su osnova za izradu analiza stanja u oblasti ravnopravnosti spolova i preduslov za provođenje obaveza vlasti u pogledu izrade programa mjera za postizanje ravnopravnosti spolova.

⁶⁵ Član 40. stav d, Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH

Tabela 5: Pregled broja institucija i vođenje statističkih podataka razvrstanih prema spolu

Broj institucija BiH	23	48
----------------------	----	----

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na osnovu rezultata upitnika

Kao razloge za nepostojanje statističkih podataka razvrstanih po spolu navode nedovoljno ljudskih resursa i povećanje obima posla, neinformisanost⁶⁶. Određene institucije čak navode da nisu imale zahtjeva za prikupljanjem ove vrste podataka.

Primjeri institucija koje iz domena svoje nadležnosti vode statistike razvrstane prema spolu navedeni su u prilogu br. 8.

3.3. Rodno odgovorno budžetiranje u institucijama BiH

Već 12 godina je proteklo od kada je bilo u planu da institucije BiH uspostave i primjenjuju rodno odgovorno budžetiranje, ali ono je i danas na samom začetku. To se prije svega odnosi na odsustvo rodno osjetljivih programa u dokumentima okvirnog budžeta, rodno osjetljivih indikatora provođenja, nedovoljno jasnim instrukcijama za njegovu primjenu, odsustvu planskog pristupa u oblasti kao i nedovoljnom pohađanju obuka iz ove oblasti. Pored potrebe za blagovremenim usvajanjem strateških i operativnih dokumenata, uspostavljanjem mehanizama za njihovo praćenje i izvještavanje, provođenje rodni analiza, vođenje potrebnih statistika i rodno odgovorno budžetiranje predstavlja značajan proces koji je usmjeren ka osiguravanju rodne ravnopravnosti.

Još od 2006. godine je u prvom Gender akcionom planu⁶⁷ bilo predviđeno da se do kraja 2011. godine realizuju aktivnosti i preporuke⁶⁸ u cilju uvođenja i uspostave rodno odgovornog budžetiranja, ali ni u 2023. godini rodno odgovorno budžetiranje se ne primjenjuje. Zakon o finansiranju institucija BiH, normativno ne reguliše obavezu budžetskih korisnika da u zahtjevu za DOB i budžet obrazlože aspekt rodne ravnopravnosti za razliku

⁶⁶ AZRS je u 2018. godini proveo analizu stanja u oblasti vođenja statističkih podataka u institucijama i potreba unapređenja razvrstavanja podataka po spolu. Navedena analiza ukazuje na to da i dalje postoje polja poboljšanja u ovoj oblasti, da je potrebno unapređivati metodologiju prikupljanja podataka, proširivati grupe podataka koji se prikupljaju prema spolu te stvaranje baze podataka koja bi predstavljala osnovu za izvještavanje i donošenje novih politika u oblasti. AZRS je dao pojedinačne preporuke institucijama kao i opće. Izvještaj koji bi sublimirao rezultate procenta realizacije datih preporuka iz analize AZRS kao i trenutno stanje u institucijama BiH nije izrađen.

⁶⁷ Vijeće ministara BiH je, na sjednici održanoj 14.09.2006. godine, usvojilo Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH, broj 41/09) koji operacionalizuje provođenje Zakona o ravnopravnosti spolova, a kao posebno poglavlje se navodi rodno odgovorno budžetiranje.

⁶⁸ Neke od preporuka iz prvog GAP-a (2006-2011): Integrisati princip ravnopravnosti spolova u sve razvojne, ekonomske i socijalne strategije, programe i politike, Osigurati posebne budžetske linije budžetskim korisnicima za realizaciju gender senzitivnih programa, Uspostaviti evidenciju krajnjih korisnika/ca budžeta, po spolnoj strukturi, sredstava dodijeljenih ministarstvima i službama na svim nivoima organizacije državne vlasti, Jačati, putem edukacije, kapacitete organa uprave na svim nivoima, kako bi vršili gender analizu budžeta prilikom planiranja i procjene prihoda i troškova, Osnovati radnu grupu za izradu gender senzitivnog budžeta u pilot-oblastima, Izraditi indikatore za praćenje uspjeha provođenja aktivnosti u oblasti gender senzitivnih budžeta.

od nekih od zemalja u regionu⁶⁹, ali je rodno odgovorno budžetiranje sastavni dio budžetskih instrukcija već desetljeće. Budžetske instrukcije nisu dovoljno jasne svim institucijama. U MFT su stava da nije bilo ozbiljnije analize budžeta s aspekta različitih potreba žena i muškaraca, da je prisutan formalni pristup bez stvarnog razumijevanja i primjene rodno odgovornog budžetiranja. Iako grantovi koje dodjeljuju institucije BiH pojedincima i organizacijama predstavljaju dio budžeta institucija BiH koji ima potencijal za rodnu osjetljivost, rodna pitanja nisu u potpunosti integrisana u procese upravljanja grantovima.

3.3.1. Uspostava rodno odgovornog budžetiranja u institucijama BiH

Još od 2012. godine Ministarstvo finansija i trezora BiH putem budžetske instrukcije za pripremu DOB-a⁷⁰ je nastojalo inkorporirati rodno odgovorno budžetiranje u redovne budžetske procese na način da se od korisnika tražilo da u okviru obrazloženja, u dokumentu okvirnog budžeta, programa navedu rodni aspekt za programe u kojima je to primjenjivo.

Analizom budžetskih instrukcija za pripremu DOB-ova od 2012. do 2023. godine nije utvrđeno da postoje jasna pojašnjenja šta podrazumijeva rodno osjetljiv program⁷¹ niti uputstvo na osnovu kojih elemenata se vrši kategorizacija rodno osjetljivog programa. Tek od Instrukcije za pripremu DOB-a za period 2024 – 2026. je unaprijeđeno obrazloženje na način da se traži od institucija BiH da se posebno osvrnu na programe koji su djelimično ili u cijelosti rodno osjetljivi, ali i dalje nedostaju jasna pojašnjenja šta znači rodno osjetljiv program. Također, u istoj instrukciji se zahtijeva da institucije BiH koje u svojim budžetima planiraju tekuće grantove i transfere trebaju uključiti rodnu osjetljivost kao i da definišu pokazatelje ishoda.

Prema analizi odgovora na upitnik i nakon razgovora s relevantnim sagovornicima iz institucija BiH iz uzorka, preovladava stav da evidentiranje rodno aspekta za sve programe prilikom planiranja budžeta podrazumijeva navođenje podataka o broju zaposlenih razvrstanih po spolu i radnim mjestima, kao i unos rodno aspekta po ekonomskim kategorijama rashoda kroz BPMIS sistem⁷². Uslijed nepostojanja jasnijih uputstava o rodno osjetljivim programima, primjena i razumijevanje ROB-a je ostala samo na nivou evidentiranja rodne strukture zaposlenih.

Iako je 2014. godine osigurano integrisanje rodno aspekta u proces budžetskog planiranja kroz BPMIS sistem s ciljem uvođenja i primjene ROB-a⁷³, ipak se evidentiranje rodno aspekta kroz informacioni sistem zadržalo na istom nivou sada kao i 2014. godine. U razgovorima s relevantnim sagovornicima u institucijama BiH iz uzorka utvrdili smo da se za većinu programa prilikom planiranja budžeta stavlja opcija: *rodno odgovoran M/Ž*. Međutim, tome se pristupa samo da bi se mogao nastaviti dalji unos podataka u sistem i na

⁶⁹ Republika Srbija, Republika Crna Gora

⁷⁰ Instrukcija za budžetske korisnike broj 1 za 2012-2014. (priprema Dokumenta okvirnog budžeta za period od 2012. do 2014. godine)

⁷¹ Rodno odgovorni/osjetljivi programi su programi kod kojih je izvršena procjena mogućeg različitog uticaja koji mogu imati na žene i muškarce

⁷² Informacioni sistem upravljanja budžetom

⁷³ Ovaj sistem je 2014. godine nadograđen u MFT BiH tako da se u procesu planiranja budžeta ne može unijeti niti jedna rashodovna stavka, a da se ne označi da li je ista rodno odgovorna. Tipovi rodne odgovornosti koje institucije BiH mogu staviti su: nije rodno odgovoran, rodno odgovoran M, rodno odgovoran Ž, rodno odgovoran M/Ž. Sredstva za rashodovnu stavku ne mogu se tražiti ako nije unesen tip rodne odgovornosti.

tome se uglavnom, prema izjavama sagovornika, završava promišljanje o rodnoj osjetljivosti pojedinih stavki u budžetu.

Ni zakonska obaveza koja proizilazi iz zakona o budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza iz 2020, 2022, i 2023. godine, a tiče se inkorporiranja rodni aspekata u grantove koje dodjeljuju institucije BiH, nije rezultovala značajnijim pomacima⁷⁴.

S obzirom na to da izrada rodno odgovornih programa⁷⁵ predstavlja jedan od osnovnih koraka za uvođenje i primjenu ROB-a, tim je na uzorku svih ministarstava u VM-u BiH analizirao i programe koje kreiraju ministarstva prilikom planiranja svojih budžeta, kao i stavove ostalih institucija BiH koji programi, iako nisu tako definisani, prema njihovom mišljenju ipak mogu imati svoj rodni potencijal.

Revizorski tim je detaljnije analizirao programe u DOB-ovima svih ministarstava u Vijeću ministara BiH te uočio da nisu utvrđeni ni rodno definisani indikatori⁷⁶ koji će omogućiti praćenje postizanja ciljeva u oblasti rodne ravnopravnosti. Čak ni u okviru programa MLJPI-ja, a koji se odnosi na zaštitu ljudskih prava, nije precizno definisan indikator koji je rodno osjetljiv iako postoji definisan program koji ima rodnu komponentu. Kao primjer postojeće prakse u definisanju rodno osjetljivih indikatora ističe se Agencija za državnu službu BiH, *npr. procenat obučenih državnih službenika/ca koji su pohađali obuke u odnosu na planirani broj*. Više detalja navedeno je u prilogu br. 9 izvještaja, gdje se u DOB-u ove institucije konstatuje da je broj polaznica obuka znatno veći nego broj njihovih muških kolega.

3.3.2. Analiza budžetskih programa u ministarstvima VM BiH i stanje u ostalim institucijama BiH

Analizirajući dokumente okvirnog budžeta svih devet ministarstava u Vijeću ministara BiH utvrđeno je da postoji samo jedan program s definisanom rodnom komponentom što čini tek 3% od ukupno svih analiziranih programa. Jedan program s rodnom komponentom se nalazi u okviru MLJPI-ja u kojem je smještena i Agencija za ravnopravnost spolova, što je i glavni razlog rodne osjetljivosti programa. U narednoj tabeli je predstavljen pregled programa u DOB-ovima u ministarstvima u VM-u BiH kao i prisustvo rodne komponente⁷⁷ u programima:

⁷⁴ Više o tome u poglavlju nalaza koji se tiču rodnog aspekta u dodjeli grantova institucija BiH

⁷⁵ Rodno odgovorni/osjetljivi programi su programi kod kojih je izvršena procjena mogućeg različitog uticaja koji mogu imati na žene i muškarce. Program u okviru planiranja budžeta predstavlja grupisanje sličnih aktivnosti ili usluga koje pruža budžetski korisnik, a u svrhu ostvarenja strateških i operativnih ciljeva.

⁷⁶ S obzirom na to da je definisanje aspekta rodne ravnopravnosti kroz mjere učinka jedan od uslova za primjenu ROB-a, ali i uslov za praćenje postignutih ciljeva, ispitivali smo i analizirali koliko je institucija BiH definisalo mjere učinka u okviru obrazloženja programa. Rezultati analize pokazuju da više od 70% institucija BiH koje su odgovorile na upitnik nije definisalo rodno osjetljive mjere učinka u okviru obrazloženja programa iako MFT već više od sedam godina zahtijeva kroz budžetske instrukcije od institucija BiH da u okviru obrazloženja programa uključe dimenziju rodne ravnopravnosti kroz mjere učinka, što dodatno potvrđuje da rodno odgovorno budžetiranje u institucijama BiH još uvijek nije zaživjelo. Primjer definisanih rodno osjetljivih indikatora kod ADS BiH je dat u prilogu br. 9.

⁷⁷ Rodna komponenta programa podrazumijeva da je kod programa izvršena procjena mogućeg različitog uticaja koji isti može imati na žene i muškarce ili da isti sadrži definisane rodno osjetljive mjere učinka.

Tabela 6: Pregled rodne komponente u programima DOB-ova ministarstava BiH:

Redni broj	Ministarstvo	Broj programa	Broj komponenti	Ukupni iznos (KM)	Iznos rodno osjetljive komponente (KM)
1.	MLJPI	4	1	10.160.000	3.942.000
2.	MCP	8	0	12.391.000	0
3.	MP	5	0	10.157.000	0
4.	MKP	3	0	15.920.000	0
5.	MVTEO	5	0	9.408.000	0
6.	MFT	4	0	11.737.000	0
7.	MVP	3	0	58.098.000	0
8.	MS	2	0	8.621.000	0
9.	MO	4	0	306.675.000	0
UKUPNO		38	1	443.167.000	3.942.000

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na osnovu dokumentacije ministarstava BiH

Kao što se može vidjeti iz tabele, udio budžetskih sredstava programa koji imaju definisanu rodno osjetljivu komponentu⁷⁸ u DOB-ovima u odnosu na ukupan budžet ministarstava u VM-u iznosi samo 1%⁷⁹.

Pored detaljne analize stanja u ministarstvima u VM-u tim je putem upitnika, u cilju sticanja sveukupne slike o razumijevanju i izradi rodno osjetljivih programa u ostatku institucija BiH, propitivao stavove svih 73⁸⁰ institucija o postojanju rodno osjetljivih programa unutar njihovih nadležnosti kao i potencijala za postojanje rodno osjetljivih programa. Analiza odgovora na upitnik je dala sljedeće rezultate:

Tabela 7: Postojanje rodno osjetljivih programa u Institucijama BiH

Broj institucija BiH	12	59 ⁸¹
----------------------	----	------------------

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na osnovu odgovora na upitnik

⁷⁸ Rodno osjetljiva politika i programi ili dio programa (komponenta) je ona koja uzimaju u obzir posebnosti žena i muškaraca s ciljem ukidanja neravnopravnosti i promovisanja rodne ravnopravnosti, uključujući jednaku raspodjelu resursa, pri čemu se uzima u obzir i provodi rodna dimenzija.

Rodna dimenzija podrazumijeva načine na koje se situacija i potrebe te izazovi s kojima su suočene žene i muškarci (i djevojčice i dječaci) razlikuju, s ciljem uklanjanja neravnopravnosti i izbjegavanja njihovog ponavljanja, kao i promicanja rodne ravnopravnosti unutar određene politike, programa ili procedure.

⁷⁹ Evropski revizorski sud je izradio tematski izvještaj o uključivanju rodno osviještene politike u budžet EU. Udio programa koji su sastavni dio budžeta koji u sebi sadrže rodno osjetljivu komponentu iznosi preko 50%. https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_10/SR_Gender_mainstreaming_HR.pdf

⁸⁰ Dvije institucije nisu dostavile odgovor na upitnik: MKP i Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH

⁸¹ Od ovog broja pet institucija je dostavilo odgovore djelimično bez dostave dokaza ili su naveli da se cijeli budžet odnosi i na muškarce i na žene

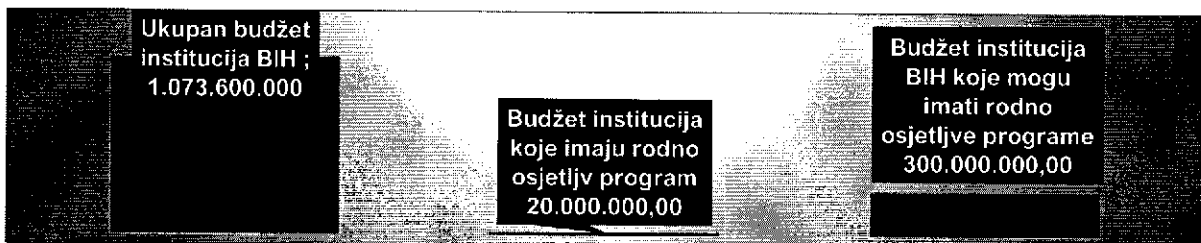
Samo 17% institucija je odgovorilo da ima kreirane rodno osjetljive programe u DOB-u. Od 12 institucija koje su potvrdile da imaju kreirane rodno osjetljive programe ukupan iznos navedenih programa je 19.874.998 KM, što iznosi oko 2% ukupnog budžeta institucija BiH.

Preko 83% institucija BiH tvrdi da nema kreirane rodno osjetljive programe.

Među institucijama BiH koje smatraju da mogu imati rodno osjetljive programe spada i Ministarstvo odbrane BiH koje je mišljenja da svi programi mogu biti rodno osjetljivi, ali je potrebno izvršiti analizu istih. Također, većina institucija koje u svojim budžetima raspoložu sredstvima za grantove su mišljenja da programi u čijoj strukturi se nalaze grantovi mogu biti rodno osjetljivi (MLJPI, MCP, MS).

U nastavku je grafički prikaz učešća programa koji su rodno osjetljivi i koji mogu biti rodno osjetljivi, prema procjeni samih institucija BiH, i novčani iznosi istih u odnosu na ukupan budžet institucija BiH.

Grafikon 2: Samoprocjena institucija o rodnom potencijalu programa

Izvor: Ured za reviziju na osnovu analize odgovora na upitnik

Kao što se može vidjeti na prethodnom grafikonu, čak i same institucije smatraju da oko 30% budžeta (programa) ili jedna trećina budžeta može biti rodno osjetljivo.

3.3.3. Grantovi institucija BiH kao posebno rodno osjetljiv segment poslovanja

Većina sagovornika s kojim je revizorski tim obavio razgovore tokom provođenja studije je stava da proces dodjele grantova kao jedan od segmenata poslovanja institucija BiH ima značajan potencijal da bude rodno osjetljiv. Ipak institucije BiH nisu na sveobuhvatan način uključile rodni aspekt kroz sve faze procesa upravljanja grantovima iako postoje određena poboljšanja. Unapređenja rodne osjetljivosti kod grantova tiču se uvrštavanja zakonske obaveze kroz zakone o budžetu institucija BiH za 2020, 2022. te 2023. godinu. Obaveza se tiče toga da su budžetski korisnici kod kojih su planirani tekući grantovi i transferi dužni obavezati krajnje korisnike tekućih grantova i transfera da uključe rodni aspekt prilikom rasporeda sredstava tekućih grantova i transfera, kao i prilikom izvještavanja o namjenskom utrošku sredstava.

Revizorski tim je u tri ministarstva VM-a, koji dodjeljuju većinu grantova, analizirao u kojoj mjeri se trenutno vodi računa o rodnoj komponenti prilikom upravljanja grantovima koji podrazumijeva faze planiranja, dodjele, izvještavanja i analize. U nastavku je prezentovana tabela u kojoj je evidentirano trenutno stanje u tri ministarstva u VM-u.

Tabela 8: Rodna komponenta u grantovima koje dodjeljuju ministarstva BiH iz uzorka⁸²

Ministarstvo	Prisustvo rodne komponente u planiranju	Prisustvo rodne komponente u definiranju mjera učinka	Prisustvo rodne komponente u definiranju mjera učinka	Prisustvo rodne komponente u definiranju mjera učinka
MCP	NE	Djelimično	DA	NE
MLJPI	NE	Djelimično	NE	NE
MS	NE	DA	NE	NE

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na osnovu dostavljene dokumentacije

Kao što je vidljivo iz tabele, iako od 2012. godine postoji mogućnost, ali i obaveza institucija BiH da uključe dimenziju rodne ravnopravnosti u planiranje, odnosno kroz programe u DOB-u, ipak je izostalo uvrštavanje rodne komponente prilikom obrazloženja programa i definisanja mjera učinka kod sve tri analizirane institucije BiH⁸³. Posljednjom instrukcijom za pripremu DOB-a 2024 – 2026. koju je izradio MFT posebno se naglašava potreba za definisanjem rodne komponente kod institucija BiH koje planiraju grantove kao i potreba za definisanjem rodno osjetljivih mjera učinka.

Kada je riječ o procesu raspodjele grantova, kod posmatrana tri ministarstva, tim je analizirao kriterije na osnovu kojih se vrši raspodjela grantova. Prisutna je različita i neujednačena praksa kada je u pitanju definisanje kriterija⁸⁴ za dodjelu grantova. U konkretno analiziranim slučajevima na primjeru MCP-a koji je kod granta za sport u 2022. godini uvrstio kriterij o broju učesnika i učesnica u projektu i rodnoj zastupljenosti na osnovu kojeg su podnosioci projekta dobijali više bodova, to nije slučaj primjera radi kod dodjele granta za nauku i kulturu gdje takav kriterij nije definisan u ovom ministarstvu.

U Smjernicama o postupku dodjele grant sredstava MLJPI iz 2021. godine, a i ranije, navedeno je da su korisnici grant sredstava dužni voditi računa o rodnom aspektu prilikom rasporeda sredstava i prilikom izvještavanja o namjenskom utrošku sredstava. Međutim, u samim evaluacijskim kriterijima koji se navode u Smjernicama, kao jedan od kriterija nije navedena rodna zastupljenost. Sagovornici u MLJPI su se složili da posebno programi u

⁸² Detaljnije informacije o prisustvu rodne komponente u grantovima koje dodjeljuju ministarstva BiH iz uzorka može se vidjeti u prilogu br. 10

⁸³ Kao dobar primjer prilikom planiranja grantova kroz strateške i planske dokumente se ističe planiranje grantova za društvenu inkluziju Roma i Romkinja. Naime, na osnovu usvojene strategije i akcionog plana se nastoji poboljšati status ove nacionalne manjine, a jedna od mjera je i putem tekućih grantova u okviru MLJPI. Vršiti se monitoring preduzetih aktivnosti te se uslijed propisanih obrazaca uz Akcioni plan dostavljaju i rodno razvrstani podaci što i nadležnom sektoru pri MLJPI-ju omogućava vođenje sveobuhvatnih evidencija, a samim tim osigurava uslove za provođenje rodni analiza. Ipak, MLJPI nije prilikom planiranja DOB-a, a u okviru programa ljudska prava definisao rodno osjetljive mjere učinka iako bi u konkretnom slučaju mogao imati preduslove za to.

⁸⁴ Primjer kriterija za dodjelu koji može imati rodni karakter je npr. Podaci o kapacitetu skloništa za smještaj različitih kategorija žrtava trgovine ljudima Kategorija žrtava: a) odrasle osobe; **žene muškarci**, b) **djeca bez pratnje**, c) odrasle osobe s djecom **žene s djecom, muškarci s djecom**

kojima se dodjeljuju grantovi imaju potencijal za rodnu osjetljivost⁸⁵ kao što su grantovi za Aneks VII Dejtonskog mirovnog sporazuma koji se tiče povratka raseljenih lica i izbjeglica.

Kao primjer dobre prakse ističe se MS i definisanje kriterija za grant koji se dodjeljuje organizacijama za smještaj žrtava trgovine ljudima u kojem se posebno boduju smještajni kapaciteti za različite kategorije žrtava, žena, muškaraca, žena s djecom, muškaraca s djecom, djece, čime se podstiču organizacije da imaju osigurane uslove za sve rodne kategorije žrtava.

Analizom dostavljenih izvještaja o izvršenju budžeta i izvještaja o realizaciji grantova uočen je napredak jedino u slučaju MCP-a. U dijelu obrazloženja uz finansijski izvještaj o izvršenju budžeta MCP-a za 2022. godinu prezentovana je informacija na koji se način u procesu realizacije tekućih grantova obavezuju krajnji korisnici grantova da uključe rodni aspekt prilikom rasporeda sredstava kao i prilikom dostave obaveznog izvještaja o namjenskom utrošku dobijenih sredstava. Kod ostala dva ministarstva iz uzorka koji dodjeljuju grantove to nije slučaj.

Izvještavanje o rodnom aspektu grantova kod analiziranih institucija nije bilo u funkciji praćenja, analize i unapređenja stanja rodne ravnopravnosti u oblastima u kojima se dodjeljuju tekući grantovi.

3.3.4. Nedostatak planskog pristupa u oblasti uvođenja rodno odgovornog budžetiranja

Jedan od razloga za odsustvo rodno odgovornog budžetiranja unutar institucija BiH je i odsustvo planskog pristupa u ovoj oblasti. Iako se od 2006. godine rodno odgovorno budžetiranje navodi kao obaveza institucija BiH i princip u svim do sada usvojenim gender akcionim planovima u oblasti rodne ravnopravnosti (GAP 2006-2011, GAP 2013-2017. i GAP 2018-2022) donošenje posebnog plana uvođenja ROB-a je izostalo. Izostala su i detaljnija uputstva i smjernice za uvođenje i primjenu ROB-a od strane MFT-a.

Uslijed argumenata⁸⁶ da institucijama BiH nisu dovoljno jasne budžetske instrukcije MFT-a, propitali smo i stajalište institucija da li smatraju potrebnim donošenje odgovarajuće strategije i akcionog plana za uvođenje ROB-a. Više od polovine institucija BiH, uključujući i MFT, smatra da je potreban odgovarajući planski pristup u ovoj oblasti. Kao argumenti da je potrebno donijeti strategiju i akcioni plan za ROB institucije BiH navode da bi isti uz Priručnik za izradu programskog budžeta u institucijama BiH doprinijeli uključivanju rodne dimenzije u sve dokumente koje izrađuju institucije ili navode da je potrebno donošenje uz pretpostavku edukacije zaposlenih iz oblasti ROB-a u narednom periodu.

Kao razloge zašto ne smatraju potrebnim donošenje strategije i AP-a za uvođenje ROB-a institucije BiH najčešće ne navode nedostatak potrebe za planskim pristupom, nego stav da isključivu nadležnost nad ovim pitanjem nemaju pojedinačne institucije nego MFT.

⁸⁵ Iz budžeta AZRS pri MLJPI od 2020. godine se dodjeljuje i grant sigurnim kućama za smještaj žena žrtava nasilja u iznosu od 100.000 KM i predstavlja afirmativnu mjeru kojom se podržavaju ženske nevladine organizacije koje imaju sigurne kuće za smještaj žena žrtava nasilja i ima za cilj podršku ženama žrtvama nasilja. Grant sredstvima se doprinosi ispunjavanju međunarodnih obaveza, čl. 8 i 23. Istanbulske konvencije te domaćih standarda, čl. 6. stav (4) Zakona i GAP 2023-2027.

⁸⁶ Prema rezultatima odgovora na upitnik, čak trećina institucija (24 od 71) smatra da budžetske instrukcije MFT-a po pitanju rodno odgovornog budžetiranja nisu dovoljno jasne

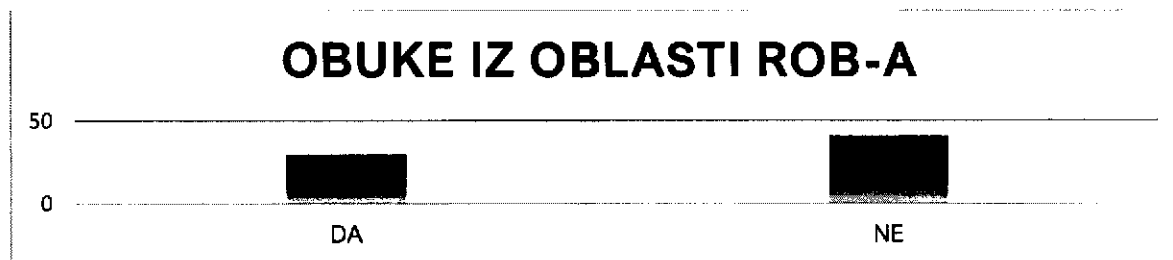
3.3.5. Obuke iz oblasti uvođenja i primjene rodno odgovornog budžetiranja

Iako se obuke službenika u institucijama BiH u oblasti rodno odgovornog budžetiranja provode već duži niz godina, većina institucija BiH čiji službenici su prošli obuke iz oblasti ROB-a navode da su im potrebne dodatne obuke.

Prema podacima ADS-a, obuke iz oblasti rodno odgovornog budžetiranja su dio plana obuka duži niz godina.

Na narednom grafikonu je prikazan broj institucija čiji službenici su pohađali obuke iz oblasti ROB-a prema rezultatima analize odgovora iz upitnika koji je dostavljen institucijama BiH.

Grafikon 3: Broj institucija BiH čiji službenici su pohađali obuke iz oblasti ROB-a

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na osnovu odgovora na upitnik

Od analizirane 71 institucije BiH, službenici iz 41 institucije nisu pohađali obuke iz ROB-a iako su iste dostupne u kontinuitetu duži niz godina. Službenici iz preostalih 30 institucija BiH su pohađali obuke iz ROB-a iako i one, u visokom procentu od 75%, i dalje izražavaju potrebu za dodatnim obukama iz ove oblasti.

Ministarstvo odbrane BiH i Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH⁸⁷ imaju uspostavljen interni sistem obučavanja kojim se unapređuje znanje u ovoj oblasti, ali su i oni naveli da su im potrebne dodatne obuke iz oblasti ROB-a. Sagovornici iz ADS-a su izjavili da se ne vrši analiza praćenja učinka obuka o rodno odgovornom budžetiranju. To može biti ograničavajući faktor prilikom procjene benefita koje pruža obuka kao i prilikom donošenja odluke o eventualnom unapređenju.

⁸⁷ MO BiH navodi da imaju instruktore za obuku iz rodne ravnopravnosti dok će VSTV provoditi obuke iz ove oblasti u okviru projekta Pečata rodne jednakosti za javne institucije u BiH.

4. ZAKLJUČCI

Ured za reviziju institucija BiH proveo je studiju revizije učinka pod nazivom „Aktivnosti institucija BiH na osiguravanju rodne ravnopravnosti“. Iako brojni međunarodni i domaći izvještaji karakterišu bosanskohercegovačko društvo kao društvo rodne neravnopravnosti, VM u svom djelovanju pitanjima rodne ravnopravnosti nije posvetio dužnu pažnju. Sudeći prema načinu na koji je pristupao usvajanju planskih i akcionih dokumenata u ovoj oblasti, izgradnji mehanizama za praćenje usvojenih obaveza, izvještaja o provedenim aktivnostima, vidljiva je neefikasnost i neefektivnost koja upućuje na nedovoljnu posvećenost VM-a osiguravanju rodne ravnopravnosti.

Institucije BiH u pravilu nisu provodile analize stanja u oblasti svoje nadležnosti, tzv. rodne analize iako je to njihova zakonska obaveza već duži niz godina. Također, institucije BiH ne vode potrebne statistike razvrstane prema spolu kao jednu od pretpostavki za analizu stanja i preduzimanje korektivnih radnji. Ukoliko institucije ne vode potrebne statistike, ne provode analize stanja u oblasti neće biti ni svjesni postojanja rodnih nejednakosti.

Uvođenje rodno odgovornog budžetiranja u institucije BiH spor je proces koji i dalje ne daje željene rezultate. Rodno odgovorno budžetiranje čija svrha je alokacija budžetskih sredstava u odnosu na različite potrebe žena i muškaraca nespunjena je obaveza bh. institucija već desetljeće.

Sve navedeno je imalo za posljedicu odsustvo nekih od osnovnih pretpostavki za rodnu ravnopravnost u domenu nadležnosti institucija BiH.

4.1. Neefikasnost u usvajanju strateških i akcionih dokumenata u ovoj oblasti te izgradnji potrebnih mehanizama za praćenje preuzetih obaveza

Nasilje prema ženama i nasilje u porodici još uvijek predstavlja jednu od najtežih i najrasprostranjenijih oblika neravnopravnosti spolova i diskriminacije u našem društvu. Iako je nasilje u porodici i slučajevi femicida jedan od značajnih problema bh. društva, koji posebno u zadnje vrijeme zaokuplja pažnju javnosti i izaziva uznemirenost uslijed niza tragičnih događaja, VM od 2018. godine, kada je istekla ranija, nije ni razmatrao ni usvojio Okvirnu strategiju za provođenje Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini tzv. Istanbulsku konvenciju. S godinama zakašnjenja formirao je i mehanizam za praćenje realizacije ove okvirne strategije, a VM nikad nije usvojio zbirni izvještaj o realizaciji spomenute okvirne strategije.

Slična sudbina, kada je u pitanju blagovremeno donošenje i donošenje uopće, s manjim ili većim odstupanjima, pratilo je ostale planske i operativne dokumente u oblasti rodne ravnopravnosti u institucijama BiH. Tako, primjera radi, nikada nije donesen operativni plan za realizaciju Gender akcionog plana BiH za period 2018 – 2022. godine iako je u pitanju značajan operativni dokument kada je u pitanju specifikacija aktivnosti koje pojedinačne institucije BiH trebaju preduzimati u cilju postizanja rodne ravnopravnosti. Kašnjenja su prisutna i u donošenju Okvira ciljeva održivog razvoja čija obaveza datira još od preuzimanja

Agende 2030 koja u sebe uključuje Cilj 5 održivog razvoja odnosno pitanja rodne ravnopravnosti.

Prisutna je i neefikasnost ili izostanak uspostave tijela koja bi bila zadužena za praćenje i izvještavanje o implementaciji preuzetih obaveza, kao i kašnjenja ili neusvajanja izvještaja o provedenim aktivnostima. Ovakav odnos VM-a naspram preuzetih obaveza u ovoj oblasti pokazuje da pitanja rodne ravnopravnosti nisu bila prioritet što može negativno uticati na stanja rodne ravnopravnosti u BiH.

4.2. Neuvrštavanje aktivnosti u planske dokumente, odsustvo rodni analiza i vođenja statistike ne osigurava potrebne pretpostavke za rodnu ravnopravnost

Prilikom analize planskih dokumenata ministarstava u VM-u vidljivo je odsustvo planiranja aktivnosti koje imaju za cilj osiguravanje rodne ravnopravnosti odnosno integraciju Cilja 5 održivog razvoja u planske dokumente. Sve to može dovesti do toga da pitanja i obaveze definisane Ciljem 5 održivog razvoja ostanu „nevidljive“.

S druge strane ni same institucije BiH i pored višegodišnje zakonske obaveze nisu provodile tzv. rodne analize koje su pretpostavka za preduzimanje korektivnih aktivnosti na otklanjanju uočenih rodni jazova. Ukoliko se ne analizira oblast nadležnosti institucija BiH s aspekta rodne ravnopravnosti, ne uoče nedostaci odnosno jazovi u pojedinim segmentima, ni korektivne mjere koje vode ka otklanjanju tih uočenih nejednakosti neće biti preduzimane.

Još jedna zakonska obaveza koju u potpunosti ne ispunjavaju institucije BiH je vođenje evidencija i statistike razvrstane prema spolu. Ova vrsta evidencija i statistike preduslov je za bilo koju formu rodne analize koja treba da identifikuje postojeće nejednakosti u oblasti nadležnosti. Revizija se uvjerila da čak i kada institucija učini napor da vodi evidenciju i statistiku razvrstanu prema spolu, naredni očekivani korak preduzimanja korektivnih radnji koje vode ka otklanjanju uočenih nedostataka može izostati.

4.3. I pored desetogodišnjih nastojanja uvođenja rodno odgovornog budžetiranja u institucije BiH nije dalo značajnije rezultate

Nedovoljna posvećenost osiguravanju rodne ravnopravnosti vidljiva je i u procesu uspostave rodno odgovornog budžetiranja u institucijama BiH. Do sada je propuštena prilika za uspostavu rodno odgovornog budžetiranja koje, osim poticanja jednakosti u raspodjeli javnih sredstava, potiče i transparentnost rada administracije i utiče na veću podršku građana za provođenje javnih politika.

Desetljeće je proteklo od opredjeljenja da se pristupi ovom procesu koji je od samog početka praćen nedostatkom planskog pristupa, razumijevanja i znanja o ovoj oblasti. Informacije koje je prikupio revizorski tim putem upitnika, a koje se tiču stavova institucija BiH, kada je u pitanju primjena rodno odgovornog budžetiranja, u nekim slučajevima ukazuju na elementarno nepoznavanje procesa i svođenje rodno odgovornog budžetiranja

na formalno označavanje stavki sa M/Ž u softveru koji je namijenjen za planiranje budžeta institucija.

Primjenjuje se formalni, a ne suštinski pristup rodno odgovornom budžetiranju odnosno stvarnoj procjeni koju budžet može imati na različite potrebe za žene i muškarce, a to je najbolje vidljivo kroz odsustvo analize programa unutar samih institucija prilikom planiranja. Budžetske instrukcije MFT-a, čije odredbe se iz godine u godinu u manjem ili istom obliku ponavljaju, svim institucijama nisu dovoljno jasne, što je pokazala analiza podataka prikupljenih upitnikom na uzorku svih institucija BiH. Ukoliko institucije BiH ne analiziraju svoje programe u planskim dokumentima njihov rodni potencijal neće ni biti prepoznat, a samim tim ni alokacija sredstava naspram definisanih programa.

Oblast poslovanja institucija BiH koja ima poseban potencijal kada je u pitanju rodno odgovorno budžetiranje tiče se dodjele grantova pojedincima, organizacijama za različite potrebe; kulturne, sportske, naučne, humanitarne itd. Iako je od 2020. godine uvedena i zakonska obaveza vođenja računa o rodnoj komponenti prilikom raspodjele grantova i izvještavanja o utrošenim sredstvima, situacija na terenu na uzorku odabranih institucija i dalje pokazuje da ne postoji ujednačen pristup integrisanju rodne komponente u procese upravljanja grantovima. Sve to dovodi do toga da u oblasti poslovanja institucija koja ima najveći potencijal da integriše pitanja rodne ravnopravnosti i dalje nisu identifikovani tzv. rodni jazovi kao i da nisu preduzimate aktivnosti na otklanjanju istih. Sve to može dovesti do toga da se ne prepoznaju ili ignorišu uočeni rodni jazovi koji se npr. tiču broja korisnika grant sredstava te samim tim da se nedovoljno stimulišu kategorije koje nisu dovoljno zastupljene.

Nedostatak planskog pristupa u ovoj oblasti kao i nedovoljno pohađanje obuka od strane službenika, mogu dovesti do toga da koncept rodno odgovornog budžetiranja i dalje ostane nepoznanica za većinu institucija BiH, što može dovesti do nastavka zanemarivanja rodne komponente u svim fazama budžetskog ciklusa.

5. PREPORUKE

Ured za reviziju, na osnovu prikupljenih nalaza i zaključaka do kojih je došao tokom provođenja revizije, daje preporuke VM-u, institucijama BiH i MFT-u.

U cilju osiguravanja pretpostavki za provođenje aktivnosti institucija BiH koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti Ured za reviziju preporučuje sljedeće:

Preporuke Vijeću ministara BiH:

- ***VM treba blagovremeno donositi sve strateške i operativne dokumente čije aktivnosti su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti u domenu nadležnosti institucija BiH.***

To podrazumijeva, ali ne ograničava, potrebu za donošenjem svih potrebnih strategija u oblasti osiguravanja rodne ravnopravnosti, u skladu s preuzetim međunarodnim i domaćim obavezama, također to se odnosi na blagovremeno donošenje svih akcionih odnosno operativnih dokumenata koji preciziraju aktivnosti institucija BiH koje su usmjerene ka osiguravanju rodne ravnopravnosti.

- ***VM treba blagovremeno donositi odluke koje se tiču uspostave mehanizama za praćenje donesenih strateških i operativnih dokumenata kao i blagovremeno usvajati izvještaje o provedenim aktivnostima***

To podrazumijeva, ali ne ograničava, potrebu za blagovremenom uspostavom mehanizama praćenja provođenja preuzetih obaveza koji se tiču uspostave odgovarajućih odbora, koordinacionih tijela, grupa i sl. čija uloga je praćenje provođenja usvojenih strateških i operativnih dokumenata u oblasti rodne ravnopravnosti. To se također odnosi i na blagovremeno usvajanje izvještaja o realizaciji preuzetih obaveza u oblasti kao i donošenje potrebnih zaključaka o preduzimanju korektivnih radnji i daljih koraka.

Preporuke institucijama BiH:

- ***Institucije BiH su dužne provesti zakonski propisanu obavezu provođenja rodni analiza odnosno analizu stanja u oblasti***

To podrazumijeva, ali ne ograničava, provođenje zakonski utvrđenih obaveza provođenja rodni analiza u oblasti nadležnosti institucija BiH. Pomenuta aktivnost se ne ograničava samo na izradu analiza stanja spolova u oblasti nego i program mjera za otklanjanje uočenih nedostataka.

- ***Institucije BiH su dužne provesti zakonski propisanu obavezu te voditi statistike razvrstane prema spolu iz svoje nadležnosti***

Ovo podrazumijeva, ali ne ograničava, da sve institucije BiH osiguraju prikupljanje, vođenje, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu iz domena svog poslovanja odnosno iz domena oblasti za koju su nadležni.

- ***Institucije BiH trebaju integrisati pitanja rodne ravnopravnosti u svoje strateške i operativne dokumente kao i izvršiti analizu svih programa u dokumentima okvirnog budžeta s ciljem utvrđivanja rodnog potencijala***

To podrazumijeva, ali ne ograničava, da sve institucije BiH, a posebno ministarstva u VM-u, pitanja rodne ravnopravnosti, kao jedno od osnovnih opredjeljenja i obaveza koje BiH ima prema domaćim i međunarodnim obavezama, integrišu u svoje strateške i operativne dokumente. To također podrazumijeva i potrebu sveobuhvatnijih obuka o ovom pitanju, kao i analizu definisanih programa u dokumentima okvirnog budžeta institucija, a posebno ministarstava u VM-u, vodeći računa o njihovom rodnom potencijalu, odnosno vodeći računa o tome da provođenje definisanih programa može imati različit uticaj na žene i muškarce.

Preporuka institucijama BiH koje u oblasti svog poslovanja dodjeljuju grantove:

- ***Institucije BiH koje u segmentu svog poslovanja dodjeljuju grantove trebaju u cijell proces upravljanja grantovima integrisati pitanja rodne ravnopravnosti***

To podrazumijeva, ali ne ograničava, obavezu institucija BiH koje dodjeljuju grantove, da provode zakonske obaveze u ovom segmentu, da rodna pitanja uvrste kao kriterij prilikom bodovanja pristiglih aplikacija, da izvještavanje o utrošku sredstava sadrži elemente rodnog uticaja kao i da analiziraju programe u dokumentu okvirnog budžeta koji su vezani za segmente dodjele grantova odnosno analiziraju njihov rodni potencijal.

Preporuka Ministarstvu finansija i trezora BiH:

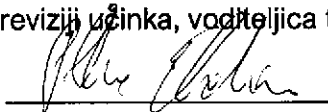
- ***MFT treba uvesti planski pristup u oblasti uvođenja rodno odgovornog budžetiranja u institucije BiH***

To podrazumijeva, ali ne ograničava, potrebu da MFT strateški pristupi ovom pitanju, da procijeni dosadašnja nastojanja u oblasti, trenutno stanje i donese plan mjera za unapređenje stanja. To podrazumijeva, ali ne ograničava, i pružanje potrebne podrške institucijama BiH posebno onima koje imaju u segmentu svog poslovanja dodjelu grantova ili onima koji imaju programe u okviru budžeta s rodnim potencijalom kao i u procesu izvještavanja o utrošenim sredstvima.

Tim revizije učinka:

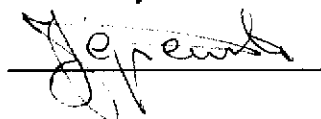
Pleho Eldina,

Viša revizorka za poslove kontrole kvaliteta, metodologiju i planiranje u reviziji učinka, voditeljica tima

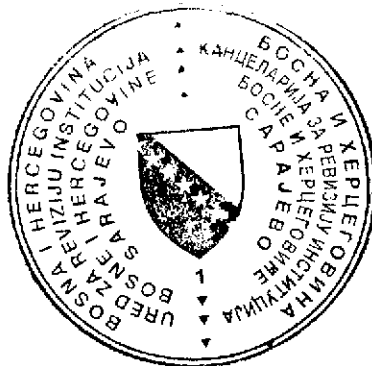
Radivoje Jeremić,

Rukovodilac Odjela za kontrolu kvaliteta, metodologiju i planiranje revizije učinka

Milan Milović,

Samostalni revizor za poslove kontrole kvaliteta, metodologiju i planiranje u reviziji učinka, član tima

6. PRILOZI

Prilog 1: Upitnik za institucije BiH

Prilog 2: Rodna ravnopravnost u sektoru pravosuđa BiH

Prilog 3: Definicije osnovnih pojmova u oblasti rodne ravnopravnosti

Prilog 4: Primjeri dobre prakse u uvođenju i primjeni rodno odgovornog budžetiranja

Prilog 5: Programi mjera i analize stanja u oblasti rodne ravnopravnosti u institucijama BiH

Prilog 6: Primjeri rodnih analiza u institucijama BiH

Prilog 7: Primjeri rodnih jazova – identifikovani primjeri iz institucija BiH

Prilog 8: Primjeri statistika i evidencija razvrstanih po spolu u institucijama BiH

Prilog 9: Primjeri rodnih indikatora/mjera učinka u Dokumentu okvirnog budžeta 2022-2024. Agencije za državnu službu BiH

Prilog 10: Detaljniji pregled o prisustvu rodne komponente u grantovima koje dodjeljuju ministarstva BiH iz uzorka

Prilog 1: Upitnik za institucije BiH

Upitnik za institucije BiH dostavljen na adrese svih 73 institucije. Dvije institucije nisu dostavile svoje odgovore i to Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH i Ministarstvo komunikacija i prometa BiH. Upitnik nije dostavljen Obavještajno-sigurnosnoj agenciji. Upitnik se sastojao od 11 pitanja s dva potpitanja koja su imala za cilj ispitati aktivnosti koje institucije BiH preduzimaju u domenu rodne ravnopravnosti.

Red. br.	Pitanje	Odgovor	Nedostupno
1.	Da li je u vašoj instituciji donesen program mjera čiji cilj je postizanje rodne ravnopravnosti spolova koji uključuje, ali ne ograničava, analizu stanja u oblasti za koju ste nadležni i mjere za otklanjanje neravnopravnosti? (dostaviti program mjera ako je isti donesen i dokaz o imenovanju kontakt-osobe za ravnopravnost spolova ako je ista imenovana)		
2.	Da li je vaša institucija uvrstila u svoje strateške planove i planove rada i aktivnosti koje se tiču obaveza iz Akcionog plana za ravnopravnost spolova BiH 2018 – 2022. godine i obaveze po osnovu Zakona o ravnopravnosti spolova? (dostaviti dokaz)		
3.	Da li ste osigurali prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu iz domena nadležnosti vaše institucije? (dostaviti primjere evidencija i podataka koje vodi vaša institucija razvrstanih po spolu - ne odnosi se na evidencije zaposlenih po spolu)		
4.	Da li se, i na koji način, u vašoj instituciji provodi rodno odgovorno budžetiranje?		
5.	Da li su u vašoj instituciji kreirani programi u DOB-u koji su rodno osjetljivi ⁸⁸ ? (dostaviti primjere i obrazložiti)		

⁸⁸ Rodno odgovorni programi su i programi kod kojih je izvršena procjena mogućeg različitog uticaja koji mogu imati na žene i muškarce.

5a.	Ukoliko jesu, koji je to broj i iznos budžeta u odnosu na ukupni broj programa i ukupni budžet?		
5b.	Ukoliko je odgovor na pitanje br. 5 negativan, za koje programe smatrate da mogu biti rodno osjetljivi? (navedite primjer i obrazloženje)?		
6.	Da li je vaša institucija definisala mjere učinka, uključivanje dimenzije rodne ravnopravnosti, u okviru obrazloženja programa? (dostaviti primjere)		
7.	Da li vaša institucija u izvještajima o radu i izvršenju budžeta navodi realizaciju programa u skladu sa zadatim rodno osjetljivim indikatorima? (dostaviti primjere)		
8.	Smatrate li potrebnim donošenje odgovarajuće strategije i akcionog plana za uvođenje rodno odgovornog budžetiranja?		
9.	Da li ste pohađali obuke iz oblasti rodno odgovornog budžetiranja (broj službenika koji su uspješno okončali obuku)?		
10.	Da li imate potrebu za dodatnom obukom u ovoj oblasti?		
11.	Da li su budžetske instrukcije br. 1 ⁸⁹ i br. 2 ⁹⁰ , Ministarstva finansija i trezora BiH, dovoljno jasne za postupanje institucija kada je u pitanju rodno odgovorno budžetiranje?		

⁸⁹ U kontekstu svakog programa gdje je to primjenljivo, potrebno je uključiti i dimenziju rodne ravnopravnosti i istu u tekstualnom dijelu obrazložiti. U BPMIS-u - Informacionom sistemu za planiranje i upravljanje budžetom, aspekt rodne ravnopravnosti korisnici će iskazati prilikom unosa sredstava po ekonomskim kategorijama rashoda, a za mjere učinka u okviru obrazloženja programa. Nadalje, potrebno je da budžetski korisnici evidentiraju i rodni aspekt za sve programe u okviru obrazloženja programa (broj zaposlenih po svakom programu). Osim navedenog institucije BiH će dostaviti broj zaposlenih po programima razvrstan po spolu i statusu.

⁹⁰ Uključivanje dimenzije rodne ravnopravnosti u kontekstu svakog od programa, tamo gdje je to primjenljivo, i istu u tekstualnom dijelu obrazložiti. U BPMIS-u Informacionom sistemu za upravljanje i planiranje budžetom aspekt rodne ravnopravnosti korisnici će iskazati prilikom unosa sredstava po ekonomskim kategorijama rashoda, a za mjere učinka u okviru obrazloženja programa. Nadalje, potrebno je da budžetski korisnici evidentiraju i rodni aspekt za sve programe na način da se trenutni zaposleni razvrstaju po spolu i radnim mjestima te statusu.

Prilog 2: Rodna ravnopravnost u sektoru pravosuđa BiH

❖ Strategija za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH

U skladu sa Strategijom za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH, predloženo je da se u okviru ovog dokumenta definišu ključne aktivnosti koje će biti sprovedene u cilju postizanja rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH.

U skladu sa Strategijom za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH, predloženo je da se u okviru ovog dokumenta definišu ključne aktivnosti koje će biti sprovedene u cilju postizanja rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH.

U skladu sa Strategijom za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH, predloženo je da se u okviru ovog dokumenta definišu ključne aktivnosti koje će biti sprovedene u cilju postizanja rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH.

❖ Ostale preduzete aktivnosti na unapređenju rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH

U skladu sa Strategijom za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH, predloženo je da se u okviru ovog dokumenta definišu ključne aktivnosti koje će biti sprovedene u cilju postizanja rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH.

U skladu sa Strategijom za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH, predloženo je da se u okviru ovog dokumenta definišu ključne aktivnosti koje će biti sprovedene u cilju postizanja rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH.

Anketa o rodnoj ravnopravnosti u pravosuđu BiH
U skladu sa Strategijom za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH, predloženo je da se u okviru ovog dokumenta definišu ključne aktivnosti koje će biti sprovedene u cilju postizanja rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH.

U skladu sa Strategijom za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH, predloženo je da se u okviru ovog dokumenta definišu ključne aktivnosti koje će biti sprovedene u cilju postizanja rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH.

Prilog 3: Definicije osnovnih pojmova u oblasti rodne ravnopravnosti

Rod vs. spol

Termin "rod" se često miješa sa terminom "spol". Međutim: **Spol** se odnosi na biološke i genetske razlike između muškaraca i žena. Odnosi se na fizičke attribute koji se odnose na konture tijela neke osobe, karakteristike, spolne organe, hormone, gene i reproduktivne organe; u suštini, ove fiziološke karakteristike identifikuju osobu kao mušku ili žensku.

Rod se odnosi na širokoraštrane ideje i očekivanja u vezi sa ženama i muškarcima, uključujući kulturne, ekonomske, socijalne i političke uloge žena i muškaraca prema njihovim spolnim (biološkim) razlikama. Ovo se odnosi na socijalne razlike koje su, nasuprot biološkim, između žena i muškaraca, koje su naučili, promjenljive tokom vremena i variraju unutar i između kultura. One uključuju ideje o tipično ženskim i muškim karakteristikama i sposobnostima, kao i zajedničkim očekivanjima kako bi žene i muškarci trebalo da se ponašaju u različitim situacijama i šta se smatra prikladnim za članove oba spola⁹¹.

Rodna ravnopravnost predstavlja stanje ili uslov koji pruža ženama i muškarcima jednako uživanje ljudskih prava, društveno vrednovana dobra, mogućnosti i resurse, dozvoljavajući i jednom i drugom spolu podjednako da im doprinesu i koriste sve sfere društva (ekonomske, političke, socijalne i kulturne). Drugim riječima, to znači da žene i muškarci uživaju isti status u društvu, slobodni su da razvijaju svoje lične sposobnosti i prave izbore bez ograničenja koje postavljaju stroge rodne uloge. Ravnopravnost ne znači da su žene i muškarci isti ili treba da postanu isti, ali da njihovo uživanje prava, mogućnosti i životnih šansi nije ograničeno ili ne zavisi od toga da li su rođeni kao žensko ili muško.⁹²

Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini **ravnopravnost spolova** definiše kao da su osobe muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata; ravnopravan tretman svih osoba muškog i ženskog spola podrazumijeva osiguranje odsustva diskriminacije po osnovu spola. Ravnopravna zastupljenost spolova postoji u slučaju kada je jedan od spolova zastupljen najmanje u procentu **40%**.

Institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova predstavljaju tijela i osobe koja uspostavljaju nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini radi provođenja Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, koordiniranja i realizacije programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osiguranja provođenja međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova;

⁹¹ Rod, rodni koncept i definicije. [01 Rodni-koncepti_Osvjete-Znanje.pdf \(ekvilib.org\)](#)

⁹² Ibid.

Rodna analiza ispituje veze između žena i muškaraca te prepreke s kojima se susreću u odnosu jedno prema drugom u postizanju rodne ravnopravnosti u području određene politike, situacija ili konteksta⁹³.

Rodno osjetljiva politika i programi koji uzimaju u obzir posebnosti žena i muškaraca s ciljem ukidanja neravnopravnosti i promovisanja rodne ravnopravnosti, uključujući jednaku raspodjelu resursa, pri čemu se uzima u obzir i provodi rodna dimenzija⁹⁴.

Rodna dimenzija - načini na koje se situacija i potrebe te izazovi s kojima su suočene žene i muškarci (i djevojčice i dječaci) razlikuju, s ciljem uklanjanja neravnopravnosti i izbjegavanja njihovog ponavljanja, kao i promovisanja rodne ravnopravnosti unutar određene politike, programa ili procedure⁹⁵.

Neosjetljivost na rodne razlike - neprepoznavanje činjenice da su uloge i odgovornosti dodijeljene ili nametnute ženama/djevojčicama i muškarcima/dječacima u određenim društvenim, kulturnim, ekonomskim i političkim kontekstima. Projekti, programi, politike i stavovi neosjetljivi na rodne razlike ne uzimaju u obzir ove različite uloge i drugačije potrebe. Stoga održavaju nepromijenjeno stanje i ne pomažu u preobrazbi nejednakih struktura rodnih odnosa⁹⁶.

Rodni jaz - jaz u bilo kojoj oblasti između žena i muškaraca u pogledu nivoa učešća, pristupa, prava, naknade ili beneficija.

---

⁹³ https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1055?language_content_entity=hr

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Ibid.

Prilog 4: Primjeri dobre prakse u uvođenju i primjeni rodno odgovornog budžetiranja

Austrija

Rodno odgovorno budžetiranje je ugrađeno u Ustavni zakon Republike Austrije na način da je rodna ravnopravnost jedna od devet dimenzija na osnovu kojih se procjenjuju prijedlozi budžeta.

Dok svako ministarstvo, odjel ili agencija uključuje rodne ciljeve u svoje budžete, „rodni krajolik“ predstavlja pregled cjelokupnih ciljeva rodne ravnopravnosti Vlade Austrije, a godišnje ga priprema Ured za budžet Parlamenta Austrije na osnovu podataka Ministarstva finansija.

Ministarstva, odjeli i agencije su dužni koristiti rodno razvrstane podatke i rodne statistike prilikom definisanja ciljeva i krajnjih rezultata o učinku u budžetu kao i prilikom evaluacije učinka budžeta.

Informacije o učinku ciljeva u budžetskim dokumentima se procjenjuju od strane Ministarstva za pružanje javnih usluga i dostavljaju Parlamentu Republike Austrije te se objavljuju na internetu.

Srbija

U skladu sa Zakonom o budžetskom sistemu Republike Srbije, budžetske instrukcije definišu korake za uvođenje rodno odgovornog budžetiranja i daju smjernice za odabir rodno odgovornih ciljeva te se svake godine donosi plan uvođenja rodno odgovornog budžetiranja u postupak pripreme i donošenja budžeta. Instrukcije pružaju smjernice za sektore i zahtijevaju da budžetski konsilici uporede ciljeve rodno odgovornih programa s prioritetima u Nacionalnoj strategiji za ravnopravnost spolova.

Uz to, svake tri godine Zavod za statistiku Republike Srbije objavljuje brošuru „Žene i muškarci u Republici Srbiji“, koja sadrži podatke o spolu u brojnim područjima kao što su zdravstvo, socijalna zaštita, obrazovanje i nauka, zapošljavanje, zarade i penzije, korištenje vremena i donošenje odluka. Zavod je uključen u proces rodno odgovornog budžetiranja od 2015. godine, a u skladu s budžetskim ciljevima je unaprijedio dostupnost rodno razvrstanih podataka svake godine. Za procjenu učinka budžeta, Državna revizorska institucija Republike Srbije provodi revizije ROB-a te je u 2020. godini 12 takvih revizija i provedeno.

BRI Srbije je provođenjem finansijskih revizija resornih ministarstava i nacionalnih institucija zaključio da provođenje ROB-a napreduje u skladu sa Zakonom o budžetskom sistemu, godišnjim planom uvođenja ROB-a koji donosi ministar finansija, te pripadajućim smjernicama. Međutim, provođenje na lokalnom nivou je neujednačeno i zavisi od kapaciteta lokalnih administracija.

Prilog 5: Programi mjera i analize stanja u oblasti rodne ravnopravnosti u institucijama BiH

Program mjera je obaveza prema članu 24. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, a ima za cilj postizanje rodne ravnopravnosti spolova. Sastavni dio programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima uključuje, ali se ne ograničava na analizu stanja spolova u određenoj oblasti, implementaciju donesenih državnih politika kroz akcione planove za ravnopravnost spolova i mjere za otklanjanje uočene neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

Slijedom toga, institucije su donosile različite akte i propise koji podrazumijevaju ispunjenje obaveze iz člana 24. Zakona. Trinaest institucija BiH (**18% od analiziranog broja**) je ispunilo obavezu iz Zakona. Određeni broj je donio odluke o aktivnostima u vezi s provođenjem odredbi iz Zakona i GAP-a, određeni broj institucija, prvenstveno iz sektora pravosuđa, je donio akcione planove za implementaciju Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti (VSTV, Tužilaštvo, Sud BiH) dok su druge institucije donosile pravilnike, preporuke ili politike. U nastavku je data tabela s pregledom odgovora institucija;

Broj	Institucija	Naziv dokumenta	Opis i sadržaj dokumenata	Godina
1	Centralna izborna komisija BiH	<i>Izjava o opredijeljenosti za ravnopravnost spolova</i>	Izjava o opredijeljenosti CIK-a o ravnopravnosti spolova predstavlja plan mjera za integrisanje rodne perspektive u rad CIK-a. Pod 13 tačaka su se u okviru svojih nadležnosti obavezali na poštovanje i promovisanje principa i načela o rodnoj ravnopravnosti.	2020.
		<i>Analiza izbornih pokazatelja</i>	Analizom su obuhvaćeni podaci o broju glasača razvrstanih po spolu, podaci o broju izabranih kandidata razvrstanih po spolu, podaci o ovjerenim kandidatima razvrstanih po spolu, podaci o broju glasača po općinama razvrstani po spolu i starosti.	2002-2014, 2018, 2020.
2	Direkcija za evropske integracije	<i>Odluka o primjeni Zakona o ravnopravnosti spolova</i>	Odlukom se uspostavlja institucionalni mehanizam za ravnopravnost spolova u Direkciji kao i definišu aktivnosti u vezi s primjenom Zakona o ravnopravnosti spolova.	2017.
		<i>Obaveze i preporuke za</i>	Dokument sadrži analizu stanja i preporuke za postizanje i	2020.

		uvodjenje rodne ravnopravnost	održavanje rodne ravnopravnosti.	
3	Agencija za policijsku podršku	Odluka o imenovanju kontakt-osobe u Agenciji Izveštaj o rodnoj ravnopravnosti u Agenciji	Odlukom je definisana obaveza kontakt-osobe za praćenje i analizu stanja u oblasti rodne ravnopravnosti i predlaganje mjera za poboljšanje. Izveštaj sadrži pregled i analizu stanja rodne ravnopravnosti u Agenciji i prijedlog mjera za poboljšanje stanja.	2021. 2019-2021. i 2022.
4	Agencija za rad i zapošljavanje	Odluka o aktivnostima Agencije u vezi s provođenjem odredbi Zakona o ravnopravnosti spolova i Gender akcionog plana BiH	Odlukom je utvrđena obaveza kontakt-osobe da analizira i prati stanje rodne ravnopravnosti, da prati vođenje statistike razvrstane po spolu i da predlaže mjere za otklanjanje uočenih nepravilnosti na osnovu spola u skladu s potrebama i mandatom Agencije.	2017.
5	Državna agencija za istrage i zaštitu	Odluka o provođenju aktivnosti u oblasti ravnopravnosti spolova	Odlukom je utvrđena obaveza za kontakt-osobe da prate i analiziraju stanje u oblasti ravnopravnosti spolova, pripremaju izvještaje, analize i predlažu mjere za poboljšanje stanja.	2022.
6	Ministarstvo odbrane BiH	Odluka o preduzimanju aktivnosti za Implementaciju Akcionog plana UN Rezolucije 1325 Standardne operative procedure za kontakt-osobe u OS BiH za pitanja rodne ravnopravnosti	Odlukom se imenuju osobe za gender pitanja u MO BiH i OS BiH čiji je glavni zadatak da koordiniraju, prate, analiziraju stanje, izvještavaju i predlažu mjere na poboljšanju stanja u oblasti rodne ravnopravnosti. Svrha SOP-a je razvijanje mreže imenovanih kontakt-osoba za rodnu ravnopravnosti u cilju systemske i subordinirane integracije rodne perspektive u OS BiH. SOP se koristi kod praćenja, analize stanja,	2011. 2017.

		<p>Standardne operative procedure rodne ravnopravnosti u OS BiH</p>	<p>izvještavanja i predlaganja aktivnosti na poboljšanju stanja iz oblasti rodne ravnopravnosti.</p> <p>Svrha ovog SOP-a je propisivanje konkretnih procedura u implementaciji Akcionog plana za implementaciju Rezolucije 1325 u BiH te integraciju rodne perspektive te rodne ravnopravnosti u OS BiH.</p>	2018.
		<p>Politika rodne ravnopravnosti u MO i OS BiH</p>	<p>Svrha Politike je definisanje okvira za sistemsko uređenje rodne ravnopravnosti u MO i OS BiH na jedinstven i transparentan način. Politikom se definišu načela i ciljevi u oblasti rodne ravnopravnosti, ali i načini i mehanizmi za integrisanje rodne ravnopravnosti.</p>	2019.
		<p>Rodna analiza</p>	<p>MO BiH i OS BiH su proveli sveobuhvatnu rodnu analizu koja je rezultovala preporukama i prijedlozima za unapređenje stanja rodne ravnopravnosti. Rodna analiza OS BiH je obuhvatila analizu sadašnjeg stanja (2019) i relevantne podatke iz proteklih pet godina (od 2015). Analiza je obuhvatila ispitivanje stanja u ovoj oblasti i prijedloge za poboljšanje u oblastima kao što su: prijem u službu, napredovanje i ostanak u službi, upućivanje u operacije podrške miru, vojne vježbe i obuku, upravljanje karijerom, profesionalni razvoj, obrazovanje, obuke, prekid službe/ili penzionisanje.</p>	2020.
7	Ministarstvo pravde BiH	<p>Rješenje o imenovanju Koordinacionog odbora za unapređenje</p>	<p>Rješenjem su dati zadaci Koordinacionom odboru da izvrši analizu stanja rodne ravnopravnosti u MP i da na osnovu izvršene analize da</p>	2020.

		<p>ravnopravnosti spolova i uključivanje rodne dimenzije u sve aktivnosti koje provodi MP BiH</p> <p>Informacija o stanju ravnopravnosti spolova i integraciji standarda ravnopravnosti spolova u MP BiH</p>	<p>preporuke, sugestije i predložiti mjere za poboljšanje stanja, a u cilju integrisanja rodnih pitanja u aktivnosti MP BiH. Na osnovu analize se priprema Informacija o stanju ravnopravnosti spolova i integraciji standarda ravnopravnosti spolova u MP BiH.</p> <p>Prema informaciji u oblasti ravnopravnosti spolova, fokus MP u analizi stanja je rodna zastupljenost zaposlenih po pozicijama i po organizacionim jedinicama u MP BiH.</p>	2023.
8	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice	Program rada MLJPI	Članom 26. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH propisana je nadležnost Agencije za ravnopravnost spolova BiH, također strateškim ciljem broj 2. Gender akcionog plana BiH 2018-2022. godine predviđene su aktivnosti Agencije i gender centara s ciljem postizanja rodne ravnopravnosti, u skladu s nadležnostima. Kroz godišnje programe rada Ministarstva, vidljive su predviđene aktivnosti.	2022.
9	Ministarstvo sigurnosti	Analiza stanja u oblasti ravnopravnosti spolova	Analiza je polazna osnova za usmjeravanje projektnih aktivnosti koje će se odnositi na podršku Ministarstvu sigurnosti BiH u pogledu ispunjenja obaveza iz Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, a u kontekstu donošenja programa mjera za postizanje ravnopravnosti spolova.	2023.

10	Sud BiH	<p>Odluka o imenovanju radne grupe za implementaciju Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu</p> <p>Akcioni plan za implementaciju Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu</p>	<p>Odlukom su imenovani članovi radne grupe, a zadaci i zaduženja radne grupe su detaljnije razrađeni Akcionim planom.</p> <p>Akcioni plan za implementaciju Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti 2022-2023. sadrži značajan broj mjera koje Sud BiH treba preduzeti kako bi dodatno unaprijedio rodnu ravnopravnost.</p> <p>Sud BiH postupa u skladu sa Strategijom za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH koju je 2020. godine usvojilo Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, a na osnovu koje su sve pravosudne institucije u BiH dužne izraditi vlastite akcione planove s ciljem unapređenja rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH.</p>	<p>2022.</p> <p>2022-2023.</p>
11	Tužilaštvo BiH	<p>Akcioni plan za implementaciju Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti</p>	<p>Akcioni plan za implementaciju Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti 2022-2023. sadrži značajan broj mjera koje Sud BiH treba preduzeti kako bi dodatno unaprijedio rodnu ravnopravnost.</p>	2022.
12	Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH	<p>Strategija za unapređenje rodne ravnopravnosti u pravosuđu BiH</p>	<p>Strategija predstavlja strateški dokument općeg karaktera, na osnovu kojeg pravosudne institucije donose i dostavljaju VSTV-u BiH vlastite akcione planove, a zatim pristupaju njihovoj implementaciji.</p> <p>Strategija također daje smjernice o tome kako ostvariti rezultate implementirajući</p>	2020.

			odgovarajuće aktivnosti u pravosudnim institucijama.	
13	Uprava za indirektno oporezivanje BiH	<p><i>Ovlaštenje o imenovanju kontakt-osobe za pitanja rodne ravnopravnosti</i></p> <p><i>Analiza ljudskih resursa s aspekta rodne strukture zaposlenih</i></p>	<p>Ovlaštenjem se imenovana kontakt-osoba obavezuje da koordinira i rukovodi svim aktivnostima koje Uprava preuzima u saradnji s državnim i međunarodnim institucijama.</p> <p>Analizom su prikazani podaci o zaposlenima, razvrstanim po spolu, u osnovnim organizacionim jedinicama, struktura zaposlenih prema rukovodećim pozicijama, radno pravnom statusu, posebnim ovlaštenjima i stručnoj spremi, rodna struktura novozaposlenih službenika u periodu 2019-2022, kao i prijave diskriminacije po osnovu seksualnog uznemiravanja, razvrstane prema rodu podnosioca u periodu 2019-2022.</p>	<p>2021.</p> <p>2022.</p>

Prilog 6: Primjeri rodni analiza u institucijama BiH

Rodna analiza Ministarstva odbrane i Oružanih snaga BiH

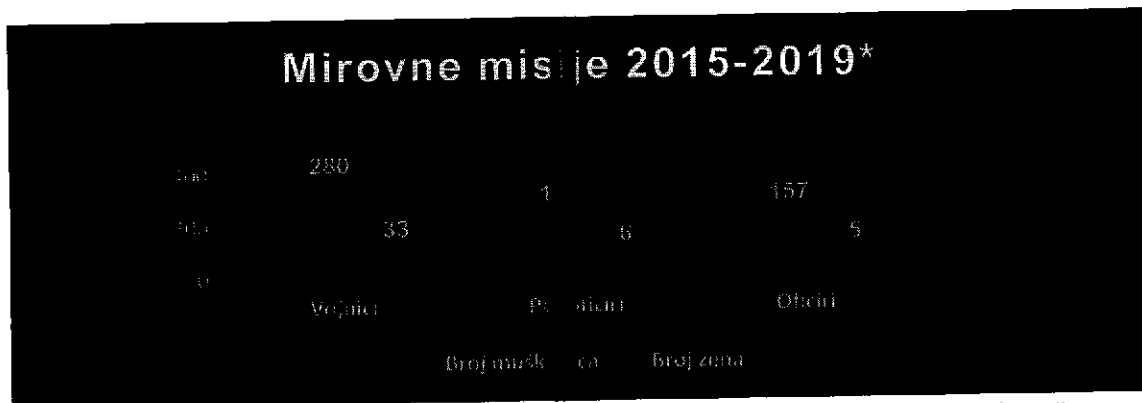
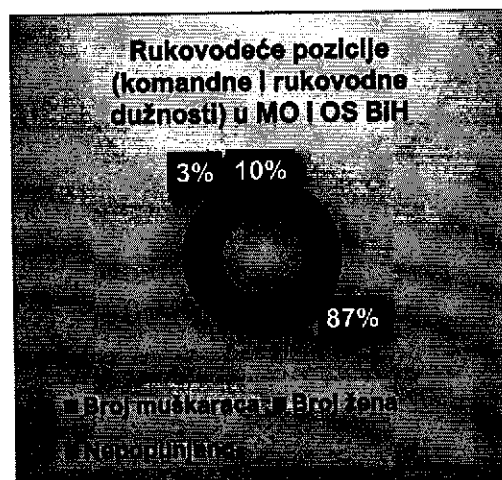
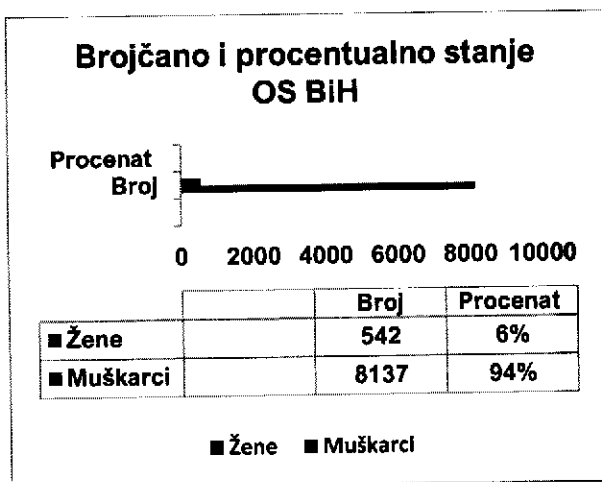
Svrha rodne analize OS BiH se u potpunosti bazirala na obavezi br. 1. preuzetoj pristupanjem OS BiH Mreži načelnika štabova „Žene, mir i sigurnost“: „Izvršiti analizu OS BiH iz rodne perspektive, uključujući pregled internih institucija (politika, procedura i radne kulture), te vojne obuke i operacija, s naglaskom na kvalitativnim podacima.“

MO BiH i OS BiH su proveli sveobuhvatnu rodnu analizu u 2020. godini, a obuhvatila je analizu stanja iz 2019. godine i analizu relevantnih podataka iz proteklih pet godina (od 2015. godine).

Rodna analiza je obuhvatila ispitivanje stanja u oblastima kao što su: prijem u službu, napredovanje i ostanak u službi, upućivanje u operacije podrške miru, vojne vježbe i obuku, upravljanje karijerom, profesionalni razvoj, obrazovanje, obuke, prekid službe/ili penzionisanje.

Rodna analiza MO i OS BiH je rezultovala s 50 (pedeset) preporuka i prijedloga za unapređenje stanja rodne ravnopravnosti u analiziranim oblastima.

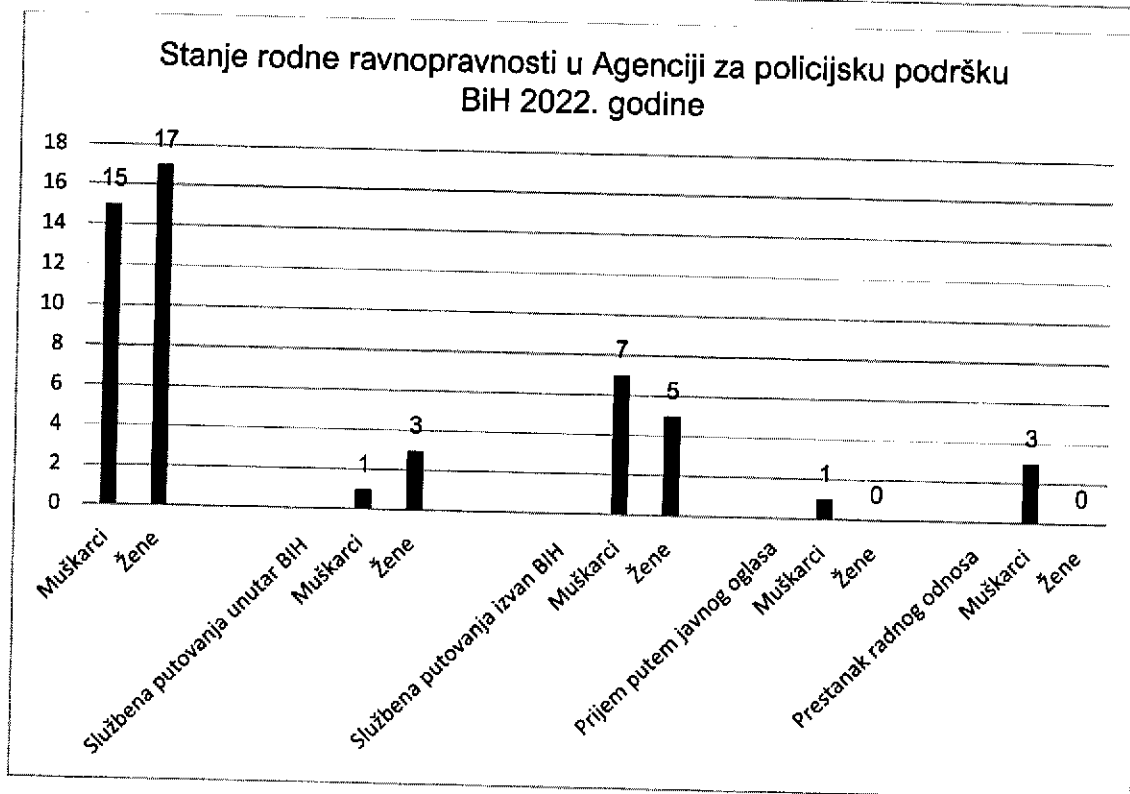
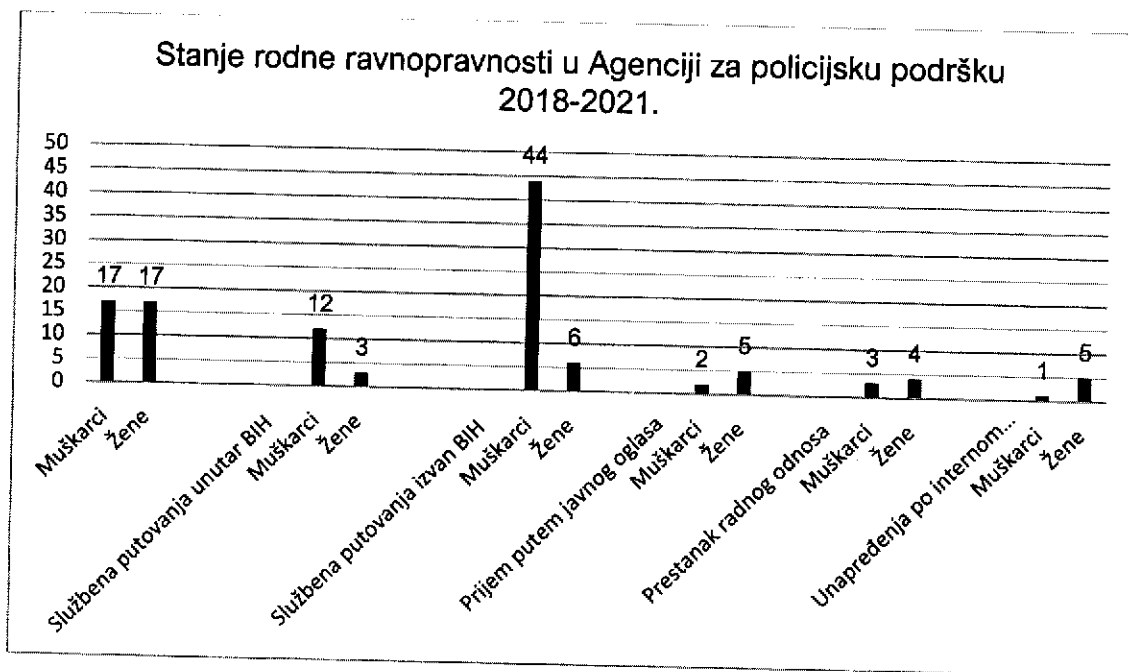
U nastavku su prezentovane ilustracije o rodni pokazateljima u MO BiH i OS BiH zaključno s krajem 2019. godine (korišteni kvantitativni podaci u periodu 2015-2019):

* Učešće pripadnica i pripadnika OS BiH u misijama podrške miru u periodu od 2015. do 2019. godine u Afganistanu, DR Kongu, Maliju i Srednjejafričkoj Republici.

Primjer ilustracija u okviru analize stanja rodne ravnopravnosti Agencije za policijsku podršku BiH:

S obzirom na to da Agencija redovno analizira stanje u oblasti rodne ravnopravnosti, ima uvid u oblasti u kojima postoji neravnopravnost te stoga može preduzimati aktivnosti i mjere za poboljšavanje stanja, a što je primjetno u slučaju službenih putovanja u 2022. u odnosu na stanje 2018-2021.

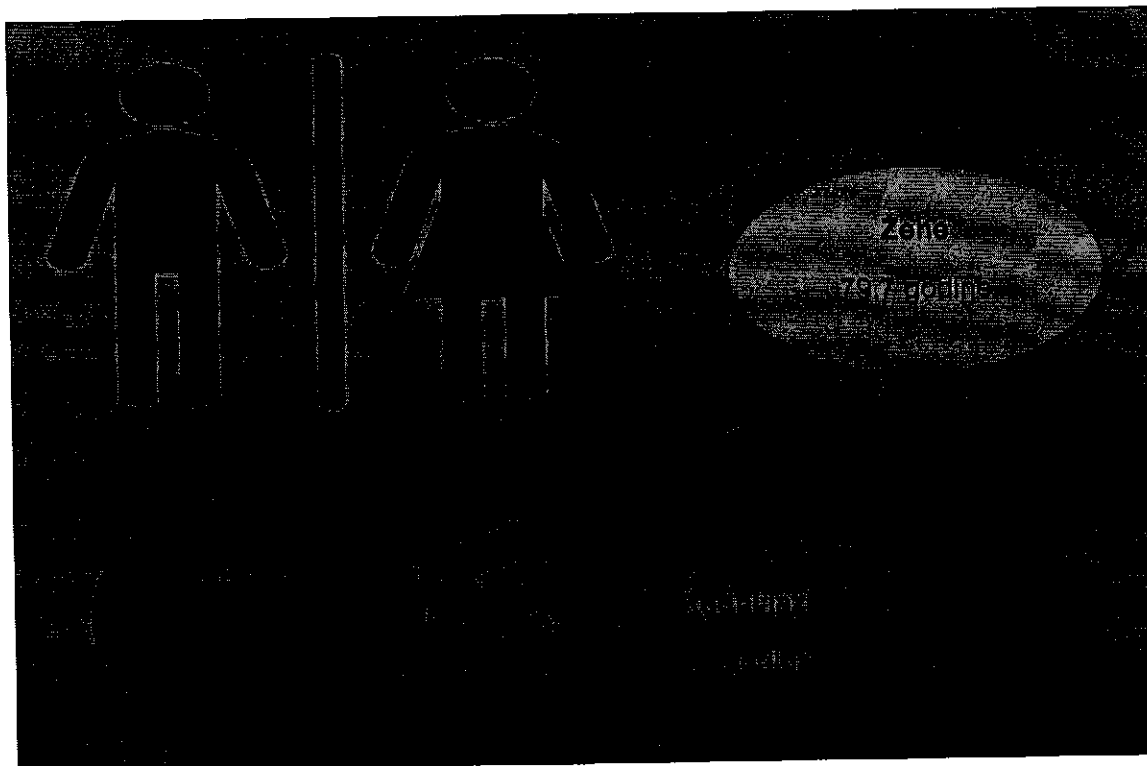

Prilog 7: Primjeri rodnih jazova – identifikovani primjeri iz institucija BiH

I Agencija za statistiku BiH

Identifikovani primjeri rodnih jazova (preuzeto iz publikacije *Žene i muškarci u BiH*):

a) Očekivano trajanje života pri rođenju u 2020. godini

b) Indikatori obrazovanja prema spolu za 2020. godinu

Postignuće u visokom obrazovanju

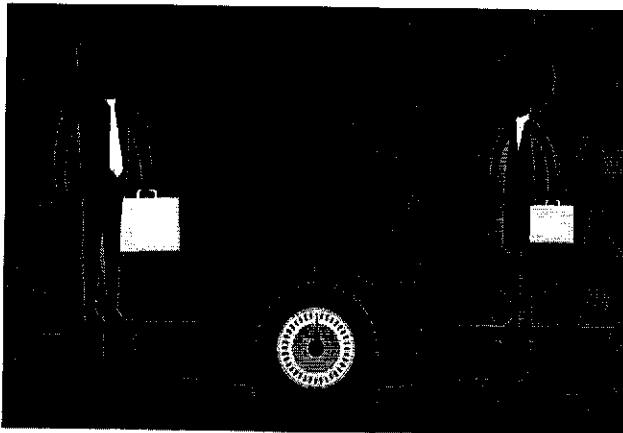
Muškarci	23,2%
Žene	34,0%

*procentnih

poena

Rodni jaz u postignuću u visokom obrazovanju predstavlja razliku između postignuća muškaraca i žena. U BiH je u 2020. godini za **10,8 pp** više žena starosti od 30 do 34 godine završilo visoko obrazovanje u odnosu na muškarce.

c) Stopa zaposlenosti* (20-64 godine)

Muškarci	Žene
65%	40%
(Radni jaz u zaposlenosti 25 pp)	

* Stopa zaposlenosti predstavlja odnos zaposlenih i radno sposobnog stanovništva

II **Ministarstvo civilnih poslova BiH**

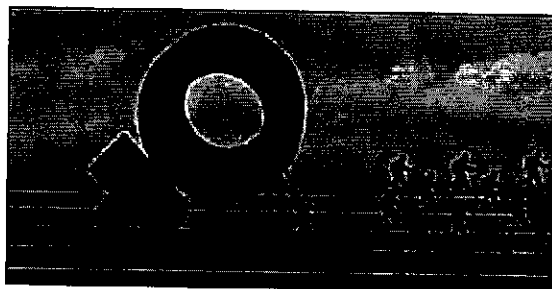
❖ Dodjela sredstava sportskim klubovima iz tekućeg granta „Sufinansiranje sportskih manifestacija”

2020. godina

	Isključivo ženski klubovi	Klubovi koji imaju ekipe i muškog i ženskog spola	Isključivo muški klubovi
Broj	7	16	66
Procentualno	7,9%	18,0%	74%

2022. godina

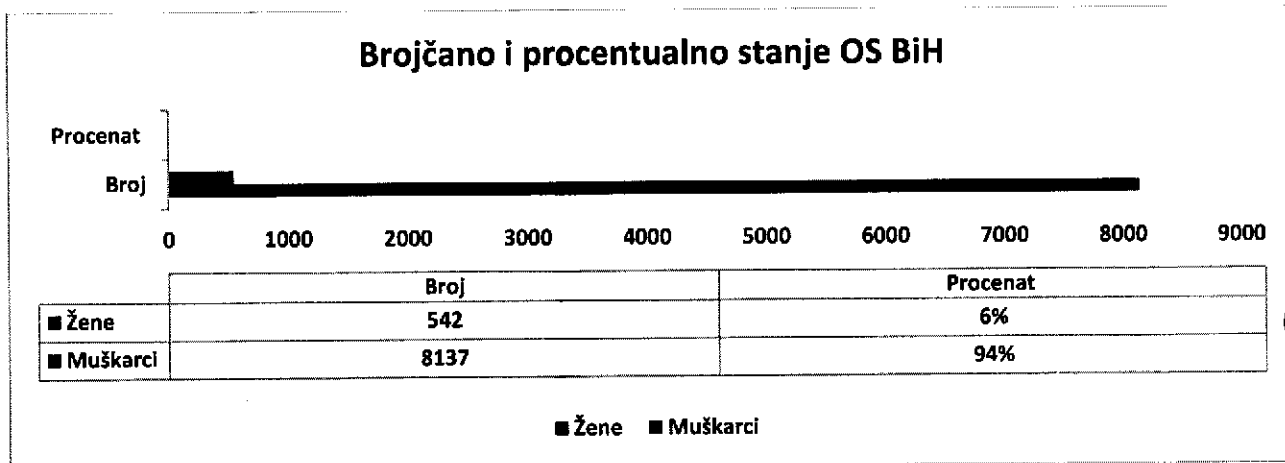
	Isključivo ženski klubovi	Klubovi koji imaju ekipe i muškog i ženskog spola	Isključivo muški klubovi
Broj	8	16	87
Procent	7,2%	14,4%	78,4%

U 2020. i 2022. godini su sportski klubovi koji su isključivo ženski dobijali po 45.000 KM što je na nivou od oko 6% dodijeljenih sredstava za sve sportske klubove, uzimajući u obzir i klubove koji u svom sastavu imaju ženska selekcije.

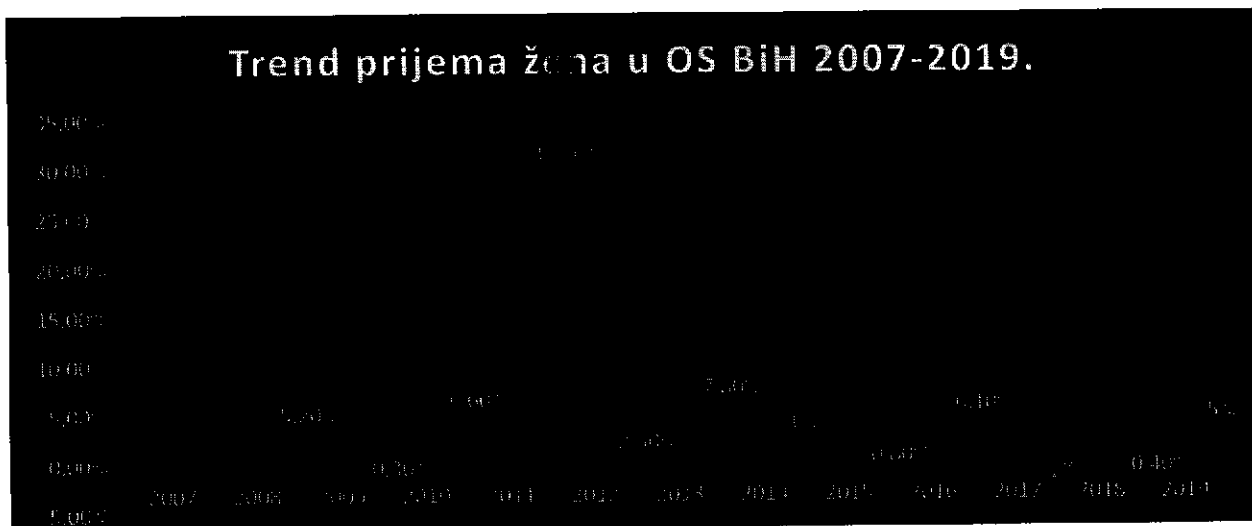
III Ministarstvo odbrane BiH

a) Brojčano i procentualno stanje OS BiH 2015-2019.

b) Trend prijema žena u OS BiH 2007-2019 – procentualno stanje

Kako bi se utvrdili uzroci rodnog jaza u brojčanom stanju u OS BiH, MO BiH i OS BiH su analizirali i trend prijema žena u OS BiH od 2007. do 2019. godine. U nastavku su navedeni rezultati navedene analize.

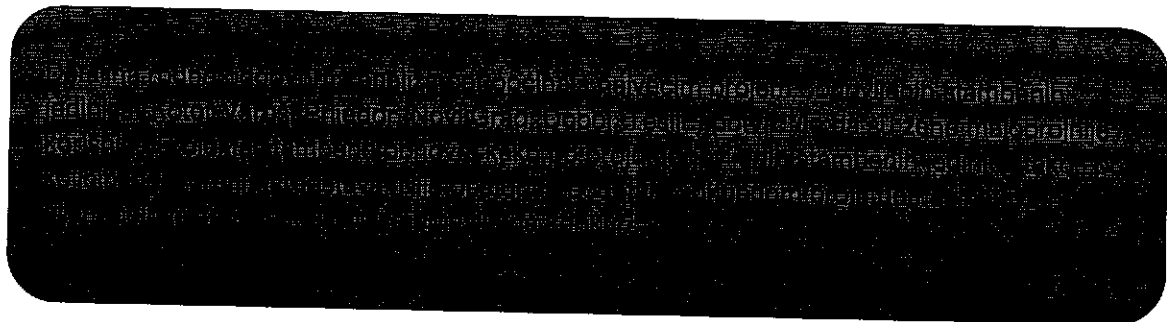
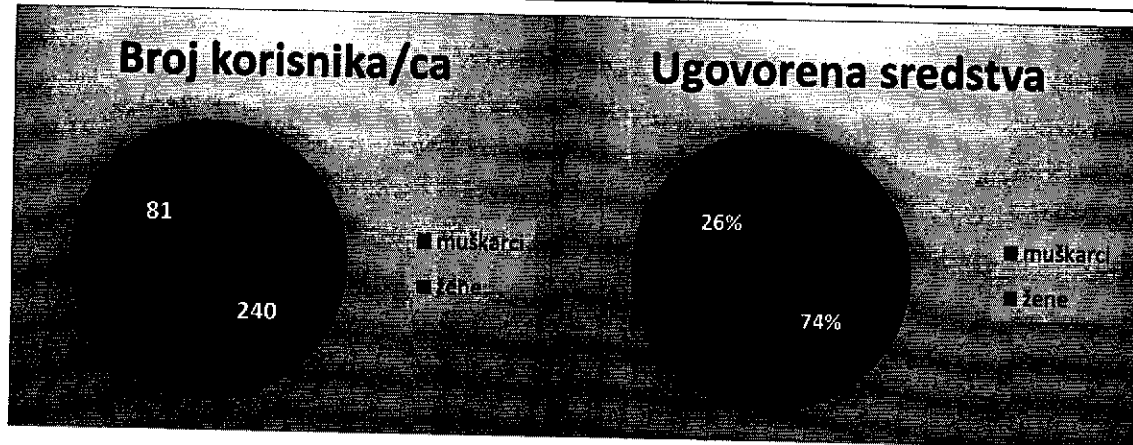

U nastavku su prikazani rezultati analize trenda prijema žena u OS BiH od 2007. do 2019. godine. U nastavku su navedeni rezultati navedene analize.

IV Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice – Projekat stambene obnove

❖ Implementirani projekti stambene obnove (zaključno s krajem 2015. godine)

	Muškarci	Žene		Muškarci	Žene
Broj korisnika/ca	81	240	Sredstva	6.329.308	2.181.887
Procent	25,27%	74,73%	Procent	74,36%	25,64%

Prilog 8: Primjeri statistika i evidencija razvrstanih po spolu u institucijama BiH

- **Agencija za statistiku BiH** – Agencija za statistiku BiH u kontinuitetu objavljuje publikaciju “Žene i muškarci u BiH”, koja obuhvata podatke iz različitih statističkih i drugih oblasti razvrstane po spolu. Podaci daju kratak prikaz položaja žena i muškaraca u bosanskohercegovačkom društvu.

Većina podataka prikazanih u ovoj publikaciji su rezultat istraživanja koje provodi Agencija za statistiku BiH, kao i postojeće statističke dokumentacije, te za njih nije naveden izvor podataka. Manji dio podataka je preuzet iz drugih državnih i entitetskih institucija, čije je ime navedeno ispod tabela i grafikona.

Publikacija prikazuje podatke razvrstane po spolu u različitim oblastima: stanovništvo, zdravstvo i mortalitet, obrazovanje, informaciono-komunikacione tehnologije, radna snaga, istraživanje i razvoj, socijalna zaštita, pravosuđe, demokratija i vladavina prava, a navodimo pojedine primjere:

- Nasilne smrti prema vrsti i spolu
- Djeca i učenici u predškolskom, osnovnom i srednjem obrazovanju prema spolu
- Upisani studenti u visokoškolskim ustanovama prema spolu i diplomirani studenti prema spolu
- Udio žena s malom djecom koje su bile zaposlene na puno radno vrijeme
- Usvojena djeca prema starosti i spolu
- Spolna struktura izabраних načelnika/gradonačelnika na lokalnim izborima 2020. godine
- Posjedovanje vozačkih i saobraćajnih dozvola prema spolu.

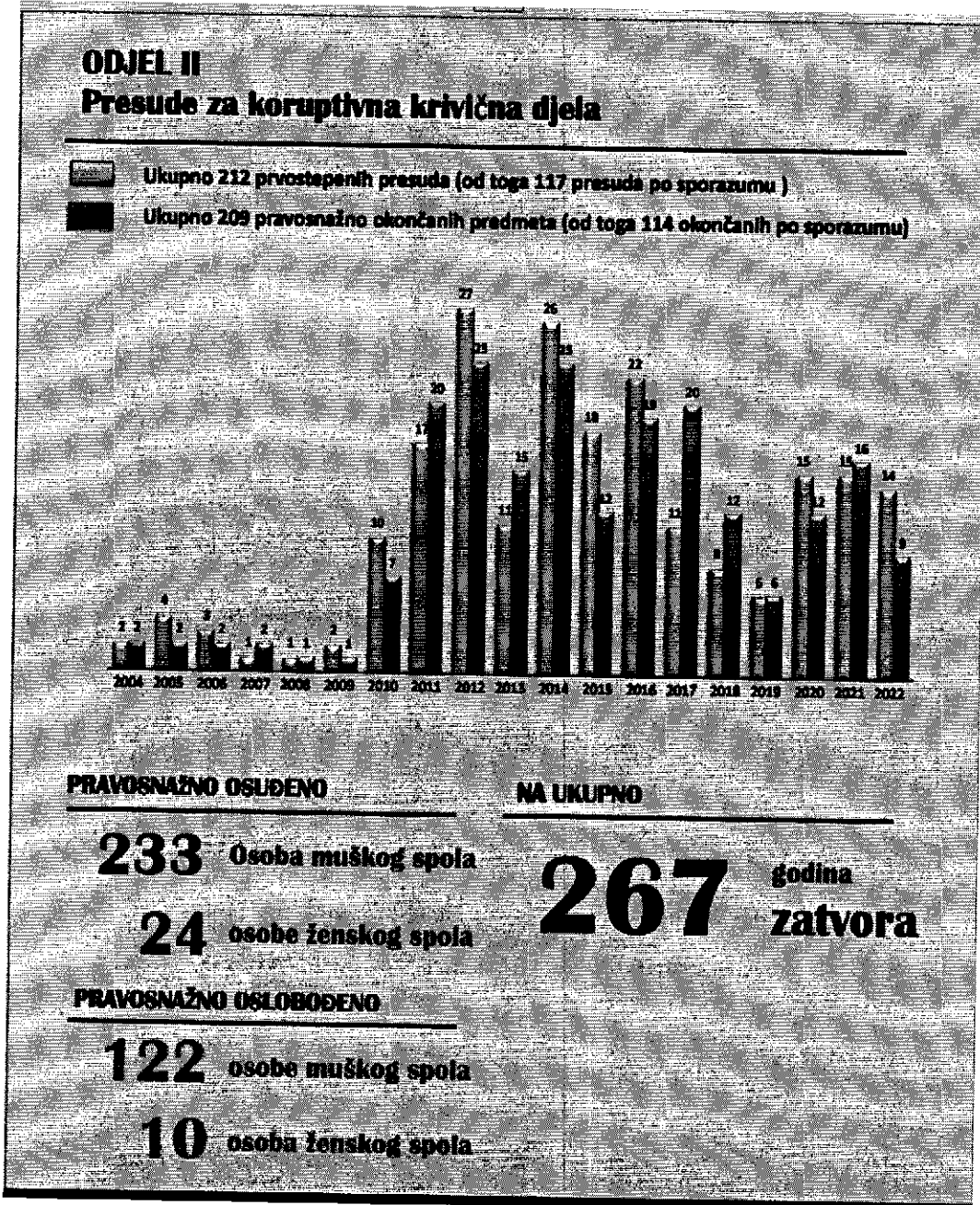
Publikacija može poslužiti kao izvor informacija svim korisnicima zainteresovanim za položaj žena i muškaraca i za jednakost spolova u BiH te može biti osnova za izradu rodniх analiza u različitim oblastima.

Dostupno na:

https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Bilteni/2022/FAM_00_2021_TB_1_BS.pdf

- Sud BiH - Odjeljenje za sudsku upravu Suda BiH vodi evidencije pritvorenih osoba po spolu, te vodi statističke podatke o osuđenim i oslobođenim osobama po spolu, koji se objavljuju i na web-stranici Suda.

- **ADS BiH - Agencija za državnu službu BiH** vodi statističke podatke razvrstane po spolu za aktivnosti iz svoje nadležnosti kao što su: evidencije postavljenih državnih službenika/ca po javnim oglasima po spolu, evidencije postavljenih državnih službenika/ca po internim oglasima po spolu, evidencije razriješenih državnih službenika/ca po osnovu dobrovoljnog istupanja iz državne službe po spolu ili evidencije razriješenih državnih službenika/ca na osnovu odlaska u penziju po spolu, za organizovane obuke, članove/ice disciplinskih komisija i druge.

Agencija za državnu službu BiH prikuplja podatke postavljenih i razriješenih državnih službenika/ca po poziciji i po spolu.

Prikaz postavljenih državnih službenika/ica po javnim oglasima tokom 2021. godine:

2021.	Stručni saradnik/ca	Viši stručni saradnik/ca	Stručni savjetnik/ca	Šef/ica odsjeka	UKUPNO
Muškarci	11	11	6	4	32
Žene	29	18	14	3	64

Prikaz postavljenih državnih službenika/ca po internim oglasima tokom 2021. godine:

2021.	Viši stručni saradnik/ca	Stručni savjetnik/ca	Šef/ica odsjeka	UKUPNO
Muškarci	2	10	1	13
žene	5	17	13	35

Prikaz razriješenih državnih službenika/ca na osnovu dobrovoljnog istupanja iz državne službe tokom 2021. godine:

2021.	Stručni saradnik/ca	Viši stručni saradnik/ca	Stručni savjetnik/ca	Šef/ica odsjeka	UKUPNO
Muškarci	4	2	11	3	20
žene	8	6	11	8	33

Prikaz razriješenih državnih službenika/ca na osnovu odlaska u penziju

2021.	Stručni saradnik/ca	Viši stručni saradnik/ca	Stručni savjetnik/ca	Šef/ica odsjeka	UKUPNO
Muškarci	-	3	15	7	24
žene	-	3	4	6	13

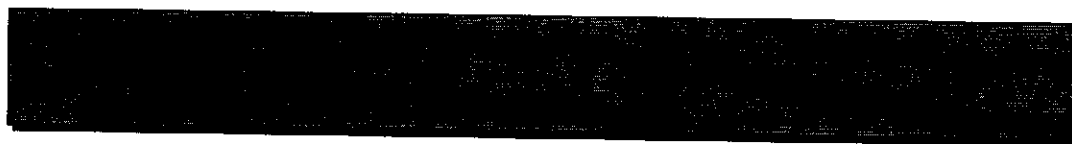
Tokom 2021. godine Agencija je dala 12 mišljenja za imenovanje po javnom oglasu za 22 rukovodećih državnih službenika/ca (15 muškarca i 7 žene), 19 mišljenja za imenovanje po internom oglasu (dva muškarca i osam žena). Također je dato jedno mišljenje za imenovanje/postavljenje 2 državnih službenika (1 muškarac i 1 žena) po javnom oglasu i dva mišljenja za imenovanje/postavljenje za 7 državnih službenika po internom oglasu (3 muškarca i 4 žene), u slučaju kada Agencija na osnovu posebnih zakona donosi mišljenje.

Nadalje dato je 14 mišljenja za razrješenje rukovodećih državnih službenika, na osnovu godina starosti (8 muškarca i 6 žena). Agencija je dala 2 mišljenja na osnovu dobrovoljnog istupanja rukovodećih državnih službenika (dva muškarca).

- **Centar za uklanjanje mina BiH (BHMIC)** – U domenu nadležnosti BHMIC-a se vrši prikupljanje i statistička analiza podataka razvrstanih po spolu. Prilikom upozoravanja na opasnost od mina u 2022. godini direktno su upozorili 37.767 osoba od čega je 19.810 muškaraca i 17.957 žena. Konstantno vode evidenciju i razvrstavaju statističke podatke po spolu o žrtvama mina u BiH.

Izvjestaj o UM aktivnostima

01 Jan 2022–31 Dec 2022

Projekat: **4.april kampanja upozoravanja na opasnost od mina u šestim razredima OŠ u BiH**
 Organizacija: **Centar za uklanjanje mina**

[Redacted]										
04.04.2022	UNSKO SANSKI	SVI kantoni	Svi kantoni	Prezentacije / Ostalo	Djeca (7-14)	4632	4490	9122		
						4632	4490	9122	0	

Projekat: **IOM upozoravanje migrantske populacije**
 Organizacija: **IOM**

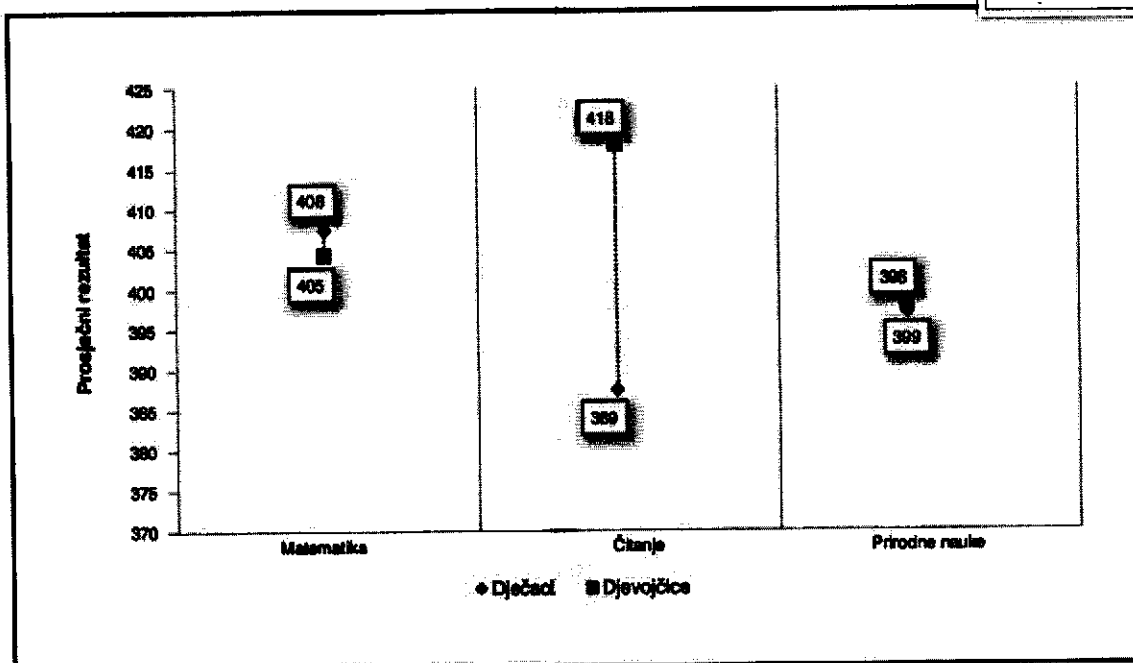
[Redacted]										
26.02.2022	SARAJEVO	Sarajevo-Centar	Hadzici	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	7	0	7		
02.02.2022	SARAJEVO	Sarajevo-Centar	Ilidza	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	7	0	7		
26.02.2022	SARAJEVO	Sarajevo-Centar	Ilidza	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	11	0	11		
18.02.2022	UNSKO SANSKI	Bihac	Borici	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	30	0	30		
24.02.2022	UNSKO SANSKI	Velika Kladusa	Velika Kladusa	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	45	0	45		
11.03.2022	UNSKO SANSKI	Bihac	Jezera-priv	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	26	0	26		
15.03.2022	UNSKO SANSKI	Velika Kladusa	Pojaci	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	28	0	28		
10.03.2022	SARAJEVO	Ilidza	Ilidza	Prezentacije / Ostalo	Odrasli	17	0	17		

Prema stanju BHMIC na d: 06.03.2023. u 11:18:23 AM

1 / 23

- Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje BiH – u okviru PISA istraživanja za 2018. godinu u izvještaju za BiH su razvrstani podaci po spolu, a kao ilustracija je prikazana Razlika među spolovima (dječaci i djevojčice) u prosječnim postignućima u matematici, čitanju i prirodnim naukama.

Slika 2.8 Razlike među spolovima u prosječnim postignućima u matematici, čitanju i prirodnim naukama

Prilog 9: Primjeri rodnih indikatora/mjera učinka u Dokumentu okvirnog budžeta 2022-2024. Agencije za državnu službu BiH

Indikator	Tip	jedinica mjere	postojeća vrijednost	povećanje / smanjenje	vrijednost
P201 - Procenat obučanih državnih službenika/ca koji su pohađali obuke u odnosu na planirani broj identifikovan kroz TNA	ER - Krajnji rezultat	Procenat	95		95

opis:

TNA- training needs analysis (plan obuka)

U mjerama učinka vodi se briga o rodno-osjetljivoj potrošnji, u svim se procesima uzima u obzir rodna komponenta, te u skladu s tim prati i izvještavanje. Agencija u svojim izvještajima o stručnom usavršavanju prikazuje podatke detaljno razvrstane po spolu. Podaci o završenim obukama u organizaciji ADS BiH pokazuju da je broj polaznika dosta veći nego njihovih muških kolega. U planu 2022-2024. godina broj obučanih državnih službenika (m/ž) u odnosu na plan obuka bit će prikazan u ravnopravnom odnosu u skladu s popunjenošću spolova u državnoj službi.

P101 - Broj postavljenih državnih službenika/ca u odnosu na broj upražnjenih pozicija dostavljenih u zahtjevima za oglašavanje radnih mjesta od strane institucija BiH	ER - Krajnji rezultat	Procenat	80		80
--	-----------------------	----------	----	--	----

opis:

Broj postavljenih državnih službenika (m/ž) u odnosu na broj upražnjenih pozicija dostavljenih u zahtjevima za oglašavanje radnih mjesta od strane institucija BiH je u omjeru 60% žene i 40% muškaraca.

Prilog 10: Detaljniji pregled o prisustvu rodne komponente u grantovima koje dodjeljuju ministarstva BiH iz uzorka

MCP	NE	DOB 2021-2023.	Da	Grant Sufinansiranje sportskih manifestacija za 2022. godinu	DA	Obrazloženje uz Izveštaj o izvršenju budžeta za 2022. godinu	NE
			NE	Grant za kulturu za 2022. godinu	DA	Informacija o realizaciji grantova u oblasti nauke i učinku dodijeljenih sredstava za 2020. godinu	
			Ne	Grant za tehničku kulturu i inovatorstvo za 2022. godinu	DA	Informacija o realizaciji grantova u oblasti kulture za 2020. godinu	
			Ne	Grant za Fond HORIZONT za 2022. godinu	DA	Informacija o realizaciji granta Sufinansiranje sportskih manifestacija za 2020. godinu	
MLJPI	NE	DOB 2022- 2024.	DA	Smjernice o postupku dodjele grant sredstava MLJPI iz 2021. godine	NE	Izveštaj o izvršenju budžeta za 2022. godinu	NE
			NE	Odluka o kriterijima, načinu i postupku dodjele grantove za 2020. godinu	NE	Izveštaj o realizaciji grantova iz nadležnosti Sektora za ljudska prava za 2020. godinu	

			NE	Nacrt odluke o kriterijima, načinu i postupku dodjele grantove za 2023. godinu			
MS	NE	DOB 2022-2024.	DA	Grant Smještaj za žrtve trgovine ljudima za 2023. godinu	NE	Izveštaj o izvršenju budžeta za 2022. godinu	NE

Izvor: Ured za reviziju institucija BiH na osnovu dokumentacije institucija BiH iz uzorka

Reference:

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/89/PDF/N1529189.pdf?OpenElement>
2. Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, prečišćeni tekst (Službeni glasnik BiH, broj 32/10)
3. Instrukcije br. 1 i br. 2 za budžetske korisnike
4. Zakon o budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine za 2022. godinu, Službeni glasnik BiH broj 42/22
5. Zakon o budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine za 2022. godinu, Službeni glasnik BiH broj 46/20
6. Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, <https://rm.coe.int/168046246e> (Istanbulska konvencija) (Službeni glasnik BiH broj 15/13)
7. CEDAW Odbor za uklanjanje diskriminacije žena, Zaključna zapažanja u vezi sa Šestim periodičnim izvještajem Bosne i Hercegovine
8. Rezolucija Vijeća sigurnosti UN 1325 "Žene, mir i sigurnost", <https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2016/04/UN-Rezolucija-1325.pdf>
9. Gender akcioni plan BiH 2018 – 2022. https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2022/10/GAP-BiH-2018-2022_B.pdf
10. Canadian Audit and Accountability Foundation, Practice Guide to Auditing the United Nations Sustainable Development Goals: Gender Equality, 2017.
11. Šinko Marjeta, Ana Petek, „Rodno osvještavanje politika u Hrvatskoj; Prožimajući ili marginalni cilj politika u Hrvatskoj“ Univerzitet u Zagrebu, 2022., Gender akcioni plan BiH za period 2018 – 2022.
12. Okvir za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini <https://www.undp.org/bs/bosnia-herzegovina/publications/okvir-za-realizaciju-ciljeva-odr%C5%BEivog-razvoja-u-bosni-i-hercegovini>
https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ba/NHDR_2020_EN_G.pdf
13. Goal 5. Achieve gender equality and empower all women and girls <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/89/PDF/N1529189.pdf?OpenElement>
14. Rodna ravnopravnost <https://www.unicef.org/bih/rodna-ravnopravnost>
15. Rod, rodni koncept i definicije. [01_Rodni-koncepti_Osvjezite-Znanje.pdf](https://www.ekvilib.org) (ekvilib.org)
16. Sanela Bašić, Milanka Miković. „Rodne (ne)jednakosti na tržištu rada u BiH“. Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), Udruženje Žene ženama
17. Adnan Kadribašić, Barbara Chiarenza, Maida Čehajić-Čampara, Lejla Ramić-Mesihović. Polazna studija o barijerama političkom učešću žena u BiH <https://www.gcfbih.gov.ba/wp-content/uploads/2020/05/UNDP-UNWOMEN-Polazna-studija-o-barijerama-politi%C4%8Dkom-u-%C4%8De%C5%A1%C4%87u-%C5%BEena-u-BiH-1.pdf>
18. Pravilnik o računovodstvu s računovodstvenim politikama i procedurama za korisnike budžeta institucija BiH od 04.02.2015. godine

19. Gender mainstreaming in the EU budget: Time to turn words into action,
https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_10/SR_Gender_mainstreaming_EN.pdf ili
https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_10/SR_Gender_mainstreaming_HR.pdf
20. Designing and implementing gender budgeting – A path to action,
<https://www.oecd.org/gov/budgeting/designing-and-implementing-gender-budgeting-a-path-to-action.pdf>
21. Strengthening public finance management systems for gender equality and women's empowerment, Promising practices and remaining gaps,
<file:///C:/Users/mmilovic/Desktop/august%202023/Azra%20studija%20o%20ROB-u/Strengthening-public-finance-management-systems-for-gender-equality-and-womens-empowerment-en.pdf>

